

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتاب معلم
(راهنمای تدریس)

آمادگی دفاعی

سال دوم دبیرستان

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب: کتاب معلم آمادگی دفاعی - ۳۷۲

اعضای شورای برنامه‌ریزی: خدایار ابراهیمی، احمد باغ‌شیخی، علی تقوایی، سیدامیر رون، محمود سلیمانی، شهاب قهرمانی، سیدرحمت‌الله مشهدی، محمدرضا مقدادی، محمدرضا متولی‌باشی‌نایینی و احمد یارمحمدی

مؤلفان: محمود سلیمانی، محمدرضا مقدادی، شهاب قهرمانی، احمد یارمحمدی و سیدحسن رهنما
با همکاری: معاونت فرهنگی ستاد کل نیروهای مسلح، پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس و سازمان بسیج مستضعفین
ناظر: احمد غلامحسینی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۰۹۲۶۶۸۸۳، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب سایت: www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ: سید احمد حسینی

صفحه‌آرا: زهره بهشتی شیرازی

حروفچین: سیده فاطمه حسینی، زهرا ایمانی نصر

مصصح: علی نجمی، علیرضا کاهه

امور آماده‌سازی خبر: فریبا سیر

امور فنی رایانه‌ای: حمید ثابت کلاچاهی، احمدرضا امینی

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۰۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵

چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اول ۱۳۹۲

حقوق چاپ محفوظ است.

شابک ۱-۲۲۹۸-۵-۹۶۴-۹۷۸-۱ ISBN 978-964-05-2298-1

«اینکه می‌بینید عراق به ایران حمله می‌کند، علّتش گرفتن چهاروجب خاک نیست؛ بلکه علّت اصلی آن ترس آنها از حکومت اسلامی و اتحاد اسلامی است.»

امام خمینی (ره) (صحیفه نور ج ۱۵ ص ۵)

این جنگ، جنگ اعتقاد است، جنگ ارزش‌های اعتقادی – انقلابی، [است]، و ما در مقابل ظلم ایستاده‌ایم.

امام خمینی (ره) (صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۲۲۹)

«دفاع جزئی از هویت یک ملت است. هر ملّتی که نتواند از خود دفاع بکند، زنده نیست. هر ملّتی که به فکر دفاع از خود نباشد و خود را آماده نکند، در واقع زنده نیست، هر ملّتی که اهمیت دفاع را درک نکند، به یک معنا زنده نیست.»

«بسیجی یعنی دل با ایمان، مغز متفکر، دارای آمادگی برای همه میدان‌هایی که وظیفه، این انسان را به آن میدان‌ها فرامی‌خواند، این معنای بسیجی است.»

«مقام معظم رهبری»

فهرست مطالب

پیشگفتار

چند نمونه از آیات نورانی قرآن مجید پیرامون دفاع

۱	معرفی کتاب راهنما
۶	تعریف، رویکرد، اصول، مبانی، اهداف و مفاهیم اساسی
برنامه درسی آمادگی دفاعی
۶	روش های (راهنمها) یاددهی — یادگیری
۱۶	درس اوّل : امنیت پایدار
۲۳	درس دوم : بسیج حافظ انقلاب اسلامی
۳۳	درس سوم : حماسه هشت سال دفاع مقدّس
۴۵	درس چهارم : آشنایی با یادمان های دفاع مقدّس
۵۳	درس پنجم : جنگ نرم
۶۱	درس ششم : پدافند غیرعامل
۶۹	درس هفتم : اسوه های صبر و مقاومت
۷۵	درس هشتم : اقتدار دفاعی
۸۱	درس نهم : مهارت های فردی در دفاع و رزم
۸۸	درس دهم : حوادث و کمک های اولیه

پیشگفتار

پیروزی انقلاب اسلامی ملت ایران که با رهبری فقیهی اندیشمند و شجاع و با استقامت و پایداری مردم در راه خدا به وجود آمد و حاکمیت نظام اسلامی را به دنبال داشت، وضعیت جدیدی در منطقه و جهان پدید آورد که خروج از دایره وابستگی به آمریکا و رژیم اشغالگر قدس در همسایگی کشور بزرگی به نام اتحاد جماهیر شوروی (سابق) یکی از مهم‌ترین و محسوس‌ترین تبعات این انقلاب بود.

علاوه بر این، عدم وابستگی یکی از کشورهای حوزه خاورمیانه به شرق و غرب، ارائه یک الگوی جدید برای مبارزه با استبداد، کسب استقلال و آزادی در مهم‌ترین منطقه نفت‌خیز جهان و طرح و ارائه روش جدید برای مبارزه با رژیم اشغالگر قدس، بخشی از نتایج پیروزی انقلاب اسلامی مردم ایران بود که قدرت‌های سیاسی مدعی جهان نمی‌توانستند نسبت به آن عکس‌العمل نشان ندهند.

تحریک قومیت‌ها و بروز ناآرامی‌های متعدد در چند شهر و استان کشور، حمله نظامی ناموفق آمریکا در صحرای طبس، کودتای نوژه و ترور شخصیت‌های اندیشمند و تأثیرگذار کشور که همگی به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم از دولت‌های بیگانه سرچشمه می‌گرفت، بخشی از حوادثی بود که به قصد ساقط یا منحرف کردن انقلاب اسلامی ایران صورت گرفت، ولی هیچ‌یک نتوانست در عزم و اراده رهبری نظام و مردم مقاوم ایران خللی ایجاد کند. در چنین شرایطی، حکومت بعثی عراق موقعیت داخلی ایران و اجماع نانوشته قدرت‌های سیاسی جهان علیه کشور ما را بهترین فرصت برای تجاوز به میهن ما و الحاق بخشی از خاک سرزمین ایران اسلامی به عراق ارزیابی کرد. حمله نظامی ارتش بعثی عراق در ۳۱ شهریور ماه سال ۱۳۵۹ کشور عزیز ما را با شرایطی مواجه کرد که سرزمین، هویت ملی و دینی و موجودیت ما و میهن عزیزمان را با خطر روبه‌رو ساخت؛ به گونه‌ای که تمام مسئولان و مردم ایران به‌صورت یکپارچه برای دفاع از کشورشان و مقاومت در برابر متجاوزان به پا خاستند.

هشت سال جنگ تحمیلی سرانجام با پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط ایران و عراق و اعلام تجاوزگر بودن صدام توسط شورای امنیت سازمان ملل و پس از آن پذیرش قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر توسط صدام حقانیت جمهوری اسلامی و مظلومیت مردم مقاوم کشورمان را به اثبات رسانید. ما در این جنگ علی‌رغم شهادت، اسارت و جانباز شدن هزاران نفر از هم‌میهنانمان و با وجود زیان‌های مادی و اقتصادی بسیار زیاد، با سربلندی و افتخار و در شرایطی که حتی یک وجب از خاک میهن عزیزمان در اشغال تجاوزگران باقی نماند، قطعنامه صلح شورای امنیت سازمان ملل را پذیرفتیم و توانستیم حقانیت و مظلومیت کشورمان را به گوش مردم عدالت‌خواه و صلح‌طلب دنیا برسانیم.

آنچه ما را در این جنگ نابرابر به پیروزی نائل کرد، رهبری اندیشمندانه امام خمینی، اتحاد و یکپارچگی مردم و تبعیت آنها از رهبری امام و الگو بودن راه و روش سالار شهیدان برای رزمندگان اسلام بود که با پیروی از امام حسین (ع) و شهیدان کربلا مرگ با عزت را برگزیدند و تسلیم سلطه‌گران متجاوز به خاک میهن نشدند. پس از پایان جنگ تحمیلی، وقتی دشمنان نظام متوجه شدند که با استفاده از روش‌های نظامی و جنگ سخت نمی‌توانند به اهداف خود برسند، روش‌های دیگری را برای رسیدن به اهداف خود انتخاب کردند که مهم‌ترین آن تهاجم فرهنگی و استفاده از جنگ نرم برای منحرف کردن جوانان عزیز کشورمان است. بر همین اساس رویکرد برنامه درسی آمادگی دفاعی «بصیرت افزایی و ایجاد تفکر دفاعی» انتخاب و به دنبال آن، کتاب درسی دانش‌آموزان نیز بر همین مبنا تألیف شده است. در همین راستا کتاب راهنمای معلم تلاش دارد تا ضمن دانش‌افزایی دبیران گرامی، استفاده از روش‌هایی را که هماهنگ با نیازهای دانش‌آموزان است ترویج نماید.

کتاب راهنمای معلم براساس رویکرد «بصیرت افزایی و ایجاد تفکر دفاعی» و به

منظور :

(الف) تبیین اهداف برنامه درسی و تلاش برای تحقق آن

(ب) دانش‌افزایی دبیران

(ج) هماهنگی در شیوه‌ها و فنون تدریس برای تحقق یادگیری مطلوب

د) معرفی ابزار و مواد آموزشی مناسب

ه) انجام مطلوب ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و...

تألیف گردیده و در اختیار دبیران محترم این درس قرار می‌گیرد.

در راستای تحقق یادگیری مطلوب و نیل به اهداف برنامه درسی، بسته آموزشی این درس متشکل از اجزائی همچون نرم‌افزار آموزشی، فیلم‌های تأثیرگذار، تصاویر، نقشه و...، با همکاری نهادهای مرتبط با درس (معاونت فرهنگی ستاد کل نیروهای مسلح، پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس و سازمان بسیج مستضعفین) در جریان طراحی است که ان‌شاءالله با مساعدت و یاری مسئولان محترم و همفکری دبیران گرامی گامی اساسی در جهت رسیدن به اهداف درس برداشته خواهد شد.

إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَ يُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ

چند نمونه از آیات نورانی قرآن مجید پیرامون دفاع

۱- وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ

(سوره انفال، آیه ۶۰)

هرچه در توان دارید، از نیرو و اسب‌های آماده بسیج کنید تا به این وسیله، دشمن خدا و دشمن خودتان را بترسانید.

۲- «لَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهَدَمَتْ صَوَامِعُ وَ بِيَعٌ وَ صَلَوَاتٌ وَ مَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَ لَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ. إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ»

(سوره حج، آیه ۴۰)

اگر خدا بعضی از مردم را با بعضی دیگر دفع نمی‌کرد. صومعه‌ها، کلیساها، کنیسه‌ها و مساجدی که نام خدا در آن بسیار برده می‌شود، سخت ویران می‌شد و قطعاً خدا به کسی که [دین] او را یاری می‌کند، یاری می‌دهد؛ چرا که خدا سخت نیرومند و شکست‌ناپذیر است.

۳- أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بَأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ (سوره حج، آیه ۱۳۹)

به کسانی که جنگ بر آنها تحمیل شده، رخصت جهاد و دفاع داده شده است؛ چرا که مورد ظلم قرار گرفته‌اند و البته خدا بر پیروزی آنان سخت تواناست.

۴- «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَ اللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ» (سوره بقره، آیه ۲۴۹)

چه بسا گروهی اندک که بر گروهی بسیار به اذن خدا پیروز شدند و خداوند با شکیبایان است.

۵- وَ لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا (سوره نسا، آیه ۱۴۱)

و خداوند هرگز بر [زبان] مؤمنان برای کافران راه [تسلطی] قرار نداده است]

۶- «... وَ لَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَ لَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ»

(سوره بقره، آیه ۲۵۱)

و اگر خداوند، بعضی از مردم را به وسیله بعضی دیگر دفع نمی‌کرد، زمین را فساد فرامی‌گرفت ولی خداوند نسبت به جهانیان، لطف و احسان دارد.

معرفی کتاب راهنما

کتاب راهنمای معلم از دو بخش اصلی تشکیل شده است.

۱- بخش اول، کلیات

در این بخش، برنامه درسی آمادگی دفاعی به صورت کامل معرفی شده است. تعریف برنامه درسی آمادگی دفاعی، رویکرد عام و خاص برنامه، اصول حاکم بر طراحی اهداف و تهیه محتوای درس، اهداف تفصیلی درس، مفاهیم اساسی برنامه درسی، مسائل مختلف مرتبط با یاددهی - یادگیری، شیوه ارزشیابی و ... مجموعه مواردی هستند که در بخش اول کتاب به آنها پرداخته شده است.

۲- بخش دوم، راهنمای درس به درس

در این بخش از کتاب، هر درس به صورت مستقل مورد بررسی قرار گرفته و موارد مورد نیاز در آن به شرح زیر توضیح داده شده است:

الف) هدف کلی و اهداف جزئی: در ابتدا هدف کلی درس مطرح گردیده و سپس اهداف جزئی درج شده است.

در اهداف جزئی آنچه که در پایان هر درس انتظار می رود دانش آموزان به آن نائل شوند، مطرح شده است. بنابراین، از دبیران گرامی انتظار داریم تا طرح درس، روش تدریس و شیوه آموزش خود را به گونه ای برنامه ریزی کنند که در راستای تحقق اهداف جزئی درس باشد.

ب) مفاهیم اساسی: مفاهیم اساسی هر درس، اصطلاحات اصلی آن درس را تشکیل می دهد که محتوای درس در کتاب دانش آموز و راهنمای معلم براساس آن شکل گرفته است.

ج) آماده سازی: در بخش آماده سازی ابتدای هر درس، مؤلفان سعی کرده اند تا مطالبی را که دبیران برای شروع درس نیازمندند، مطرح نمایند.

در این بخش بعضاً پرسش هایی مطرح شده که دبیران می توانند با طرح آنها برای دانش آموزان، درس را آغاز کنند، و در مواردی توضیحاتی پیرامون موضوع اصلی درس مطرح شده که برای دبیران مفید است.

د) ارائه مطلب: در این قسمت، محتوای درس به تناسب نیاز هر درس به چند بخش تقسیم و

در هر بخش مطالب و نکات مورد نیاز دانش‌آموزان، آمده است.

هـ) پاسخ به برخی پرسش‌ها و فعالیت‌ها: در انتهای هر درس فعالیت‌ها و پرسش‌هایی که تا حدودی جواب مشخصی دارند، پاسخ و توضیح داده شده است، اما پرسش‌هایی که ضرورتاً به نظر دانش‌آموزان برمی‌گردد، لازم است با هدایت و راهنمایی دبیران گرامی و توسط خود دانش‌آموزان نتیجه‌گیری شود.

در هر صورت ضروری است که تمامی پرسش‌ها و فعالیت‌های متن کتاب با فعالیت و مشارکت دانش‌آموزان به صورت فردی یا گروهی همراه باشد.

تعریف برنامه درسی آمادگی دفاعی

برنامه درسی آمادگی دفاعی شامل برنامه‌ریزی برای آن دسته از آموزش‌ها و مهارت‌هایی است که در زمینه دفاع عامل و غیرعامل در برابر تهدیدها و تهاجمات نظامی و غیرنظامی (جنگ نرم، جنگ روانی و ...) دشمنان نظام و عناصر وابسته به آنها و همچنین مقابله با برخی از مخاطرات طبیعی و انسانی است و در قالب اسناد (راهنمای برنامه درسی و ...)، حوزه یادگیری (کتاب دانش‌آموز، بسته آموزشی و ...) و تجربه‌های عملی (کلاس درس، اردوی عملی و ...) ارائه می‌گردد.

رویکرد عام برنامه‌های درسی

رویکرد، روح حاکم بر عناصر برنامه درسی و جهت‌گیری برنامه را نشان می‌دهد. بر این اساس رویکرد عام برنامه درسی ملی، فطرت‌گرایی توحیدی است. لذا برنامه درسی آمادگی دفاعی به گونه‌ای طراحی و سازماندهی می‌شود که فراگیران با تکیه بر فطرت الهی و درک موقعیت خود تلاش کنند تا زمینه تحقق مراتبی از حیات طیبه را در متن زندگی فردی و اجتماعی خویش مهیا سازند.

رویکرد خاص برنامه درسی آمادگی دفاعی

رویکرد خاص برنامه درسی آمادگی دفاعی «کسب بصیرت و تفکر دفاعی» است که در آن موضوعات مربوط به فرهنگ و دانش دفاعی به دانش‌آموزان منتقل می‌شود، تا با ایجاد نگرش دفاعی مناسب و با تفکر، تعقل و ایمان به علم و شناخت لازم دست یابند و بتوانند از سرزمین و باورهای اعتقادی خود و جامعه‌شان در میدان عمل دفاع نمایند.

اصول حاکم بر تدوین اهداف برنامه

- اهداف برنامه درسی آمادگی دفاعی براساس اصول ذیل پیش‌بینی شده است :
- ۱- اصول، معیارها و ارزش‌های اسلامی و هویت ملی فراگیران تقویت شود.
 - ۲- تهدیدها و نیازهای دفاعی امروز و فردای جامعه اسلامی مورد توجه قرار گیرد.
 - ۳- نیازهای فطری، روحی و جسمی فراگیران محقق شود.
 - ۴- از معارف و حماسه‌های ماندگار دوران دفاع مقدس الگوسازی و بهره‌برداری شود.
 - ۵- نسبت به عناصر اساسی تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق و رابطه چهارگانه این عناصر با خدا، خلقت، خلق و خود التزام نظری و عملی داشته باشد.
 - ۶- نسبت به ابعاد سه‌گانه حیطه‌های یادگیری (دانشی، نگرشی و مهارتی) توجه شود.
 - ۷- برای تربیت نسلی آزاده، غیرتمند، هوشیار، دانا و آماده در جهت دفاع از اعتقادات دینی و تمامیت ارضی کشور زمینه‌سازی شود.

اصول حاکم بر انتخاب محتوای برنامه درسی آمادگی دفاعی

- ۱- اهمیت موضوعات درسی و جذاب بودن مطالب در محتوای برنامه‌ها لحاظ شود.
- ۲- به نیازهای امروز و چشم‌انداز آینده جامعه در زمینه‌های دفاعی توجه شود.
- ۳- محتوای مطالب کتاب قابلیت یادگیری داشته و به توانایی‌های ذهنی و علاقه فراگیران اهمیت داده شود.
- ۴- اعتبار علمی، به روز بودن و مفید و سودمند بودن مطالب برای فراگیران در نظر گرفته شود.
- ۵- موضوعات درسی با تحولات دنیای امروز و تهدیدها و مخاطرات طبیعی و انسانی هماهنگ باشد.
- ۶- حتی الامکان به نقش جنسیتی دانش‌آموزان و تفاوت‌های اقلیمی و محیطی فراگیران توجه شود.
- ۷- قدرت، توان و پیشرفت‌های دفاعی کشور به دانش‌آموزان منتقل شود.

مبانی نظری و منابع اصلی برنامه درسی آمادگی دفاعی

فطری بودن دفاع در انسان، واجب بودن دفاع در اسلام، اصل انتظار، ولایت محوری و سیاست‌های دفاعی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران مبانی نظری درس آمادگی دفاعی اند که در این

رابطه، می‌توان از منابع ذیل استفاده کرد.

الف) آیات نورانی و هدایت بخش قرآن مجید و سنت و سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و ائمه اطهار علیهم السلام (قرآن و عترت)

ب) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

پ) اندیشه‌های داهیانۀ حضرت امام خمینی رحمه الله علیه و مقام معظم رهبری

ت) اسناد فلسفۀ تعلیم و تربیت اسلامی و تحول بنیادین در آموزش و پرورش

ث) دستاوردهای انقلاب اسلامی و دوران دفاع مقدس

ج) ماده ۶۴ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (مصوب مجلس شورای اسلامی).

اهداف تفصیلی برنامه درسی آمادگی دفاعی در دوره متوسطه

این اهداف براساس پنج عنصر الگوی هدف‌گذاری برنامه درسی ملی و نقشه کلان و سند بالادستی برنامه‌های درسی تنظیم شده است :

الف) تفکر

- ۱- تأمل و تفکر در هویت دینی و ملی خویش
- ۲- تأمل و تفکر نسبت به دوستان و دشمنان واقعی مردم و کشور
- ۳- تأمل در توانمندی‌های دفاعی خود و جامعه در برابر دشمنان
- ۴- تأمل و تفکر در عوامل یاری و کمک خداوند نسبت به مؤمنان در برابر ستمگران
- ۵- تأمل و تفکر در راه‌ها و شیوه‌های استفاده از محیط طبیعی به منظور دفاع در برابر متجاوزان
- ۶- تأمل و تفکر درباره عوامل موفقیت و پیروزی جمهوری اسلامی در برابر سلطه‌گران
- ۷- تفکر و تعقل پیرامون جنگ نرم دشمنان و شناخت فتنه‌ها و شیوه‌های آنان و یافتن راه مقابله

با آن.

ب) ایمان و باور

- ۱- ایمان و باور نسبت به یاری و نصرت خداوند از مؤمنان
- ۲- اعتقاد و ایمان نسبت به هویت دینی و ملی خویش
- ۳- باور به ضرورت نقش آحاد ملت ایران (مردان، زنان، جوانان و ...) در دفاع از اصول و

ارزش‌های جامعه.

۴- ایمان به توانمندی‌های دفاعی جامعه در برابر متجاوزان

۵- باور به ضرورت مقاومت در برابر دشمنان

۶- باور به وجود موانع مختلف از طرف دشمنان برای جلوگیری از پیشرفت کشور

۷- ایمان و باور به جهاد و شهادت در راه خدا برای دفاع از دین و استقلال کشور

پ) علم و معرفت

۱- آشنایی با شیوه‌های تبلیغاتی و جنگ نرم و روانی دشمنان و شناخت راه‌های مقابله با آن

۲- آشنایی و شناخت راه‌های حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور

۳- شناخت انواع تهدیدها نسبت به مردم و کشور در دنیای امروز

۴- آشنایی با شرایط و موقعیت کشور در دوران دفاع مقدس و شناخت عوامل پیروزی ایران

در جنگ تحمیلی

۵- شناخت و درک مفهوم امنیت، وحدت جامعه و امنیت ملی کشور

۶- آشنایی با نقش رهبری و وظایف فرماندهی کل قوا در هدایت جامعه

۷- آشنایی با وظایف و فعالیت‌های نهاد بسیج در دوران دفاع مقدس و دوران کنونی

۸- آشنایی با مبارزات و حماسه‌های مردان مبارز و زنان قهرمان در صدر اسلام و دوران معاصر.

ت) عمل

۱- دفاع از اعتقادات و ارزش‌های دینی و ملی جامعه

۲- آمادگی دفاع از سرزمین ایران در صورت تجاوز دشمنان

۳- آسوه و الگو قرار دادن مردان و زنان مجاهد از صدر اسلام تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی

و دوران دفاع مقدس

۴- توانایی انجام کمک‌های اولیه و کاربرد آن در موارد ضروری

۵- عمل به تکالیف مشخص شده از سوی خداوند برای بندگان خود در برابر سلطه‌گران و

متجاوزان

۶- فعالیت مؤثر در بسیج دانش‌آموزی و محل زندگی

۷- آشنایی با پدافند غیرعامل و توانایی انجام و رعایت اصول آن (در حد امکان)

۸- پیروی از ولایت و رهبری برای تحقق آرمان‌های نظام جمهوری اسلامی ایران.

ث) اخلاق

۱- پرورش روحیه اخوت و اتحاد اسلامی و حساس بودن نسبت به سرنوشت کلیه مسلمانان

- ۲- تقویت روحیه سلحشوری، شجاعت و اعتماد به نفس
- ۳- نفی هرگونه ستمگری، ستم‌کشی، سلطه‌گری و سلطه‌پذیری
- ۴- داشتن روحیه انسان‌دوستی و علاقه‌مندی برای خدمت به مردم
- ۵- تقویت روحیه صبر و مقاومت در برابر سختی‌ها و مشکلات
- ۶- پاسداری از میراث معنوی و اخلاق مجاهدان صدر اسلام و رزمندگان دوران دفاع

مقدس

۷- الگو شدن برای دیگران در چارچوب ارزش‌های اخلاقی و معنوی دین مبین اسلام.

مفاهیم اساسی برنامه درسی آمادگی دفاعی دوره متوسطه

۱- ولایت و رهبری	۲- امنیت
۳- تهاجم	۴- تهدید
۵- مقاومت و پایداری	۶- انقلاب اسلامی
۷- دفاع	۸- دفاع مقدس
۹- صلح	۱۰- استقلال
۱۱- بسیج	۱۲- انتظار و ظهور فرج حضرت مهدی (عج)
۱۳- جهاد	۱۴- ایثار
۱۵- شهادت	۱۶- جنگ‌ها (سخت و نرم)
۱۷- پدافند غیرعامل	۱۸- مردان مبارز
۱۹- زنان قهرمان	۲۰- امر به معروف و نهی از منکر
۲۱- رزم انفرادی	۲۲- تولی و تبری (شناخت دوست و دشمن)
۲۳- نیروهای مسلح	۲۴- فناوری هسته‌ای
۲۵- جنگ‌افزار شناسی	۲۶- مخاطرات انسانی (امداد و نجات و کمک‌های اولیه)

روش‌های (راهنماها) یاددهی - یادگیری

تعریف: روش‌های یادگیری تصمیمات و اقداماتی است که براساس مبانی، اصول و اهداف برنامه و دلالت‌های گوناگون به ترتیب (۱- اعتقادی، ۲- عبادی و اخلاقی، ۳- اجتماعی و سیاسی، ۴- زیستی و بدنی، ۵- زیباشناختی و هنری ۶- اقتصادی و حرفه‌ای، ۷- علمی و فناورانه) اتخاذ

می‌شود تا اهداف عناصر پنج‌گانه برنامه‌های درسی و تربیتی (۱- تفکر و تعقل، ۲- ایمان و باور، ۳- علم و معرفت، ۴- عمل، ۵- اخلاق) تحقق یابد.

بدیهی است که تحقق این اهداف مستلزم تعامل و همکاری بین اجزای مؤثر در فرایند یادگیری و براساس طرح پیش‌بینی شده است.

اجزای مؤثر در یادگیری

الف) معلم (مرتب) ب) دانش‌آموز (مترتب) ج) برنامه درسی د) محیط یادگیری، که در ادامه به دو جزء مؤثر معلم و دانش‌آموز (مرتب و مترتب) می‌پردازیم.

الف) معلم (مرتب)

۱- معلم و مرتب الگو و اسوه اخلاق، معنوی عملی مترتب (دانش‌آموز) است.
۲- معلم و مرتب نقش راهنما و راهبری یادگیری را برعهده دارد و مترتبان را با منابع یادگیری آشنا می‌کند.

۳- معلم و مرتب زمینه‌ساز رشد عقلانی، ایمانی، علمی، عملی و اخلاقی مترتبان است.
۴- معلم متناسب با نیازها و شرایط یادگیری، توانایی انتخاب و طراحی فعالیت‌های مناسب را دارد.

۵- معلم و مرتب موانع یادگیری دانش‌آموزان را می‌شناسد و با طراحی فعالیت‌های مناسب برای رفع آنها اقدام می‌کند.

۶- معلم و مرتب، خود یادگیرنده مادام‌العمر است.
۷- معلم و مرتب یک پژوهشگر آموزشی و پرورشی است.
۸- هر معلم و مرتب در جایگاه خاص خود، آفریننده راهبردهای نوین یاددهی - یادگیری است.
۹- معلم و مرتب عامل ایجادکننده انگیزه یادگیری در مترتبان است.

ب) مترتب (دانش‌آموز)

۱- در فرایند یاددهی - یادگیری، اراده و انگیزه یادگیرنده، نقش اساسی در ارتقای یادگیری دارد.

۲- مترتب تابع بی‌چون و چرا و مقهور محیط یادگیری نیست؛ بلکه او آزادی و فرصت تصمیم‌گیری دارد و می‌تواند رابطه تعاملی با محیط یادگیری برقرار کند، نه آنکه در همه موارد برای وی تصمیم‌گیری شود.

۳- مترتب در فرایند یاددهی - یادگیری و توسعه دانش‌ها، مهارت‌ها، نگرش‌ها و انگیزه‌های

خوبش به لحاظ ذاتی نقش فعال دارد.

۴- متربی قابلیت‌ها، تجربیات و ظرفیت‌های گوناگون دارد.

۵- متربیان به لحاظ یادگیری متفاوت‌اند.

برخی از اقدامات برای تنوع‌بخشی به روش‌های یاددهی - یادگیری در درس آمادگی

دفاعی

۱- تنوع بخشیدن به محیط یادگیری (کلاس درس - حیاط مدرسه - نمازخانه - کتابخانه - پایگاه بسیج محل - پادگان - کانون - اردو - بازدید - گلزار شهدا - منازل شهدا و جانبازان - عیادت از جانبازان در بیمارستان‌ها و مراکز خاص آنان - دعوت از متخصصان و رزمندگان برای حضور در مدرسه و کلاس درس - نمایش فیلم در مدرسه یا رفتن به سینما و سالن نمایش - بازدید از نمایشگاه‌ها و ...)

۲- ایجاد نشاط و شادابی در کلاس با بهره‌گیری از شیوه‌های فعال و مشارکتی، تنوع در برنامه‌ها، چیدمان متفاوت کلاس، استفاده از رسانه‌ها، طراحی فعالیت‌های میدانی، مسابقات مختلف و ...

۳- ایجاد تنوع و کیفیت بخشی به ارزشیابی به واسطه تنوع در ابزارها و روش‌های گردآوری اطلاعات.

۴- همکاری و ارتباط با سایر دبیران و مربیان به خصوص در دروس تربیت بدنی، دینی، ادبیات فارسی، مطالعات اجتماعی (تاریخ، جغرافیا، اجتماعی) و مربی پرورشی مدرسه و انجام برخی از برنامه‌ها به صورت تلفیقی با سایر دروس به منظور بهره‌گیری‌های مشترک.

۵- بهره‌گیری از نشریات رشد، مجلات و کتاب‌های مناسب، سایت‌های اطلاع‌رسانی مرتبط و مفید برای معلّم و مربی و دانش‌آموزان

۶- با الهام از جمله آموزنده «كُلُّ يَوْمٍ عَاشُورَا وَ كُلُّ أَرْضٍ كَرْبَلَا» دانش‌آموزان را نسبت به مسائل و پدیده‌های معاصر بصیر و هوشیار سازیم.

۷- اهمیت دادن به آداب و مهارت‌های زندگی فردی، بین فردی و اجتماعی به منظور زندگی سالم و موفق و مقابله صحیح با چالش‌های زندگی.

۸- سپردن پروژه‌ها و تحقیقات فردی و گروهی به دانش‌آموزان و راهنمایی و تمهید امکانات لازم به منظور موفقیت آنان و تشکیل نمایشگاه آثار دانش‌آموزان.

۹- اهمیت دادن به صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک که خروجی‌های آموزش و پرورش باید واجد آن باشند :

عناصر	صلاحیت‌ها و یادگیری‌های مشترک
تفکر و تعقل	تخیل، حل مسئله، تفکر انتقادی، ابداع و خلق، تفکر سیستمی، پرسشگری، کاوشگری، هدایت مشاهدات، تحلیل، قضاوت براساس شواهد، تصمیم‌گیری، قضاوت براساس نظام معیار و تعقل، تأمل در خود، خودارزشیابی
ایمان و باور	نگرش توحیدی، کرامت و قدرت اراده و انتخاب انسان، ارزشمندی تفکر و تعقل، ارزشمندی مخلوقات، هدفمندی خلقت، ارزشمندی علم و علم‌جویی، ارزشمندی نهاد خانواده، وطن‌دوستی
علم	کشف جهان به عنوان فعل خداوند، خودآگاهی، فرهنگ و هویت
کار و عمل و مجاهدت	یادگیری مستمر، خودمدیریتی، انجام واجبات و ترک محرمات، مشارکت، همیاری، مهارت کار با دیگران، مهارت‌های ارتباطی، مهارت رهبری، مطالعه و پژوهش، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، تولید محصول
اخلاق و آداب	حفظ و پالایش انگیزه‌ها (نیت)، خودپایی و خودپالایی، پشتکار، اعتماد به نفس، مسئولیت‌پذیری، انعطاف، اخلاق حرفه‌ای، نظم و قانون‌مداری، صدق، صبر، عدالت‌خواهی و حق‌طلبی، حسن خلق، احسان و رأفت، قناعت، استقامت و حیا

فرایند یاددهی — یادگیری

پیشرفت سریع علم و فناوری در دنیای امروز و ایجاد تحول در آموزش و پرورش کشورها باعث شده تا در روش‌های یاددهی — یادگیری تغییرات اساسی رخ دهد. اگر در گذشته روش‌های تدریس به دانش‌آموزان، بیشتر حالت یک‌جانبه داشت و معلم بیشترین نقش را در آن ایفا می‌کرد، امروزه روش‌های تدریسی که با فعالیت یک طرفه معلم همراه باشد، منسوخ شده و جوابگوی نیازهای فراگیران نیست.

روش‌های یاددهی — یادگیری مطلوب در کشورهای پیشرفته آموزشی، به‌طور عموم پیرامون فعالیت و مشارکت دانش‌آموزان می‌چرخد و معلم بیشتر نقش راهنما و تسهیل‌کننده یادگیری را برعهده دارد.

«یادگیری» جوهره اصلی آموزش و پرورش و هدف اساسی تدریس است و تا زمانی که یادگیری تحقق پیدا نکند، تلاش‌های معلم اثربخش نخواهد شد.

«دیویی» را می‌توان جزء نخستین افرادی دانست که رابطه میان یاددهی و یادگیری را به‌صورت لازم و ملزومی تبیین کرده است. او در مقام تشریح دیدگاه خود چنین اظهار می‌کند که رابطه میان

یاددهی و یادگیری از جنس رابطه میان فروش و خرید است. به دیگر سخن، همان گونه که تا خریدی اتفاق نیفتد، در حقیقت فروشی صورت نگرفته است، تا زمانی که یادگیری محقق نشده باشد، نمی توان گفت یاددهی یا تدریس اتفاق افتاده است. (بازاندیشی فرایند یاددهی - یادگیری، محمود مهر محمدی، صفحه ۱۸)

در نظریه دیگری برخی صاحب نظران معتقدند که یاددهی و تدریس از جنس تکلیف و وظیفه است که مدرّس، آن را انجام می دهد، اما «تدریس اثربخش» یا «تدریس موفق» زمانی اتفاق می افتد که یادگیری صورت گرفته باشد.

در هر صورت معتقدان دیدگاه دوم نیز در تعریف تدریس اثربخش یا تدریس موفق با معتقدان دیدگاه اول به یک نقطه مشترک می رسند و آن لزوم تحقق یادگیری از سوی یادگیرنده است.

یادگیری چیست؟

فرایند یادگیری را نمی توان به طور مستقیم مطالعه کرد، بلکه ماهیت یادگیری را تنها از تغییرات رفتاری می توان استنباط کرد. یادگیری شامل تمام مهارت ها، گرایش ها، دانش ها و معلوماتی است که انسان در طول زندگی خود کسب می کند.

یادگیری با هر بینشی که تعریف شود، اساس رفتار افراد را تشکیل می دهد، نخستین صفت مشخص آن تغییر است، تغییری که به تدریج رخ می دهد، نسبتاً ثابت و پایدار است و بر اثر تجربه حاصل می شود، (شعبانی، ۱۳۷۷، صفحه ۱۱)

از طریق یادگیری فرد با محیط خود آشنا می شود، در مقابل محیط ایستادگی می کند، از محیط برای تأمین احتیاجات خود استفاده می کند، گاهی محیط را تحت تسلط و فرمان خود درمی آورد، و زمانی خویش را با آن سازگار می سازد. (شریعتمداری، ۱۳۷، صفحه ۳۱۴)

با این متد، یادگیری را می توان این گونه تعریف کرد: یادگیری، یعنی ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار یادگیرنده، مشروط بر آنکه این تغییر بر اثر تجربه رخ دهد. (سیف - علی اکبر، ۱۳۸۸، صفحه ۴۸)

در این تعریف، دو نکته قابل توجه است.

۱- تغییر رفتار فقط منحصر به رفتار قابل مشاهده نیست، در بسیاری از موارد در نگرش ها، دیدگاه ها و شناخت های یادگیرنده تغییر حاصل می شود، ولی به صورت بالفعل در رفتار فرد جلوه گر نمی شود، زیرا بخشی از یادگیری های انسان در شرایط و موقعیت های مناسب ظهور می یابند.

۲- یادگیری باید در اثر تجربه حاصل گردد؛ بنابراین، هر تغییر رفتار، یادگیری محسوب نمی شود.

تغییراتی که در اثر خستگی، عصبانیت، بیماری و ... به وجود می‌آیند، یادگیری به حساب نمی‌آیند. همچنین تغییراتی که در اثر رشد طبیعی، ویژگی‌های خاصی در رفتار فرد پدید می‌آورد، یادگیری نیستند؛ زیرا هیچ کدام در اثر تجربه حاصل نمی‌شوند. تجربه یعنی تعامل فرد با محیط اجتماعی، محیط طبیعی، محیط مصنوعی و ...، لذا تغییر رفتاری که در اثر برخورد فرد با خانواده، مدرسه، کلاس، رسانه‌ها و ... به وجود می‌آید، یادگیری محسوب می‌شود.

اصول یادگیری

اصول به معنای بایدها و نبایدهای هر موضوع است که در مبحث یادگیری از موارد زیر به عنوان اصول یادگیری یاد شده است :

- ۱- ایجاد انگیزه یادگیری در فراگیران
 - ۲- ایجاد تنوع در روش‌های آموزشی
 - ۳- تفهیم مطالب به فراگیران
 - ۴- فرصت دادن برای ممارست و مرور مطالب
 - ۵- یادگیری در یک فرایند فعال و پویا
 - ۶- تأمین مواد و منابع آموزشی متناسب با اهداف
 - ۷- تشویق و تقویت رفتارهای صحیح فراگیران.
- در مبحث یادگیری استفاده از روش‌های فعال یادگیری بسیار مورد تأکید می‌باشد، یادگیری فعال، آن نوع یادگیری است که وزنه اساسی یادگیری به طرف یادگیرنده متمایل باشد.
- در موضوع یادگیری به روشی فعال اطلاق می‌شود که ویژگی‌های زیر را داشته باشد :
- ۱- دانش آموزان به طور فعال در فرایند یادگیری درگیر باشند.
 - ۲- فرایند یادگیری از علایق، خواسته‌ها و ادراکات یادگیرندگان آغاز شود.
 - ۳- محیط یادگیری به نحوی سازمان یابد که در آن یادگیری فراگیر محور، جریان داشته باشد.
 - ۴- هر کسی بتواند براساس تجارب و اطلاعات خود، در یادگیری نقش مهمی را ایفا نماید.
 - ۵- مسئولیت و کنترل یادگیری باید بین یادگیرنده و سایر عوامل (معلم، کتاب درسی و ...) تقسیم شود.
 - ۶- نقش آموزش دهنده (معلم و سایر عوامل) فقط تسهیل کننده در یادگیری باشد.
 - ۷- فرایند یادگیری تبدیل به فرایند رشد و تکامل یادگیرنده شود.

یکی از اصول مهم یادگیری، فهم مطالب به وسیلهٔ فراگیر به جای حفظ کردن است. برای درک این موضوع و توجه بیشتر به این اصل، به آثار و نتایج حفظ کردن و همچنین آثار و نتایج فهم مطالب اشاره می‌شود.

الف) آثار و نتایج حفظ کردن مطالب

- ۱- آنچه حفظ می‌شود، پایدار نمی‌ماند.
- ۲- یادگیری از طریق حفظ و تکرار به یادگیری معنادار نمی‌انجامد، و مطالب برای فراگیر نامفهوم باقی می‌ماند.
- ۳- حفظ کردن، عادت سطحی‌نگری را افزایش می‌دهد.
- ۴- حفظ کردن، راحت‌طلبی را توسعه می‌دهد.
- ۵- اندکی تغییر در وضعیت، موجب بی‌اثر شدن مطالب حفظ شده می‌شود.
- ۶- حفظ کردن، دانش‌آموز را در مقابل مفاهیم آماده قرار می‌دهد، و از جستجو بازمی‌دارد.
- ۷- حفظ کردن، ضرورت فعالیت دانش‌آموز را از بین می‌برد.
- ۸- مطالبی که حفظ می‌شود، معمولاً باعث تغییر نگرش و رفتار فراگیران نمی‌شود.

فهم یعنی چه؟

فهم زمانی به وجود می‌آید که دانش‌آموز آنچه را که یاد گرفته است، در زمینه‌ای قرار دهد و ارتباط آنها را بیابد. درک و فهم مستلزم بی‌بردن به مفهوم، تفسیر کردن، مثال زدن، توضیح دادن و ... است.

ب) آثار و نتایج فهمیدن مطالب

- ۱- مطالبی که خوب درک و فهم می‌شوند، در عمق جان نفوذ می‌کنند.
- ۲- مطالبی که فهمیده می‌شوند، پایدارترند.
- ۳- درک و فهم مطالب، منجر به تقویت «تفکر» در فراگیران می‌شود.
- ۴- فهم مطالب، دانش‌آموزان را به تولید مفاهیم جدید سوق می‌دهد.
- ۵- فهمیدن، مهارت‌های ذهنی را تقویت می‌کند.
- ۶- فهم مطالب، سبب تقویت اعتماد به نفس می‌شود.
- ۷- فهمیدن، روحیهٔ خلاقیت فراگیران را تقویت می‌کند.
- ۸- فهم مطالب، زمینهٔ تغییر نگرش و رفتار دانش‌آموزان را فراهم می‌کند.
- ۹- فهم مطالب به یادگیری معنادار می‌انجامد.

یادگیری معنادار

یکی از دلایل فراموشی مطالب، بی معنا بودن و نامفهوم بودن موضوع آموختنی برای فراگیران است. هر چیزی که مفهوم و معنای آن برای دانش‌آموزان روشن و قابل دسترسی نباشد، فراموشی آن به آسانی صورت می‌گیرد. در مقابل هرآنچه که مفهوم آن برای یادگیرندگان روشن باشد و با مفاهیم یادگرفته شده قبلی پیوند بخورد، احتمال فراموشی آن بسیار کم خواهد بود. مطالب معنادار با مطالب یادگرفته شده قبلی ارتباط دارند، در حالی که مطالبی که به صورت طوطی‌وار یادگرفته می‌شوند، بدون ارتباط با یکدیگر در ذهن انباشته می‌شوند.

اگر یادگیرنده بتواند مطالب جدیدی را که می‌آموزد، با مطالب آموخته شده قبلی ربط دهد، یادگیری او به نحو معنادار شکل گرفته است. و اگر نتواند مطالب آموخته شده جدید را با یادگیری‌های قبلی خود ارتباط دهد، این یادگیری در گوشه‌ای از ذهن او قرار می‌گیرد و احتمال فراموشی آن بسیار زیاد می‌شود. بنابراین، هنر معلم آن است که بتواند مطالب جدید را از جایی شروع کند که با یادگیری‌های قبلی شکل گرفته در ذهن دانش‌آموز پیوند برقرار نماید و اگر یادگیری‌های قبلی دانش‌آموز ضعف و ایراد دارد، باید به طریقی این فاصله و حفره ایجاد شده برطرف شود، تا یادگیری جدید بتواند شکل گیرد.

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

ارزشیابی به عنوان وسیله‌ای برای سنجش میزان یادگیری دانش‌آموزان محسوب می‌شود که بدون توجه به هدف‌های آموزشی معنا پیدا نمی‌کند؛ زیرا هدف‌های آموزشی هم نقطه شروع، هم راهنمای عمل و هم مقصد یک برنامه درسی‌اند، به همین جهت نخستین گام در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی شناخت اهداف آموزشی است، تا فعالیت‌های آموزشی معلم و تلاش‌های یادگیری دانش‌آموزان برای نیل به این اهداف صورت پذیرد. بنابراین، در یک برنامه‌ریزی مطلوب، فرایند ارزشیابی باید در پی بررسی و برآورد میزان تحقق اهداف درس باشد.

با این توضیحات ارزشیابی پیشرفت تحصیلی عبارت است از سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصل با هدف‌های آموزشی از پیش تعیین شده، به منظور تصمیم‌گیری در این باره که آیا فعالیت‌های آموزشی معلم و کوشش‌های یادگیری دانش‌آموزان به نتایج مطلوب انجامیده‌اند و به چه میزانی.

با توجه به این مطالب، در برنامه درسی آمادگی دفاعی ارزشیابی تکوینی که در طول دوره آموزشی

و قبل از ارزشیابی پایانی انجام می‌پذیرد، مهم‌ترین بخش از فرایند ارزشیابی محسوب می‌شود. ارزشیابی تکوینی باید به قصد آگاهی یافتن از میزان و نحوه یادگیری دانش‌آموزان برای تعیین نقاط قوت و ضعف یادگیری آنها و نیز تشخیص مشکلات روش تدریس معلم در رابطه با هدف‌های آموزشی صورت پذیرد.

نکات مهم در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

- ۱- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توجه به عناصر تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق صورت می‌گیرد و نتایج آن به صورت کمی و کیفی ارائه می‌شود.
- ۲- در جریان ارزشیابی فرایند پیشرفت یادگیری و نتیجه یادگیری مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد.
- ۳- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی باید با استفاده از منابع مختلف اعم از اسناد روایتی، اسناد دوره‌ای، اسناد مشاهده‌ای، اسناد عملکردی و ... صورت گیرد.
- ۴- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی فرایندی مشارکتی است که با کمک مرتبی، مترتی، اولیای مدرسه و یا ارزشیابان بیرونی انجام می‌شود.
- ۵- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توجه به حفظ شأن و کرامت انسانی یادگیرنده در نظام آموزش و پرورش انجام می‌شود.
- ۶- نتایج پیشرفت تحصیلی، مرتبی را به کشف توانایی‌ها، ضعف‌ها و قابلیت‌های خود رهنمون می‌سازد.
- ۷- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، به تفاوت‌های متریبان، اعم از فردی، فرهنگی، زبانی، قومی، مذهبی، جنسیتی و غیره توجه می‌کند.
- ۸- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی باید به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر از فرایند یاددهی - یادگیری تلقی شود.
- ۹- نتایج ارزشیابی باید به رشد حرفه‌ای معلم و مرتبی و بهبود برنامه درسی منجر شود.
- ۱۰- متریبان در طی دوره تحصیلی باید تشویق شوند تا شخصاً به ارزشیابی از یادگیری‌های خود اقدام کنند.
- ۱۱- ارزشیابی باید به گونه‌ای انجام شود که موجب یأس، ناامیدی، ترس و اضطراب در متریبان نشود.
- ۱۲- نتایج ارزشیابی باید به تصمیم‌گیری برای تدارک برنامه‌های اصلاحی - ترمیمی یا غنی‌سازی یادگیری منجر شود.

۱۳- ارزشیابی پیشرفت تحصیلی باید با توجه به قدرت درک و فهم یادگیرندگان و نیز قدرت بدنی آنان انجام شود.

۱۴- شناسایی و کاهش موانع یادگیری یکی از اهداف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی است.

ارزشیابی از حیطة نگرشی

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در درس آمادگی دفاعی باید به گونه‌ای انجام شود که طی آن نگرش دانش‌آموزان نیز مورد سنجش قرار گیرد. برخی از مصادیق این حیطة (عاطفی - نگرشی) عبارت‌اند از:

۱- توجه کردن به ارزش‌ها

۲- اهمیت دادن به ارزش‌ها

۳- علاقه‌مند شدن نسبت به ارزش‌ها

۴- درونی شدن ارزش‌ها

دبیران و مربیان محترم درس آمادگی برای تحقق موارد فوق می‌توانند با بهره‌برداری از تصاویر ارزشی، طرح بخش‌هایی از خاطرات ثبت شده دوران دفاع مقدس در منابع مختلف، ذکر خاطرات شهیدان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی، سنت و سیره معصومین (ع)، بیانات رهبران نظام به خصوص مقام معظم رهبری بزرگ‌نمایی اعمال و رفتار اینارگراثة دانش‌آموزان، معرفی الگوهای مناسب از صدر اسلام و دوران معاصر، طرح و بیان جلوه‌های زیبا و به یاد ماندنی عمل به ارزش‌ها، استفاده از اماکن و فضاهای معنوی، بهره‌برداری از تحقیق و پژوهش دانش‌آموزان درباره موضوعات ارزشی، عمل و رفتار ارزش‌گرایانه دبیر و... در جهت توجه دادن دانش‌آموزان به ارزش‌ها و در نهایت درونی شدن ارزش‌ها برای فراگیران حرکت نمایند.

امنیت پایدار

هدف کلی

آشنایی با مفهوم امنیت ملی و پایدار و اهمیت آن در جامعه

اهداف جزئی

- در پایان این درس، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:
 - سطوح امنیت در کشور و جهان را بیان کنند.
 - مفاهیم امنیت ملی و ارتباط آن با آرامش فرد و جامعه را ذکر کنند.
 - مفهوم تهدید به عنوان عامل برهم‌زننده امنیت را تعریف کنند.
 - انواع تهدید و راه‌های مقابله با آن را توضیح دهند.
 - مفهوم تجاوز و تهاجم به عنوان گام بعد از تهدید را بیان کنند.
 - برای کسب مهارت و آمادگی در برابر تهاجم بیگانگان به کشور علاقه‌مندی نشان دهند.
 - مفهوم صلح و دوستی در قرآن و سیره معصومین علیهم‌السلام را توضیح دهند.
 - مفهوم صلح جهانی و راه‌های تحقق آن را ذکر کنند.
 - برای برقراری صلح و دوستی در خانواده، مدرسه، محله و جامعه علاقه‌مندی نشان دهند.
- مفاهیم اساسی: امنیت، سطوح امنیت، امنیت ملی، امنیت پایدار، تهدید، تهاجم، تجاوز،

صلح

وسایل کمک آموزشی: اسلاید آموزشی از مفاهیم درس و تحقیق‌های دانش‌آموزان، نقشه سیاسی جهان و خاورمیانه، نقشه از هجوم سراسری زمینی و هوایی ارتش بعثی عراق ایران، دعوت از میهمانان ویژه به کلاس

آماده‌سازی

با توجه به آغاز سال تحصیلی و همزمانی آن با هفته گرامیداشت دفاع مقدس و پنجم مهر، سالروز شکست حصر آبادان، بهترین نقطه آغاز بحث در مورد نعمت‌های مجهول سلامتی و امنیت است. عناوین بحث گروهی در کلاس به صورت زیر پیشنهاد می‌شود:

۱- تشریح مختصر دوران دفاع مقدس و ارزش والای اقدام شهدا، جانبازان، رزمندگان و جهادگران برای برقراری امنیت و آرامش در کشور و دفاع از ارزش‌های حیاتی جامعه؛
۲- یادآوری و طرح مباحث امنیت و ابعاد آن از سال سوم راهنمایی مثل امنیت نظامی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی؛

۳- دعوت از میهمانان ویژه به مناسبت هفته دفاع مقدس به خصوص از مسئولان نظامی و امنیتی به مدرسه و تشریح ابعاد تهاجم دشمن به خاک کشور و ایجاد ناامنی در مناطق مرزی و دفاع غرورآفرین ملت سلحشور ایران در بیرون راندن دشمن؛
۴- بیان خاطرات و تجربه‌های دانش‌آموزان از موارد ناامنی‌های فردی یا اجتماعی که دیده یا شنیده‌اند.

نکته: در آغاز مباحث کتاب درسی آمادگی دفاعی ذکر چند نکته در حوزه دفاع مقدس یادآوری می‌گردد:

۱- به جای واژه‌های جنگ، جنگ تحمیلی یا جنگ ایران و عراق از واژه دوران دفاع مقدس استفاده نمایید.

۲- در معرفی دشمن از واژه‌های توهین‌آمیز یا دشنام استفاده نشود.

۳- دقت شود که حمله به کشور ما از سوی ارتش رژیم بعثی عراق به فرماندهی صدام بوده است نه مردم عراق که اکثریت آنان مخالف رژیم بعثی صدام بودند.

۴- ذکر این نکته که بسیاری از مردم عراق شیعه بوده و قبور مطهر ائمه معصومین علیهم السلام، (عتبات عالیات) در کشور عراق قرار دارد و بسیاری از علما، فضلا و دانشمندان بزرگ ایرانی در عراق زندگی می‌کرده‌اند و در آنجا مدفون‌اند، ضروری است.

۵- حوزه‌های علمیه قم و نجف اشرف از ابتدای تأسیس حوزه علمیه قم تاکنون در زمینه‌های مختلف با یکدیگر همکاری و تبادل نظر داشته‌اند.

۶- هم‌اکنون بسیاری از ایرانیان به واسطه وجود قبور مطهر چندتن از معصومین علیهم السلام و تعداد زیادی از اصحاب آنها و حضور خویشاوندانشان در عراق زندگی می‌کنند و بسیاری از عراقی‌ها

نیز به واسطه مهاجرت از زمان دفاع مقدس تاکنون در ایران زندگی می‌کنند.

ارائه مطلب ۱، صفحات ۲-۴

پس از آماده‌سازی دانش‌آموزان و به بحث گذاشتن تنگناهای اجتماعی، اقتصادی که در هنگام ناامنی به وجود می‌آید، با ارائه مثال‌های ملموس از زندگی شخصی و محلی فراگیران، آنان را با مزایای نعمت امنیت آشنا سازید. مثال‌ها را از امنیت فردی، خانوادگی، محله، روستا و شهر شروع کرده تا به امنیت ملی برسید و بر آن تأکید نمایید. در خصوص امنیت ملی از ناامنی‌های موجود در برخی کشورهای همسایه یاد شود و ارزش امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران یادآوری شود.

فعالیت

از دانش‌آموزان بخواهید به صورت گروهی در طول یک هفته اخبار رادیو، تلویزیون و روزنامه‌های رسمی کشور را بررسی نموده و موارد و مصداق‌های ناامنی در کشورهای مختلف را طبقه‌بندی کرده و به کلاس ارائه نمایند. برای نمونه، جدولی را به شرح زیر تدوین و تکمیل نمایند.

نام کشور	منبع خبر و تاریخ انتشار خبر	سطح ناامنی				
		فردی	خانوادگی	محلی	ملی	منطقه‌ای
۱						
۲						
۳						
۴						

پس از انجام فعالیت فوق توسط دانش‌آموزان، برای آماده نمودن فراگیران موارد زیر را به آنها یادآوری کنید :

– وجود ناامنی‌های چندسال گذشته در کشور افغانستان به دلیل دخالت‌های بی‌مورد بیگانگان از جمله آمریکا و گروهک‌های تروریستی وابسته به بیگانگان مثل طالبان که این کشور مسلمان و همسایه ایران را به صحنه ترور، انفجار، ناامنی و کشتار مردم بی‌گناه و غیرنظامی و ... تبدیل کرده است و به‌رغم گذشت چندسال از سقوط حکومت طالبان، هنوز دولت این کشور موفق به برقراری امنیت ملی

و پایدار در این کشور نشده است.

— دیگر همسایهٔ مسلمان ایران، کشور عراق است که پس از پشت سر گذاشتن جنگ اول و دوم خلیج فارس به اشغال آمریکا و هم‌پیمانان اروپایی درآمد، و سال‌هاست که ناامنی، ترور، انفجار و اقدامات خرابکارانهٔ گروهک‌های تروریستی در بغداد و شهرهای مذهبی و زیارتی (عتبات عالیات) این کشور به صورت مستمر ادامه دارد و در هر بمب‌گذاری و انفجار ده‌ها نفر از مردم مسلمان و بی‌گناه از کودک خردسال تا زنان و مردان و شهروندان عادی جان خود را از دست می‌دهند.

با تشریح نمونه‌هایی از ناامنی در کشورهای مختلف که در جراید و رسانه‌ها منعکس می‌شوند، ارزش و اهمیت وجود امنیت ملی و پایدار در کشورمان را یادآور شوید.

نبودن تهدیدهایی چون ترور، بمب‌گذاری، هواپیماربایی و آدم‌ربایی، فعالیت گروهک‌های تروریستی و جاسوسی عوامل بیگانگان و... در کشور را می‌توان یکی از دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی دانست که در راستای امنیت پایدار کشورمان یکی از نعمت‌های بزرگ میهن عزیز است.

بعد از تبیین و تشریح امنیت به صورت عام و امنیت ملی کشور به صورت خاص، نظر فراگیران را به موضوع امنیت پایدار و اهمیت آن معطوف کنید. در این رابطه می‌توانید دانش‌آموزان را از خطر ناامنی فرهنگی و ترویج الگوهای رفتاری ناهنجار و برنامه‌های دشمن در این زمینه که تهدیدکنندهٔ امنیت پایدار جهانی است، آگاه سازید.

مدگرایی ناهنجار، ابتذال ماهواره‌ای، ترویج بی‌حجابی، بی‌بندوباری و رفتارهای خشونت‌گرایانه، شیطان‌پرستی و... از نمونه‌های بارز ایجاد فضای ناامن فرهنگی و اجتماعی در جامعه است.

فعالیت

در حوزهٔ امنیت، فراگیران تجربیات و خاطراتی دارند که در محله‌ها و شهرهای خود دیده یا شنیده‌اند، به آنها فرصت دهید با بحث گروهی و با هدایت و مدیریت دبیر به نتایج مطلوب و موردنظر برسند. به فراگیران آموزش دهید مستند و با منطق و با پرهیز از ارائه دیدگاه‌های بدون منبع و بی‌پایه و اساس، بحث کنند.

در مورد مفاهیم مهم درس دانش‌آموزان را به فعالیت پژوهشی گروهی ترغیب کنید، و سپس نتایج تحقیقات را به صورت اسلاید آموزشی (پاورپوینت) چارت و روزنامهٔ دیواری، جدول، نمودار و سخنرانی ارائه دهند.

ارائه مطلب ۲ ص ۶-۴

در این بخش از مطالب درس اول، پس از زمینه‌سازی و آماده شدن کلاس در حوزه امنیت، می‌خواهیم به مفهوم اساسی بعدی تهدید بپردازیم و سپس به تهاجم و ابعاد آن برسیم و در نهایت دوباره به صلح و امنیت برگردیم.

ابتدا مفهوم تهدید را تعریف کرده و آن را به بحث بگذارید و با همراهی فراگیران و هدایت دبیر محترم به تشریح انواع تهدید بپردازید. در این بحث نیز ارائه مثال‌های ملموس در جامعه بین‌الملل بسیار با اهمیت است. از دانش‌آموزان بخواهید نظر خود را در مواجهه با تهدید بگویند، نظرات آنان را مرتب کرده و روی تابلوی کلاس بنویسید. زمانی که فراگیران با تهدید و مثال‌ها و مصداق‌های آن آشنا شدند، به مباحث تهاجم و تجاوز که معمولاً پس از تهدید رخ می‌دهد بپردازید.

با توجه به اینکه در هنگام ارائه این درس هنوز در هفته گرامیداشت دفاع مقدس به سر می‌بریم به تجاوز آشکار ارتش بعثی صدام به کشور، با هدف سرنگونی نظام مقدس جمهوری اسلامی اشاره شود. وضعیت کشور در زمان حمله ارتش بعثی توضیح داده شود. ناکامی ارتش بعثی صدام و حامیان غربی و شرقی آن از جمله آمریکا و رژیم صهیونیستی در تحقق اهدافشان نسبت به میهن عزیزمان تشریح شود. سپس به این نکته اشاره شود که دشمنان و سلطه‌گران پس از ناکامی در ساقط کردن نظام جمهوری اسلامی ایران با برنامه‌ریزی حساب شده تهاجم به فرهنگ و ارزش‌های دینی و اسلامی ملت ایران را در دستور کار خود قرار داده‌اند.

فعالیت

– مشارکت در تکمیل پرسش‌های تحلیلی متن درس در قالب گروه‌های از بیش

تعیین شده.

– تحقیق و اقدام پژوهشی در حوزه تهدیدات داخلی و خارجی پیش روی کشور و ارائه آن به کلاس درس، تحقیق و پژوهش در مورد تهدیدهایی که کشور ما و جامعه مسلمانان را در دنیا تهدید می‌کند. این تهدیدها می‌تواند هم از جانب خود مسلمانان و رفتارها و عکس‌العمل‌های نادرست آنها و هم توسط دشمنان مسلمانان صورت پذیرد.

– تحقیق و پژوهش از ابعاد تهاجم فرهنگی و مصداق‌های آن و شیوه‌های مقابله با تهاجم فرهنگی دشمنان.

در رابطه با نگاه اسلام به مفهوم صلح در کتاب درسی مطالبی آمده که ضمن تشریح آن برای دانش‌آموزان به موارد زیر نیز اشاره نمایید.

براساس سنت و سیره پیامبر (ص) و امامان معصوم (ع) ما به دنبال صلح و تثبیت آن در سطح منطقه و جهان هستیم، اما صلح طلبی را در کنار پای بندی به سایر ارزش‌های متعالی اسلام جست‌وجو می‌کنیم.

ما نمی‌توانیم صلح را فقط برای خود بخواهیم و در مقابل ظلم و ستم به سایر مسلمانان و ستم‌دیدگان جهان بی‌توجه باشیم.

آیا به عنوان یک انسان حق طلب و صلح‌جو اجازه داریم که آرامش را فقط برای خود و صلح را فقط برای کشور خویش بخواهیم، و در برابر ظلم و ستمی که در کشورهای مختلف و برای مردم دیگر سرزمین‌ها رخ می‌دهد، بی‌تفاوت باشیم. اگر مردم کشور آمریکا و کشورهای اروپایی دوست دارند که در صلح و دوستی زندگی کنند، مردم کشورهای مصر، عراق، افغانستان، لبنان، فلسطین، سوریه، پاکستان و ... هم حق دارند که در صلح و آرامش زندگی نمایند.

اگر ترور انسان‌های بی‌گناه و انفجار در سرزمین آمریکا و اروپا نادرست و غیرانسانی است، کشتار مردم بی‌گناه در سرزمین‌های عراق، پاکستان، افغانستان، سوریه و ... هم محکوم است.

بنابراین، نگاه ما به صلح یک نگاه انسانی و همگانی است، و فارغ از اینکه انسان‌ها مسلمان، مسیحی، یهودی و ... هستند، حق دارند که از نعمت صلح بهره‌مند باشند و در سرزمین خود با آرامش زندگی کنند. در پایان این بخش از درس می‌توانید مفهوم صلح از دیدگاه اسلام و نقش قدرت‌های سلطه‌گر در برهم زدن صلح و ثبات در جهان و خصوصاً خاورمیانه را با دانش‌آموزان به بحث و گفت‌وگو بگذارید، یا از فراگیران بخواهید تا به صورت فردی و گروهی درباره موضوع فوق تحقیق و پژوهش کنند.

پاسخ به پرسش‌های صفحه ۵

۱- چند نمونه از تهدیدهای داخلی کشور

- ترویج بی‌حجابی و بی‌بندوباری

- کلاهبرداری‌های اینترنتی

- ترویج فساد اداری و بانکی

- گسترش اعتیاد به مواد مخدر

- بیکاری و به هدر رفتن اوقات فراغت جوانان

- بی‌اهمیتی به آداب و تکالیف دینی

۲- چند نمونه از تهدیدهای خارجی علیه کشور

- گسترش ماهواره‌های فارسی زبان مُعاند با نظام جمهوری اسلامی ایران
- اشاعه فرهنگ مبتذل غربی در جهت فروپاشی نظام خانواده در کشور
- ادعای پوچ امارات متحده عربی مبنی بر مالکیت جزایر سه گانه ایران
- ورود مواد مخدر توسط قاچاقچیان بین‌المللی از مرزهای شرق کشور
- ورود ریزگردها از مرزهای غربی کشور (تهدید زیست محیطی خارجی)
- تهدیدهای اینترنتی از سوی شبکه‌های جاسوسی الکترونیکی غربی با ارسال ویروس به سیستم‌های انرژی هسته‌ای ایران

درس دوم

بسیج حافظ انقلاب اسلامی

هدف کلی

شناخت و باور نسبت به ضرورت نقش بسیج در کشور

اهداف جزئی

در پایان این درس، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

- دیدگاه‌ها و اندیشه‌های امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب درباره بسیج را توضیح دهند.
 - نقش نوجوانان و جوانان، دانش‌آموزان، معلمان و سایر اقشار بسیجی در طول هشت سال دفاع مقدس را بیان کنند.
 - ضرورت تشکیلات و مأموریت‌های بسیج را باور داشته باشند.
 - نسبت به عضویت و فعالیت مؤثر در بسیج علاقه‌مند شوند.
 - نسبت به فرهنگ بسیجی در زندگی فردی و اجتماعی پایبندی داشته باشند.
 - روحیه و تفکر بسیجی داشته باشند.
- مفاهیم اساسی: بسیج، دفاع مقدس، تفکر بسیجی، بصیرت، بسیج دانش‌آموزان، ایثار، شهادت، مقاومت و پایداری، انقلاب اسلامی، ولایت و رهبری

آماده‌سازی

دانش‌آموزان عزیز تا حدودی با مفهوم، نقش، رسالت و فعالیت‌های بسیج آشنا هستند. آنان در طول زندگی خویش بارها از بسیج و حماسه‌های آن شنیده‌اند و در برنامه‌های مختلف دیده‌اند. برنامه‌های تلویزیونی، فیلم و سریال‌ها، جشنواره‌ها و بزرگداشت‌ها، تبلیغات کوچک، محله و خیابان، شهیدان محل زندگی، پایگاه بسیج محل، تشکیلات بسیج دانش‌آموزی در مدارس، مجلات، روزنامه‌ها، کتاب‌های

درسی به خصوص کتاب درسی آمادگی دفاعی سوم راهنمایی و ... از منابع اطلاعاتی دانش‌آموزان در این بحث است.

انگیزه شخصی و رفتار ورودی شما به عنوان دبیر فرهیخته درس آمادگی دفاعی در تحقق اهداف این درس بسیار مؤثر و کارآمد است؛ لذا موارد زیر برای تدریس این درس پیشنهاد می‌شود:

- بیان خاطرات شخصی معلم درباره بسیج
- اظهار نظر و بحث گروهی دانش‌آموزان درباره بسیج و اهمیت آن
- دعوت یکی از مسئولان و فرماندهان متعهد و توانمند بسیجی برای معرفی این نهاد مقدس
- نمایش کلیپ، فیلم، عکس و پاورپوینت پیرامون بسیج
- حضور به همراه دانش‌آموزان در یکی از مراکز بسیج و ارائه درس در محیط متفاوت، مناسب و جذاب‌تر و ...

«انسان با بصیرت کسی است که بشنود و بیندیشد، نگاه کند و ببیند، از عبرت‌ها بهره بگیرد، آن‌گاه راه روشنی را ببیند که در آن از افتادن در پرتگاه‌ها به دور ماند».

«امام علی (ع)، نهج البلاغه، خطبه ۱۵۲»

بدیهی است که در برخی از کلاس‌های درس عده‌ای از دانش‌آموزان واکنش مثبت و انگیزه لازم برای فعالیت یاددهی - یادگیری ندارند، یا با توجه به تجربه‌های شخصی، خانوادگی و گروهی در مقابل این‌گونه مباحث ارزش‌مدار بی‌تفاوتی و مقاومت نشان می‌دهند. بهتر است در این موارد بدون برخورد مستقیم با این عزیزان، زمینه درگیر شدن با موضوع از طریق تحقیق و پژوهش، افزایش دانش، اطلاعات و آگاهی آنان فراهم شده و با درک احساس و نوع نگاه آنان به دین، میهن، ناموس، شرف و عزت نسبت به تقویت ایمان، انگیزه و انجام واکنش و عمل شایسته و در خور شأن یک انسان متعهد، میهن‌پرست و آزاده در وجود پاک آنان اهتمام بورزید. دوستی و ارتباط با همکلاسی‌های ارزشی و بسیجی، حضور در فعالیت‌های مفید بسیج به عنوان میهمان، معرفی سایت‌ها و نشریات معتبر بسیجی، نفوذ از راه ورزش، اردو، مسابقات، جشنواره‌ها و دریافت هدایا و بسته‌های آموزشی می‌تواند منجر به نتایج مفید و تغییر دیدگاه دانش‌آموزان شود.

مثال: در سایت رسمی سازمان بسیج مستضعفین (www.basij.ir) وارد قسمت «معرفی بسیج» شده و با بخش‌های مختلف از جمله، مقدمه و تاریخچه، ضرورت تشکیل بسیج، زمینه‌ها،

عوامل و روند شکل‌گیری بسیج، سیر تکوین بسیج، نقش و کارکردهای بسیج و عملکرد بسیج آشنا شوند.

هرچند با توجه به ویژگی‌های سنی، شخصیتی (متفاوت) دانش‌آموزان، تکثر و تعدد آراء و نظرات، باید منتظر دیدگاه‌های نفاذانه، موشکافانه، و حتی مخالف ارزش‌های بسیجی در برخی موارد باشیم که بهترین شیوه مواجهه با این موارد، مدیریت بحث و تداوم هدفمند گفت‌وگوی دانش‌آموزان با یکدیگر، صبر و تحمل (سعه صدر)، احترام متقابل، قانون‌مداری، حفظ منطق و استدلالی بودن درس می‌تواند باعث جذب دانش‌آموزان به این درس شود.

ارائه مطلب ۱، صفحات ۱۳-۱۱

هدف از بعثت انبیای الهی، از حضرت آدم تا خاتم الانبیا (ص) برقراری حق و عدالت و خروج از تاریکی‌ها به سوی نور است. برای تحقق این هدف ارزشمند اقدام فردی و یک‌جانبه اثر چندانی ندارد؛ لذا خداوند با ارسال پیامبران برای هدایت مردم، انسان‌های آزاده و حق‌طلب را دعوت می‌کند تا با پیروی از رسولان الهی به صورت گروهی و جمعی برای رسیدن به قسط و عدالت اقدام نمایند. تحقق این هدف بزرگ و مقدس فقط با بسیج مردمی امکان‌پذیر است.

انقلاب اسلامی ایران در تداوم حرکت انبیای الهی و ائمه معصومین علیهم السلام و در دوران غیبت کبرای امام زمان (عج) با هدف استقلال و آزادی کشور و تأسیس جمهوری اسلامی از ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ آغاز گردید، تا اینکه در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ ملت قهرمان ما پیروزی خود را جشن گرفت. از دبیران محترم انتظار می‌رود با ایجاد فضای تعاملی و فعال در کلاس درس نمونه‌هایی از بسیج مردم در شهر، منطقه و استان محل سکونت تا سراسر میهن و مواردی از بسیج مردمی در طول تاریخ توسط پیامبران، ائمه اطهار علیهم السلام و شخصیت‌های برجسته جهان را با استفاده از مشارکت دانش‌آموزان به بحث بگذارند.

برخی از نمونه‌های بسیج مردمی در طول تاریخ

— بسیج مردمی حضرت نوح (ع) در ساخت کشتی نجات و هجرت از گناه و سرکشی براساس فرمان الهی

— بسیج مردمی حضرت موسی (ع) در مهاجرت خود و یارانش از سلطه ظلم فرعونیان

— بسیج پیامبر اکرم (ص) در ساخت مسجدالنبی (ص)، شرکت در جهاد علیه مشرکان، فتح

مکه، حجة الوداع و واقعه سرنوشت‌ساز غدیر خم.

— بسیج در ژاپن به منظور ترمیم خرابی‌های جنگ جهانی دوم و پیشرفت اقتصادی و صرفه‌جویی و مقاومت اقتصادی

— بسیج مردمی توسط علمای دین و مبارزین برای مقاومت در برابر زورگویی کشور انگلستان و سایر بیگانگان در ماجرای ملی شدن صنعت نفت

— بسیج مردم خطه جنوب کشور (بوشهر) برای مبارزه و مقابله با نیروهای متجاوز خارجی به رهبری رئیس‌علی دلواری و ... (معروف به جنبش جنوب ایران)

— بسیج مردم غیور آذربایجان در دوران حکومت قاجار به رهبری شیخ محمد خیابانی

و ...

نکته: به دانش‌آموزان عزیز پیشنهاد شود با استفاده از سایت‌های معتبر در اینترنت ضمن ارائه تعاریف و تکالیف سازمان بسیج، درباره نقش دانش‌آموزان و معلمان در تشکیل و ادامه فعالیت سازمان بسیج مستضعفین تاکنون و بسیج در کشورهای مختلف دنیا موضوعاتی را انتخاب و تحقیق و پژوهش کنند.

ارائه مطلب ۲، صفحات ۱۵-۱۳

با توجه به فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و اسناد تحول بنیادین آموزش و پرورش میهن اسلامی، تعمیق فرهنگ ناب اسلامی ایرانی از تکالیف جدی ما است.

در واقع تأکید بر تفکر بسیجی در این درس، پابندی و التزام درس آمادگی دفاعی به پرونده‌های برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران (مصوب سال ۱۳۹۱) است.

در این سند که نقشه کلی و جامع برنامه‌های درسی کشور است، رویکرد برنامه‌های درسی شکوفایی فطرت الهی دانش‌آموزان است. خداوند متعال عقل و فکر را در انسان به ودیعه گذاشته است تا با تلاش و مجاهدت (درک و اصلاح مداوم موقعیت) به مراتبی از حیات طیبه دست یابند. تعقل و تفکر از شایستگی‌های پایه در الگوی هدف‌گذاری برنامه‌های درسی و تربیتی قلمداد شده است.

هرچند برنامه‌ها و فعالیت‌های بسیج از تکالیف مهم و ارزشمند این نهاد مقدس به‌شمار می‌رود، اما تفکر بسیجی به منزله سر و رأس در امور بسیج است که بدون آن سایر برنامه‌ها، اعتباری نخواهند داشت.

— تفکر بسیجی بر محور دو اصل قرآن و سنت پیامبر و اهل بیت (ع) استوار است.

— تفکر بسیجی بر حیات طیبه، یعنی زندگی بر اساس معیارهای الهی و دینی تأکید دارد.

— تفکر بسیجی نگاه و دیدگاه گسترده و تحول‌یافته دارد و با کوتاه‌بینی و خودمحوری فاصله

دارد.

– تفکر بسیجی بر صداقت و راستگویی، حفظ کرامت انسانی و دوری از دروغ و تملق و چاپلوسی تأکید دارد.

– تفکر بسیجی بر اصول امر به معروف و نهی از منکر، یاوری محرومان و مستضعفان و مبارزه و مخالفت با ظالمان و مفسدان پافشاری دارد.

از شما همکار ارجمند تقاضا دارد ضمن مطالعه اسناد، کتاب‌ها و مقالات مختلف پیرامون تفکر بسیجی، علاوه بر محتوای درج شده در کتاب درسی، دانش‌آموزان را به تأمل، تدبّر، تفحص پیرامون این موضوع مهم تشویق و راهنمایی فرمایید.

ذکر نمونه‌هایی از تفکر بسیجی

الف) قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ایران

- ۱– تفکر بسیجی در قیام ابا عبدالله الحسین (ع)
 - ۲– تفکر بسیجی مردم ایران در قیام تنباکو به رهبری آیت‌الله میرزا حسن شیرازی (رحمة الله علیه)
 - ۳– تفکر بسیجی مردم باغیرت و با حیای ایران در مبارزه با طرح کشف حجاب رضا شاه
- ب) بعد از پیروزی انقلاب اسلامی
- ۱– تفکر بسیجی مردم و مرزنشینان و عشایر در مقابله با ضدانقلاب و وطن‌فروش و متجاوزان

بعثی صدام

- ۲– تفکر بسیجی امام خمینی (ره) در تأسیس نهاد بسیج سوادآموزی
 - ۳– تفکر بسیجی در تأسیس نهاد جهادسازندگی در ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی
 - ۴– تفکر بسیجی در برگزاری موفق انتخابات متعدد
- ارائه مطلب ۳، صفحات ۱۴ و ۱۵

علاوه بر ویژگی‌های تفکر بسیجی در موارد ده‌گانه در صفحات ۱۴ و ۱۵ کتاب موارد زیر نیز از ویژگی‌های تفکر بسیجی است.

– اطاعت آگاهانه: تَبَلُّورَ آيَةُ شَرِيفَةٌ أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ^۱

در تفکر بسیجی عنایت الهی برای انسان، کسب رضای معبود است و چنین عنایتی جز فرمانبرداری مطلق از اوامر الهی و اولیای الهی (پیامبر، امام معصوم (ع) و ولی فقیه در زمان غیبت امام عصر (عج)) حاصل نمی‌شود.

۱– سوره نساء، آیه ۵۹.

— **صلابت و کوبندگی**: بسیجی‌ها «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ، رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ»^۱ هستند و نامشان چون نام مولایشان لرزه بر اندام منحرفان و مفسدان می‌اندازد. با یک تکبیر بسیجی، شیرازه سپاه دشمن از هم می‌پاشد.

— **ابتکار و خلاقیت**: تفکر بسیجی ذهن را چنان صیقل می‌دهد که راه‌های جدیدی را در مقابل انسان مؤمن قرار می‌دهد. حفر خندق در جنگ احزاب در صدر اسلام و طراحی عملیات‌هایی با شیوه‌های مختلف در هشت سال دفاع مقدس نمونه‌هایی از این ابتکار و خلاقیت‌هاست.

سایر شاخصه‌های تفکر بسیجی

عمل صالح، عزت نفس، گمنامی، دوری از شهرت طلبی، مدیریت و تدبیر شایسته، غیرت و جوانمردی، تعهد و وفاداری، صبر و پایداری، ترحم و نوع‌دوستی، تکبر در برابر استکبار، حفظ بیت‌المال، عفو و بخشش، اکرام و احترام، محبت و احسان، وفای به عهد، دوری از تهمت و افترا، دوری از بخل و حسد، دوری از معاصی، متانت و وقار، آرامش و تأتی، صلۀ رحم، حجاب، نیایش و خودسازی، مردمی بودن، آمادگی رزمی، مهرورزی، کسب علم و مهارت‌آموزی و ...

آسیب‌شناسی بسیج

برای حفظ هر تشکیلات، نهاد و اقدام خاص باید آسیب‌های احتمالی آن را شناسایی، بررسی و خنثی کرد. به دانش‌آموزان عزیز تأکید شود که انجام یک پروژه، ساخت یک وسیله یا ساختمان، تأسیس یک مرکز، ایجاد یک تحوّل و انقلاب ساده‌تر از حفظ و نگهداری آن است. ما اگر آسیب‌های احتمالی را برای نهاد مقدس بسیج نشناسیم، ممکن است در گذر زمان از هدف مقدس خود دور شویم.

علاوه بر موارد مطرح شده در کتاب درسی، برخی دیگر از آسیب‌های احتمالی که در حفظ و گسترش تفکر بسیجی باید مورد مراقبت جدی قرار گیرد عبارت است از:

- بی‌توجهی به مسائل روز جامعه و جهان
- کم‌شدن انگیزه‌های جهادی و داوطلبانه
- روحیهٔ یأس و ناامیدی
- بی‌نظمی و قانون‌گریزی

۱- سوره فتح، آیه ۲۹. محمد (ص) پیامبر خدا و کسانی که با او هستند به کافران سخت‌گیر و با یکدیگر مهربان‌اند.

– عدم آمادگی برای مقابله سخت و نرم با انحراف در اساس نظام یا توطئه علیه نظام

– عدم شرح صدر و ناشکیبایی در برابر نقدها و انتقادات

پاسخ فعالیت‌های صفحات ۱۳ و ۱۶

فعالیت صفحه ۱۳ : حماسه‌های بسیج و بسیجیان را در طول هشت سال دفاع مقدس در

کلاس به بحث بگذارید :

۱- فرمان امام خمینی مبنی بر هجوم مردم به جبهه‌ها و یاری بسیج و بسیجیان به سپاه و ارتش که درگیر جنگ تحمیلی صدام بودند.

۲- انجام عملیات‌های پی‌درپی سپاه و ارتش و تنبیه متجاوز

۳- نقش زنان قهرمان بسیجی در تشویق فرزندان و همسران برای حضور در جبهه‌ها و پاسداری

از سنگر خانواده و کمک‌رسانی پشت جبهه‌ها

۴- حضور معلمان و دانش‌آموزان بسیجی در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل

۵- معرفی نسل جدید از فرماندهان باهوش، توانمند و باایمان در کنار فرماندهان و امرای

ارتش

۶- سادگی، کم‌هزینه بودن و شجاعت بسیجیان در طول هشت سال دفاع مقدس

و ...

فعالیت صفحه ۱۶ : پیرامون نقش بسیج در مقابله با تهاجم فرهنگی و فتنه‌های دشمنان اسلام

و عوامل استکبار گفت‌وگو کنید.

۱- وحدت و انسجام بسیجیان و حضور همه‌جانبه آنان در صحنه، موجب ترس و وحشت

استکبار جهانی است.

۲- بسیج به عنوان سدی در مقابل تهاجم فرهنگی، سنگرهای مدارس و مساجد را آباد و جذاب

می‌کند.

۳- بسیج با فعالیت‌های فرهنگی، ورزشی، امدادی و جهادی خود نسل جوان را جذب می‌کند،

تا از اوقات فراغت آنان نهایت بهره‌برداری مفید صورت پذیرد.

۴- بسیج با مدگرایی ناهنجار، فساد اخلاقی، فساد ماهواره‌ها، چت‌های مخرب و سایت‌های

مبتدل در اینترنت و مزدوری در برابر استکبار و عوامل آن مبارزه می‌کند و توطئه‌های آنان را نقش

برآب می‌سازد.

۵- بسیج در جنگ نرم، سایبری، روانی و اقتصادی با هوشیاری عمل می‌کند و با پیروی از

دانستنی‌های معلم تفکر بسیجی

تعریف: مجموعه‌ای از فرهنگ، باور و تعهدات که به حرکت انسان جهت می‌دهد و چراغ راه او را روشن می‌کند.

تاریخچه: این واژه برای اولین بار در کلام نورانی امام راحل (ره) تجلی یافت. تفکر بسیجی در واقع همان اندیشه و اعتقادی است که شریف‌ترین فرزندان امام (ره) آگاهانه آن را برگزیدند و راهی جبهه‌های نبرد حق علیه باطل شدند. «من از خدا می‌خواهم که با بسیجیانم محشور گرداند؛ چرا که در دنیا افتخارم این است که خودم بسیجی‌ام».

امام خمینی (ره)
«اگر بر کشوری نوای دلنشین تفکر بسیجی طنین انداز شد، چشم طمع دشمنان و جهانخواران از آن دور خواهد شد».

امام خمینی (ره)
در تداوم راه امام و شهدا مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در توصیف بسیج می‌فرماید:
«سه عنصر بصیرت، اخلاص و عمل به هنگام و به اندازه، شاخص حرکت بسیج است».

مقام معظم رهبری
«بسیج؛ یکی از آیات قدرت الهی است که تفکر پیدایش آن به دست بندهٔ صالح و شخصیت بی‌نظیر تاریخ معاصر ما، امام خمینی (ره) پردازش شده و به مرحلهٔ عمل رسید و بعد از گذشت بیش از سی سال، این شجرهٔ طیبه پربارتر از گذشته، برای انقلاب و ملت ایران ثمر می‌دهد».

مقام معظم رهبری

«عرصه‌های مجاهدت بسیج وسیع و فراگیر است و از میدان علم، سیاست و اجتماع تا عرصهٔ بین‌المللی ادامه دارد».

مقام معظم رهبری

«بسیجی یعنی دل با ایمان، مغز متفکر، دارای آمادگی برای همهٔ میدان‌هایی که وظیفه، این انسان را به آن میدان‌ها فرامی‌خواند، این معنای بسیجی است».

مقام معظم رهبری

هدف و وظایف اساسی بسیج

- هدف : حراست از اصل انقلاب اسلامی، هویت انقلاب و دستاوردهای آن
- وظایف اساسی : الف) ایجاد آمادگی همه جانبهٔ فکری، روحی و جسمی جوانان
- ب) پاسخ به نیازهای اساسی انقلاب اسلامی
- پ) رفع خطرها و تهدیدها علیه انقلاب اسلامی
- ت) پاسخ سازنده به احساسات پاک جوانان
- ث) جذب جوانان و نوجوانان
- ج) پیشگامی در میدان سازندگی و خدمت‌رسانی به مردم
- چ) فضاسازی فرهنگی در جامعه به منظور تقویت ارزش‌های اسلامی و انقلابی
- ح) توسعه و عمق بخشیدن به آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی جوانان
- خ) توسعهٔ تفکر بسیجی در جامعه

معرفی کتاب‌ها و سایت‌های مفید دربارهٔ بسیج

- ۱- کتاب بسیج در اندیشه امام خمینی (ره)، انتشارات تبیان
- ۲- کتاب بسیج به کوشش محمدعلی آقامیرزایی، ناشر : توسعهٔ فرهنگی هنری شاهد
- ۳- کتاب بسیج قلب امام (ره) به قلم سرلشکر بسیجی سیدحسن فیروزآبادی، ناشر : بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس
- ۴- کتاب نگاهی گذرا به بسیج و بسیجی به قلم علی‌رضا تاجیک و حسین ارجینی - ناشر :

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) قم

۵- کتاب بسیجی، جهاد و شهادت - به قلم احمد آقا شریف، ناشر مؤسسه مطالعات سیاسی فرهنگی اندیشه ناب

۶- سایت رسمی سازمان بسیج مستضعفین به آدرس www.basij.ir

۷- سامانه خبرگزاری بسیج www.basijnews.ir

۸- سایت رسمی سازمان بسیج دانش آموزی www.beest.ir

۹- پایگاه اینترنتی پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس www.dsrc.ir

۱۰- سایت رسمی سازمان بسیج فرهنگیان www.cbo.ir

۱۱- سامانه پاسخگویی سازمان بسیج مستضعفین www.pasokhgoo.ir

۱۲- سایت دبیرخانه راهبری کشوری درس آمادگی دفاعی www.defai.medu.ir

۱۳- سایت گروه برنامه‌ریزی درس آمادگی دفاعی (دفتر تألیف کتاب‌های درسی)

www.defence_dept.talif.sch.ir

۱۴- سایت پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج www.bro.ir

۱۵- پایگاه خبری خیمه www.kheimhnews.com

۱۶- سایت مؤسسه فرهنگی تبیان www.tebyan.net

۱۷- سایت جامع دفاع مقدس www.sajed.ir

۱۸- شبکه فرهنگی امتداد (راهیان نور) www.emtedad.ir

۱۹- پایگاه اطلاع‌رسانی و فرهنگی مفقودین و شهدای گمنام (خمول) www.khomool.ir

۲۰- سایت خادمین شهدا www.khademin.ir

۲۱- وبلاگ تخصصی دفاع مقدس «معبّر» www.mabar.mahtarin.com

۲۲- پایگاه اطلاع‌رسانی فرهنگ ایثار و شهادت www.navideshahed.com

۲۳- پایگاه اینترنتی صبح www.sobh.org

حماسه هشت سال دفاع مقدّس

هدف کلی

آشنایی با اهداف رژیم بعثی عراق در تهاجم به ایران و روند صدور و پذیرش قطعنامه ۵۹۸

اهداف جزئی

- در پایان این درس، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:
 - علت و نحوه حمایت کشورهای استکباری از رژیم صدام را شرح دهند.
 - علت معنوی پیروزی ملت ایران در دفاع مقدّس را به اختصار توضیح دهند.
 - علل تداوم جنگ بعد از فتح خرمشهر را به اختصار بیان کنند.
 - بندهای قطعنامه ۵۹۸ را فهرست کنند.
 - دلایل ایران را در پذیرش قطعنامه ۵۹۸ بیان نمایند.
 - تعدادی از دستاوردهای بین‌المللی دفاع مقدّس را ذکر کنند.
- مفاهیم اساسی: دفاع مقدّس – دفاع – قطعنامه ۵۹۸ – رژیم بعثی عراق – علل تداوم جنگ
جهاد – ایثار – امام خمینی – عملیات مرصاد – آزادگان – دستاوردهای دفاع مقدّس

آماده سازی

با توجه به مطالب درس آمادگی دفاعی در پایه سوم راهنمایی و رعایت ارتباط طولی مطالب برای فهم بیشتر دانش‌آموزان از معارف دوران دفاع مقدّس، مقدمه کوتاهی برای مرور مطالب آمده است که به نحو مناسبی در جلسه اول اشاره و یادآوری شود.

معلمان گرامی می‌توانند برای ایجاد انگیزه و ورود منطقی به درس با یکی از فعالیت‌های زیر، بحث خود را شروع کنند :

– از دانش‌آموزان عزیز بخواهید خلاصه آخرین کتاب یا خاطره دفاع مقدس را که خوانده‌اند، به صورت کوتاه بیان کنند.

– از دانش‌آموزان وابسته به خانواده معظم ایثارگران بخواهید که به صورت کوتاه از نحوه شهادت، اسارت یا مجروحیت عزیزان خود صحبت کنند.

– اگر از جذابیت‌ها یا طنزهای جبهه مطلبی دارند در کلاس بیان کنند.

– اگر فیلم یا مستند جالبی از دوران دفاع مقدس دیده‌اند به صورت کوتاه، همراه با برداشت خود توضیح دهند.

– اگر همراه خانواده یا دوستان خود به اردوی راهیان نور رفته‌اند، مشاهدات و برداشت‌های خود را بیان کنند.

– اگر تاکنون دست نوشته، شعر، نقاشی یا عکس جذابی از دفاع مقدس خوانده یا دیده‌اند توضیح دهند.

– اگر به سایت‌های مفید در حوزه دفاع مقدس دسترسی داشته‌اند، آن را برای همکلاسی‌های خود معرفی کنند.

ارائه مطلب ۱، صفحه ۲۰ کتاب (حمایت استکبار جهانی از صدام)

معلمان گرامی لازم است که حامیان منطقه‌ای و جهانی رژیم بعث عراق را به دانش‌آموزان معرفی کنند تا مظلومیت مردم و رزمندگان اسلام در دوران دفاع مقدس روشن شده و چهره کشورهای به اصطلاح صلح طلب و البته زورگوی دنیا برای آنان آشکار شود.

لذا در متن زیر، تنها به بخشی از پشتیبانی‌های مادی و انسانی کشورهای منطقه خاورمیانه و خلیج فارس به همراه جدول همکاری‌های گسترده دشمنان غرب و شرق دنیا اشاره شده است :

الف) بخشی از حمایت‌های کشورهای عربی منطقه خاورمیانه و حاشیه خلیج فارس

– اعزام دو تیپ مکانیزه

– اعزام یک تیپ و دو گردان سوار زرهی

– تأمین کمک‌های مالی در حدود ۵۰ میلیارد دلار در قالب قرض یا وام بلاعوض

و تأمین کمک‌های خدماتی در حدود ۱۶ میلیارد دلار که توسط تعدادی از کشورهای عربی صورت گرفت.

ب) کشورهای بلوک غرب و شرق

- فشار به کشورهای جهان برای تحریم اقتصادی جمهوری اسلامی ایران
 - حضور نظامی گسترده در خلیج فارس و حفاظت از نفت کش های کویت
 - دادن مواد بیولوژیکی و شیمیایی به رژیم بعث عراق
 - در اختیار گذاشتن حدود ۴۰۰ تانک از انواع مختلف
 - در اختیار گذاشتن انواع هواپیماهای جنگنده مدرن
 - در اختیار گذاشتن تعداد زیادی از انواع موشک های زمین به زمین
 - فروش ابزار، تجهیزات و مهمات نظامی
 - در اختیار گذاشتن موشک های هوا به هوای ماژیک و اگزوست
 - در اختیار گذاشتن شناورهای تندروی اوزال
 - در اختیار گذاردن فناوری تولید مواد شیمیایی
 - فروش مواد شیمیایی و تکنولوژی مرتبط
 - ساخت بیش از ۸۰۰ پناهگاه مدرن برای هواپیماهای عراقی
 - موارد فوق بخشی از حمایت هایی است که توسط آمریکا، اتحاد جماهیر شوروی و تعدادی از کشورهای اروپایی برای حفظ رژیم بعثی صدام انجام شد.
- ارائه مطلب ۲، صفحه ۲۰ (سلاح برنده ایمان)
- انگیزه الهی، رهبری های خردمندانه امام خمینی (ره) و اتحاد عمیق قشرهای مختلف مردم در دوران دفاع مقدس از علل اصلی پیروزی بزرگ بر استکبار جهانی بوده است.
- با مطالعه تاریخ کهن کشورمان، کمتر حادثه ای را می توان یافت که آحاد مردم مؤمن و معتقد به صورت یکپارچه، با اطاعت از رهبر دینی و حمایت از نیروهای مسلح کشور خود در برابر یک تهاجم سنگین جهانی ایستادگی و مقاومت کنند.
- مقام معظم رهبری در مهرماه ۱۳۷۹ می فرمایند:

(... اینکه شما دیدید پشت سر عراق، غرب یکپارچه قرار گرفت؛ شوروی و تمام اروپای شرقی یکپارچه قرار گرفتند؛ عرب های خلیج فارس و حکومت های خلیج فارس که تابع اشاره آمریکا بودند، یکپارچه قرار گرفتند و همه به عراق کمک کردند؛ هدفشان این نبود که چند شهر را از ایران بگیرند و به عراق بدهند یا یک دولت مستقل درست کنند. هدف، نابود کردن ملت ایران بود. هدف، صاف کردن آن حفره هایی بود که ملت ایران در دستگاه اقتدار امپراتوری استکبار به وجود آورده بود. اما

خدا نخواست. «خدا نخواست»، یعنی چه؟ یعنی اگر آحاد ملت ایران غفلت می کردند و می خوابیدند؛ رزمندگان به جبهه نمی رفتند؛ امام خمینی (ره) نمی غرید، سینه سپر نمی کرد و نمی ایستاد و این همه استعداد و نیرو در این راه بسیج نمی شد؛ باز هم خدا همین طور می خواست؛ نه، اراده خدای متعال به نفع یک ملت، تابع اراده آن ملت است. هیچ حقیقت و واقعیتی در متن زندگی یک ملت، به اراده الهی تغییر پیدا نمی کند، مگر وقتی که خود آن ملت، بر آن همت بگمارد. این صریح آیات قرآنی و جزء معارف قطعی دینی است...).

معلمان گرامی در این بخش و با استناد به سخنان بزرگان دین و انقلاب اسلامی، شایسته است به نقش ویژه ایمان و همدلی در بین دانش آموزان برای رسیدن به اهداف بزرگ و موفقیت های مختلف در زندگی اشاره نمایند و نمونه های شاخص آن را در دوران دفاع مقدس مثال بزنند.

برگزاری برنامه های معنوی و نمازهای جماعت رزمندگان، عشق و علاقه به اهل بیت علیهم السلام، ایثار، گذشت و محبت نسبت به یکدیگر که نمونه هایی از این برنامه های جذاب را می توان در مجموعه چند جلدی فرهنگ جبهه، نوشته سید مهدی فهیمی مطالعه و بخش هایی از آن را برای دانش آموزان عزیز خوانده یا آنها را برای مطالعه آن تشویق کرد.

یک خاطره از روحيات معنوی رزمندگان اسلام

قبل از انجام عملیات والفجر ۸ وارد لشکر شده و مرا به گردان پیاده معرفی کردند تا با تعدادی از دوستان قدیمی رزمنده در گروهان دوم، در عملیات شرکت کنم.

خیلی خوشحال بودم که دوباره توفیق حضور در کنار دوستان قدیمی و شرکت مستقیم در نبرد با دشمن نصیب شده و از این بابت خدا را شکر کردم. چند روز به شروع عملیات مانده بود و من در کنار نوجوانان و جوانانی قرار داشتم که دائم در حال خودسازی و برنامه های معنوی بودند.

اکثر آنها هر روز قبل از نماز صبح از خواب بیدار می شدند و مسیر طولانی و بسیار سرد سرویس های بهداشتی را می رفتند تا وضو بگیرند و خود را آماده نماز شب کنند. تعداد دانش آموزان مقطع متوسطه از جمله: حسین، علی رضا، مهدی و احمد از تعداد میانسالان خیلی بیشتر بود و نورانیت خاصی داشتند. یکی از شب ها که در سنگر محسن خوابیده بودم، نزدیکی های اذان صبح سروصدای بسیار کمی از دوربرم احساس کردم. چشمم را که باز کردم، خود را در محاصره حدود ده نفر از رزمندگان نوجوان یافته ام که با لذت و زیبایی خاصی در حال مناجات و نماز بودند. خیلی بی ادعا و بی سرو صدا، و من هم وسط این معرکه در حال استراحت!

راستش خیلی خجالت کشیدم؛ چون حداقل پنج سال از آنها بزرگ تر بودم با کلی ادعا! خلاصه بلند شدم و توی چاله چوله‌های مسیر سرویس‌های بهداشتی و در شب تاریک، رفتم و با وضو برگشتم و در خلوت مناجات با آنها شریک شدم.

با خودم فکر می‌کردم که چه انگیزه‌ای این نوجوانان ساده و پاکدل را در این شب‌های سرد زمستانی بیدار کرده و در تاریکی شب در حدود ۳۰۰ متر در مسیری ناهموار به طرف طهارت و وضو برده و او را برای عشق بازی با خدا آماده می‌کند؟!

معلمان عزیز می‌توانند در این بخش از درس، از دانش‌آموزان بخواهند که اگر مانند این خاطرات را خوانده‌اند برای دوستان خود بازگو نموده و برداشت خود را توضیح دهند.

همچنین در دوران دفاع مقدس یک مجموعه متنوعی از قومیت‌ها و مذاهب مختلف در قالب ملت با ایمان و شجاع ایران به کمک نیروهای مسلح آمدند و توانستند که رژیم بعثی صدام را که از حمایت بسیاری از کشورهای برخوردار بود با اقتدار فراوان، تسلیم ایمان و اراده خود کنند.

ارائه مطلب ۳، صفحه ۲۲ (علل تداوم جنگ پس از فتح خرمشهر)

از خرداد ماه سال ۱۳۶۰ با عملیات فرماندهی کل قوا- خمینی روح خدا در منطقه دارخوین تا خرداد ماه ۱۳۶۱ عملیات‌های مهمی از جمله تامن‌الائمه در مهر ماه ۱۳۶۰ برای شکستن محاصره منطقه آبادان و طریق القدس در آذر ماه ۱۳۶۰ برای آزادسازی بستان و فروردین ۱۳۶۱ برای آزادسازی منطقه وسیع غرب دزفول و در نهایت اردیبهشت ماه ۱۳۶۱ برای آزادسازی خرمشهر قهرمان صورت گرفت.

شکست‌های سنگین ماشین جنگی رژیم بعثی عراق به حدی بود که کشورهای منطقه و حامی صدام احساس خطر کرده و شورای امنیت سازمان ملل نیز مجبور شد در قطعنامه دوم خود، از ایران و عراق بخواهد تا به مرزهای بین‌المللی برگشته و خویش‌ن‌داری کنند.

معلمان گرامی در این بخش از کتاب، به دلیل حساسیت بحث برای دانش‌آموزان، لازم است به صورت ساده از مفاهیم دفاع در دیدگاه اسلامی و اینکه بنا به تشخیص رهبر اسلامی برای دور کردن فتنه از سرزمین اسلامی، می‌توان دشمن را با رعایت موازین شرعی، تا داخل سرزمین‌هایش تعقیب کرده و او را وادار به پذیرش حق نمود صحبت نموده و با اشاره به اینکه رژیم صدام با قدرت تمام از سوی دشمنان جمهوری اسلامی در منطقه و سطح بین‌المللی حمایت می‌شد، بایستی با قدرت و توکل بر ایمان و پشتوانه مردمی به تنبیه متجاوز ادامه می‌دادیم.

لذا برای ورود به خاک عراق از عملیات بیت‌المقدس به بعد و فشار به رژیم بعثی عراق، لازم

بود که از حضرت امام خمینی (ره) کسب تکلیف شده و ایشان به دلایل زیر موافق ورود به خاک عراق نبودند و به همین جهت نکات زیر را به فرماندهان و مسئولان کشور یادآوری نموده بودند.

الف) الان از لحاظ بین‌المللی در موضع حق هستیم و متجاوز در خاک ماست در حالی که با ورود ما به خاک عراق، متهم به اشغالگری خواهیم شد.

ب) اگر وارد خاک عراق بشویم، مردم بی‌گناه آسیب می‌بینند.

ج) پس از ورود به عراق، کشورهای عربی منطقه در حمایت از صدام مصمم‌تر شده و بعضی‌ها که با ما هستند را پشت سر صدام قرار می‌دهد.

فرماندهان نیروهای مسلح در آن زمان به حضرت امام خمینی (ره) اعلام کردند که اگر صدام بفهمد که ما وارد سرزمین آنها نمی‌شویم، احساس امنیت کرده و در مناطقی به ما حمله خواهد کرد. بنابراین، باید به گونه‌ای عمل کنیم که صدام فکر کند ما تا بغداد (پایتخت عراق) خواهیم رفت.

پس از جلسات متعدد مسئولان کشور و فرماندهان ارشد نظامی با حضرت امام خمینی (ره) و نگاه عمیق و قرآنی ایشان به نحوه دفاع تا رفع فتنه در جهان، در نهایت ایشان با ورود به خاک عراق به دلایل زیر موافقت فرمودند:

— انتظار مردم ایران برای سرکوبی دشمن که تا آن موقع خسارات انسانی و مادی زیادی به آنها وارد شده بود.

— هیچ اعتمادی به صدام و تعهدات او نبود؛ زیرا امام خمینی (ره) در همان روزهای اول تهاجم صدام به ایران در سخنانی به کشورهای عربی حامی او هشدار داد که اگر او را حمایت کنید، به شما هم رحم نمی‌کند و بالاخره در سال ۱۳۶۹ به کویت حمله کرد و پیش‌بینی امام محقق شد.

— برتری روحیه جهادی رزمندگان و مردم مقاوم ایران نسبت به سربازان رژیم بعث عراق و همچنین آمادگی لازم برای فشار به صدام برای پذیرش شرایط ایران در مجامع بین‌المللی.

ارائه مطلب ۴، صفحه ۲۴ کتاب (قطعهنامه ۵۹۸ شورای امنیت)

بحث قبول قطعهنامه ۵۹۸ از سوی جمهوری اسلامی ایران در شرایط خاصی اتفاق افتاد که به صورت ساده و در حد نیاز و فهم دانش‌آموزان این پایه به نکاتی اشاره می‌شود.

شورای امنیت سازمان ملل در دوران دفاع مقدس، با زیرپا گذاشتن حداقل وظایف قانونی خود در مقابله با تهاجم رژیم بعث عراق و صدور چند قطعهنامه مبهم بالاخره با تأکید مجدد بر قطعهنامه ۵۸۸ (هفتمین قطعهنامه) عمیقاً نگرانی خود را از تلفات انسانی و مادی ادامه جنگ اعلام نموده و با ابراز تأسف از بمباران مناطق مسکونی غیرنظامی و تهاجم به کشتی‌های بی‌طرف و هواپیماهای غیرنظامی، تخلف از

قوانین بشردوستانه بین‌المللی به‌ویژه استفاده از سلاح شیمیایی با اعلام تصمیم نسبت به پایان دادن تمامی عملیات نظامی بین ایران و عراق، با صدور قطعنامه ۵۹۸ در تیرماه ۱۳۶۶ بر موارد زیر تأکید نمود.

۱- از ایران و عراق می‌خواهد به عنوان اولین قدم به سوی یک حل و فصل از طریق مذاکره، به یک آتش‌بس فوری اقدام کنند و تمام عملیات نظامی را در زمین، دریا و هوا متوقف کرده، نیروها را بی‌درنگ تا مرزهای شناخته شده بین‌المللی بازگرداند.

۲- از دبیرکل درخواست می‌شود که گروهی از ناظران سازمان ملل متحد را برای تأیید، تحکیم و نظارت بر آتش‌بس و عقب‌نشینی به مرزها اعزام دارد، و به‌علاوه از دبیرکل در خواست می‌شود که ترتیبات ضروری را برای مشاوره با دو طرف انجام داده و گزارش آن را تسلیم شورای امنیت کند.

۳- شورا اصرار دارد که پس از توقف مخاصمات فعال، بی‌درنگ اسرای جنگی براساس کنوانسیون سوم ژنو مصوب ۱۲ اوت ۱۹۴۹ آزاد و به کشورهایشان عودت داده شوند.

۴- از دبیرکل درخواست می‌شود که ضمن مشورت با ایران و عراق مسئله تفویض کار تحقیق درباره مسئولیت مخاصمه به هیئتی بی‌طرف را بررسی کرده و در حداقل ممکن به شورا گزارش دهد.

۵- ابعاد عظیم خسارات وارد شده در دوران مخاصمه و نیاز به کوشش‌های شایسته بین‌المللی در جهت نوسازی پس از اتمام جنگ تصدیق می‌گردد. در همین رابطه از دبیرکل درخواست می‌شود که هیئتی از کارشناسان را برای تحقیق در باب موضوع نوسازی تعیین کرده و گزارش خود را به شورای امنیت ارائه دهد.

چند نکته در رابطه با محتوای قطعنامه ۵۹۸

- برای اولین بار در قطعنامه‌های جنگ ایران و عراق، شورای امنیت در قطعنامه ۵۹۸ از لفظ منازعه به جای وضعیت استفاده کرد.

- در این قطعنامه وحدت نظر ۵ عضو دائمی شورای امنیت که در قطعنامه‌های قبلی به ندرت اتفاق افتاده بود، ایجاد شد.

- این قطعنامه از نظر شکلی و محتوایی، حالت توصیه و ارشاد نداشت؛ بلکه بیشتر حالت دستوری داشت.

- این قطعنامه از نظر حجم و تعداد کلمات به کاربرده شده، مفصل‌ترین قطعنامه از مجموعه قطعنامه‌های تصویب شده است.

- فاصله این قطعنامه با قطعنامه ۵۸۸، حدود نه ماه و نیم بود که در طی این مدت، رفت و آمدها

و جلسات فشرده‌ای در مراجع حقوقی منطقه و بین‌المللی برگزار شد تا خواسته‌های به حق ایران در لابه‌لای بندهای آن منظور گردد.

دلایل پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط ایران

(الف) **مصلحت نظام جمهوری اسلامی ایران** : حضرت امام خمینی (ره) به‌عنوان رهبری نظام براساس اختیاری که به موجب اصل یک‌صد و ده قانون اساسی داشتند پذیرش قطعنامه را اعلام و آن را به مصلحت نظام تشخیص دادند.

(ب) **شرایط بین‌المللی نامساعد** : وضعیت و شرایط کشور، به نحوی بود که عراق با پذیرش کلیه قطعنامه‌های شورای امنیت ادعای صلح‌طلبی می‌نمود و ایران را در مجامع بین‌المللی جنگ طلب معرفی می‌کرد.

(ج) **شرایط جدید و پیچیده منطقه** : حضور بی‌سابقه نیروهای نظامی آمریکا و متحدینش در خلیج فارس و تهاجم به هواپیمای مسافربری میهن ما برفراز آب‌های خلیج فارس، شیوه جدید دخالت‌های نظامی بیگانگان علیه مردم کشور ما را نشان می‌داد.

(د) **کاربرد وسیع سلاح‌های شیمیایی توسط عراق و عکس‌العمل ضعیف مجامع بین‌المللی** در این مورد.

چند نکته مهم :

لازم است نقش شورای امنیت را در قبال تهاجم عراق به ایران و کویت به اختصار مرور کرده و این موضوع را با دانش‌آموزان در کلاس به بحث بگذاریم :

– شورای امنیت سازمان ملل در طول هشت سال جنگ تحمیلی فقط هشت قطعنامه در شرایطی خاص و با اشکالات و ابهامات جدی حقوقی و سیاسی صادر کرده که اولین آن شش روز پس از آغاز تجاوز عراق به ایران و دومی پس از ۲۱ ماه بعد از آزادی خرمشهر بوده است!

– شورای امنیت سازمان ملل در تهاجم عراق به کویت در سال ۱۳۶۹ در طول ۲۴ ماه ۱۲ قطعنامه صادر می‌کند که اولین آن بلافاصله و کمتر از دو ساعت پس از آغاز تجاوز (که در تاریخ مصوبات شورای امنیت کم نظیر بوده) و پنج مورد آن در ماه اول تجاوز و چهار مورد آن در ماه دوم صادر می‌شود.

– در قطعنامه‌های مربوط به ایران و عراق از لفظ «وضعیت» ولی در تهاجم به کویت بلافاصله از لفظ «تجاوز» استفاده می‌شود!

— تمام کشورهای منطقه این تهاجم را محکوم می‌کنند و وزارت خارجه آمریکا و شوروی نیز خواستار توقف تمام کمک‌های نظامی بین‌المللی به عراق می‌شوند!

— عراق حدود یازده سال بعد از آغاز تهاجم (در سال ۱۳۷۰) از سوی دبیرکل سازمان ملل به عنوان متجاوز معرفی می‌شود، در حالی که در تهاجم به کویت در کمتر از دو ساعت از سوی شورای امنیت به عنوان متجاوز معرفی می‌شود!

ارائه مطلب ۵، صفحه ۲۵ کتاب (تهاجم مجدد پس از پذیرفتن قطعنامه)

معلمان گرامی توجه داشته باشند که ماه‌های پایانی دفاع مقدس در شرایط خاص سیاسی، نظامی و اجتماعی اتفاق افتاده است که با مرور کلی آن می‌توان به پیش‌بینی امام خمینی (ره) از شخصیت نامتعادل صدام و عدم اعتماد به او و حامیانش پی‌برد.

واکنش رژیم بعثی عراق و منافقین از جمله نکات قابل توجهی است که لازم است برای دانش‌آموزان به صورتی ساده و روان توضیح داده شود.

بلافاصله پس از قبول قطعنامه ۵۹۸ از سوی جمهوری اسلامی ایران، رژیم بعثی عراق از سمت جنوب کشور و پس از آن نیروهای سازمان مجاهدین (منافقین) با حمایت صدام از سمت غرب کشور وارد ایران شده و بخشی از سرزمین مقدس ما را اشغال کردند.

با پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی جمهوری اسلامی ایران در ۲۷ تیرماه ۱۳۶۷، پیش‌بینی و نگرانی ایران بعد از فتح خرمشهر که از دلایل ادامه جنگ بود، اتفاق افتاد و آن تهاجم مجدد در تاریخ ۳۱ تیرماه ۱۳۶۷ به مناطقی از خوزستان مانند کوشک و شلمچه بود که موج جدیدی در کشور ما ایجاد کرد و نیروهای رزمنده با شور و هیجان معنوی برای بیرون راندن سربازان رژیم بعثی به جبهه‌ها سرازیر شدند و با قدرت تمام در کمتر از سه روز این تهاجم را پاسخ داده و دشمن بعثی را دوباره تا مرزهای بین‌المللی عقب راندند.

در این تهاجم که دشمن بعثی در ابتدا توانست در مناطق مهمی از جمله جاده اهواز — خرمشهر پیشروی کند، با مقاومت مردانه رزمندگان اسلام مواجه شد و آنها توانستند با انهدام بخش قابل توجهی از سلاح و تجهیزات متجاوزان، دشمن را مجبور به عقب‌نشینی کنند.

اگر این جسارت و سرعت عمل رزمندگان اسلام نبود، قطعاً حادثه تصرف خرمشهر و محاصره تعدادی از شهرهای خوزستان بار دیگر تکرار شده و کار را برای مردم ایران و رزمندگان اسلام بسیار سخت می‌کرد که با عنایات ویژه الهی و درایت امام خمینی (ره) این بخش از تاریخ مقاومت رزمندگان نیز با حماسه‌سازی آنها به پایان رسید.

همچنین در تاریخ ۳ مرداد ۱۳۶۷ سازمان موسوم به مجاهدین (منافقین) با حمایت هوایی و توپخانه صدام از مناطق غربی ایران (استان کرمانشاه) با هدف تصرف ۲۴ ساعته تهران از طریق مرز خسروی وارد ایران شده و با مقاومت رزمندگان اسلام در مسیر اسلام آباد به کرمانشاه در منطقه تنگه چهار زبر (تنگه مرصاد) متوقف می‌شوند.

منافقین خلق که برای این حمله از ماه‌ها قبل از تصویب قطعنامه ۵۹۸ احساس می‌کردند که با صلح بین ایران و عراق، جایگاهی در عراق ندارند و بایستی به نوعی از این بن‌بست خارج شوند، در تکاپو بودند تا بتوانند حرکتی را علیه ایران انجام داده و حمایت مناسبی از سوی دشمنان جمهوری اسلامی دریافت کنند، موفق شدند تعداد قابل توجهی از هواداران خود را در کشورهای مختلف اروپا و آمریکا دعوت نموده و در عراق به سازماندهی و آموزش آنان بپردازند.

آنها به حساب خودشان تمام برنامه‌ریزی‌های دقیق از نظر آموزش‌های تخصصی و شیوه‌های مقابله با مدافعان میهن، ستون‌کشی، سرعت ماشین‌ها، فاصله ماشین‌ها، ساعت دقیق رسیدن به شهرهای قصرشیرین تا تهران و همایش یا جشن نهایی در میدان آزادی را انجام داده بودند که در جدول ذیل مشاهده می‌نمایید.

ردیف	مسیر حرکت	زمان بندی
۱	بیدار باش	۴ بامداد ۳ مرداد ۱۳۶۷
۲	ستون بندی و شروع حرکت	۶ بامداد
۳	عبور از مرزهای بین‌المللی	۸ بامداد
۴	آرایش در خط عراق و عبور از آن	۱۶ بعدازظهر
۵	ورود به شهر کرد غرب	۱۸ بعدازظهر
۶	ورود به شهر اسلام‌آباد غرب	۲ بعدازظهر
۷	ورود به شهر کرمانشاه	بامداد ۴ مرداد
۸	ورود به شهر همدان	۴ بامداد
۹	ورود به شهر قزوین	۱ بامداد
۱۰	ورود و اشغال شهر تهران و تجمع در میدان آزادی	۱۶ بعداز ظهر دوشنبه ۴ مرداد

در همین رابطه در جلسه‌ای که مسعود رجوی سرکرده منافقین برای توجیه نهایی و قبل از حرکت در عراق برای تعدادی در حدود پنج هزار نفر و در قالب ۲۵ تا ۳۰ تیپ ۱۵ نفره!!! (قرار بود نیروهای اصلی این تیپ‌ها در شهرهای مسیر تا تهران به تیپ مربوط به خود ملحق شوند.) صحبت

می‌کند، تأکید دارد که ما وقتی از مرز عراق به داخل ایران وارد شدیم مقاومت خاصی نخواهیم داشت و وضعیت داخل ایران به هم ریخته و مردم طرفدار و منتظر ما هستند!

در حین صحبت رجوی، تعدادی از نیروهای آنها سؤال‌هایی مطرح می‌کنند که حاکی از نگرانی آنها در خصوص مقاومت مردم ایران و رزمندگان اسلام بوده و او بی‌توجه به سؤال آنها تأکید می‌کند که سؤال‌ها را بگذارید در میدان آزادی تهران جواب خواهم داد!!!

رزمندگان اسلام با حمایت پرشور مردمی، از این جسارت رژیم بعثی عراق و نیروهای منافقین به خروش آمده و تابلوی ماندگاری از اقتدار ملت قهرمان ایران اسلامی را در تاریخ به نمایش گذاشتند و در نیمه‌های شب ۵ مرداد ماه ۱۳۶۷ و در مسیر اسلام‌آباد به کرمانشاه و نرسیده به شهر ماهیدشت (در گردنه چهار زیر که بعدها به کمینگاه خداوند و مرصاد معروف شد) با احداث خاکریز بلند و جلوگیری از ستون موتوری منافقین، از تپه‌های اطراف توسط نیروهای پیاده و از آسمان نیز توسط تیزپروازان هوانیروز و نیروی هوایی ارتش مورد هجوم قرار گرفته و در ظرف کمتر از دو روز با دادن تلفات زیاد (حدود ۱۵۰۰ کشته و ۲۳۰۰ زخمی و بیش از ۳۰۰ نفر اسیر) و غنایم قابل توجه به داخل خاک عراق فرار کردند.

معلمان گرامی با نمایش مستندهای کوتاه و گویا از آن زمان می‌توانند دانش‌آموزان عزیز را با مقاومت رزمندگان و آثار مثبت آن آشنا کنند.

ارائه مطلب ۶، صفحه ۲۶ (دستاوردهای بین‌المللی دفاع مقدس)

علاوه بر مطالبی که در کتاب درسی ذکر شده است، دستاوردهای بین‌المللی دوران دفاع مقدس را می‌توان از زبان حضرت امام خمینی (ره) نیز مرور کرد که به بخش‌هایی از آن اشاره می‌شود.

- هر روز ما در جنگ برکتی داشته‌ایم که در همه صحنه‌ها از آن بهره‌جسته‌ایم.
- ما انقلابمان را در جنگ به جهان صادر نمودیم.
- ما در جنگ، پرده از چهره تزویر جهانخواران کنار زدیم.
- ما در جنگ، ابهت دو ابرقدرت شرق و غرب را شکستیم.
- ما در جنگ به مردم جهان و خصوصاً مردم منطقه نشان دادیم که علیه تمامی قدرت‌ها و ابرقدرت‌ها، سالیان سال می‌توان مبارزه کرد.

- جنگ ما موجب شد که تمامی سردمداران نظام‌های فاسد در مقابل اسلام احساس ذلت کنند.
- علاقه به اسلام‌شناسی مردم آمریکا، اروپا و آسیا و آفریقا یعنی در کل جهان از جنگ هشت ساله ماست. (صحیفه نور، جلد ۲۱، صفحه ۲۸۳).

دیران گرامی پس از مرور دستاوردهای داخلی دوران باشکوه دفاع مقدّس می‌توانند بخش‌هایی از انعکاس جهانی این دوران را برای دانش‌آموزان بازگو کنند و با فعالیت‌های تحقیقی از دانش‌آموزان بخواهند این بخش از فضای دوران مقدّس را با موضوعات زیر شناسایی نمایند و در کلاس به بحث بگذارند :

- وسعت کشور ما از ۲۰۰ سال اخیر تاکنون به چه صورت درآمده است؟ و اگر مقاومت رزمندگان اسلام و ملت قهرمان ایران در دوران دفاع مقدّس نبود، چه اتفاقی می‌افتاد؟
- با توجه به بیداری اسلامی در کشورهای منطقه، چه الگویی از دوران دفاع مقدّس را در رفتار مردم این کشورها می‌توان مشاهده کرد؟
- مقاومت رزمندگان اسلام در دوران دفاع مقدّس چه تأثیری در مقابله رزمندگان فلسطینی و لبنانی با رژیم صهیونیستی گذاشت؟
- محاصره اقتصادی دشمنان از ابتدای انقلاب و به‌ویژه در دوران دفاع مقدّس و بعد از آن، چه تأثیری در زمینه پیشرفت‌های علمی، دفاعی، پزشکی و مهندسی کشور، داشته است.
- در مورد تولّد شیوه‌های نوین دفاعی و اثبات کارآمدی دین اسلام و توکل و مقاومت رزمندگان در مقابله با حداقل ۴۰ کشور دنیا که از نظر نیروی نظامی و امکانات پیچیده و پیشرفته به رژیم بعثی عراق کمک می‌کردند، با دانش‌آموزان بحث و نمونه‌هایی از این موارد را برای آنها مطرح نمایید.
- در مورد تثبیت اقتدار جمهوری اسلامی و قطع شدن چشم طمع دشمنان نیز می‌توان به هیئت‌های متنوع سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ورزشی ... از کشورهای مختلف جهان اشاره کرد که به کشور ما به عنوان یک کشور تأثیرگذار در حلّ مناقشات منطقه‌ای و بین‌المللی نگاه کرده و سعی می‌کنند در نشست‌های خود در داخل و خارج از کشورهای خود از کارشناسان و نفوذ کشور ایران در جهت حلّ بحران‌های خود استفاده کنند.

آشنایی با یادمان‌های دفاع مقدّس

هدف کلی

آشنایی با یادمان‌ها و حماسه‌های رزمندگان در دوران دفاع مقدّس به منظور تداوم راه آنان

اهداف جزئی

در پایان این درس، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

- ارزش جهاد و هجرت و لزوم دفاع در برابر تجاوز دشمنان را شرح دهند.
 - اهداف و برنامه‌های اردوهای راهیان نور را توضیح دهند.
 - نسبت به شناخت یادمان‌های دفاع مقدّس علاقه‌مندی نشان دهند.
 - پس از حضور در مناطق عملیاتی خاطرات و حماسه‌های رزمندگان را توصیف نمایند.
 - شهیدان، جانبازان، آزادگان و مدافعان عزیز میهن اسلامی را به‌عنوان الگوهای خود بپذیرند.
 - قدردان تلاش‌ها و حماسه‌های رزمندگان اسلام در دوران دفاع مقدّس باشند.
- مفاهیم اساسی: جهاد، شهادت، دفاع، دفاع مقدّس، راهیان نور، مقاومت و پایداری، بسیج، نیروهای مسلح، ایثار، مردان مبارز، زنان قهرمان

آماده‌سازی

- ۱- بهتر است که این درس قبل از حضور دانش‌آموزان در اردوی راهیان نور ارائه شود.
- ۲- نمایش فیلم و خواندن خاطرات شرکت‌کنندگان در اردوهای راهیان نور، رفتار ورودی مناسبی برای ارائه این درس است.
- ۳- در صورت امکان، این درس در باغ موزه دفاع مقدّس، پادگان یا گلزار شهدا تدریس شود.
- ۴- از دانش‌آموزانی که تاکنون در اردوهای راهیان نور شرکت کرده‌اند خواسته شود مشاهدات

و خاطرات خود را در کلاس بیان کنند.

۵- از راوی یا مرتبی توانمند و باتجربه در اردوهای راهیان نور دعوت شود تا درس را به صورت مشترک با شما دبیرگرمی ارائه شود.

اردوهای راهیان نور به خودی خود جاذبه و بار معنوی دارد تا دانش‌آموزان عزیز را به سوی خود بکشاند. زیارتگاه‌های شهدا و رزمندگان در مناطق عملیاتی جنوب و غرب، کربلای ایران است. یادمان‌های دفاع مقدس، موزه‌های طبیعی و بی‌ریاست که در دوران خون و شهادت، تجلی‌گاه عرفان، معنویت و اخلاص مردانی با عزت بود که با دست خالی به جنگ استکبار جهانی رفتند و حسرت اشغال یک وجب از خاک گلگون میهن را بر دل سپاه دشمنان گذاشتند.

با عنایت به مراتب فوق، این درس از جمله دروسی است که چندان به مقدمه چینی و آماده‌سازی نیاز ندارد و دل‌های پاک و روشن دانش‌آموزان آماده‌درک و تعمیق فرهنگ عاشورایی دوران دفاع مقدس است.

قرائت فاتحه، ذکر صلوات، عطف‌افشانی و پخش سرودهای رزمندگان دوران دفاع مقدس و تلاوت آیاتی از کلام الله مجید فضای این کلاس را آماده‌تر می‌کند.

ارائه مطلب ۱، صفحه ۲۹

۱- با مروری بر شعارهای دوران شکوهمند انقلاب اسلامی، نقش و جایگاه ایمان به خدا، قرآن، سنت پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین علیهم‌السلام در پیروزی انقلاب اسلامی برای دانش‌آموزان تبیین شود. برخی از این شعارها عبارت‌اند:

ایمان، جهاد، شهادت	این است شعار ملت
شهادت افتخار ماست	حسین حسین شعار ماست
رهبر ایران خمینی شده	ارتش ایران حسینی شده
ما یزید نمی‌خواهیم	ما دین علی خواهیم
سلطنت نمی‌خواهیم و ...	ما پیرو قرآنیم

ترس دشمنان اسلام از انقلاب اسلامی، امام و رهبری و مردم ما نیز به خاطر همین ایمان و اعتقاد راسخ به اسلام و قرآن و الگوهای همچون حضرت علی (ع) و امام حسین (ع) است.

۲- هجرت پیامبر اکرم (ص) از مکه به مدینه توسط دانش‌آموزان بازگویی شود.

۳- دانش‌آموزان به بحث درباره‌ی غزوه‌های بدر و احد پردازند تا نقش پیامبر و یارانش در جهاد

علیه ظلم و ستم تبیین شود.

۴- تفاوت‌های جهاد اکبر و اصغر هجرت اکبر و اصغر در کلاس به بحث گذاشته شود. سپس اردوهای راهیان نور را به‌عنوان یک هجرت اصغر به منظور آماده شدن برای هجرت و جهاد اکبر مطرح نموده و با استناد به آیات نورانی قرآن مجید درباره سیر و سیاحت و هجرت، بر کیفیت مباحث افزوده شود:

«قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ أَنْظِرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ»

سوره انعام، آیه ۱۱

بگو در روی زمین بگردید و بنگرید که پایان کار تکذیب‌کنندگان خدا و حق چگونه بوده است.

بسیار سفر باید تا پخته شود خامی

ارائه مطلب ۲، صفحات ۳۲-۳۰

۱- سبب نامگذاری این اردوها به «راهیان نور» با الهام از آیات نورانی قرآن و سخنان امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری برای دانش‌آموزان توضیح داده شود. از دانش‌آموزان بخواهید سبب نامگذاری این اردوها و تفاوت نور را با ظلمت شرح دهند.

۲- فواید و آثار مفید (دستاورد‌های) این اردوها با بحث گروهی، استدلالی و اقتناعی تبیین شود.

۳- به آسیب‌ها و آفات این اردوها و برنامه‌ها پرداخته و راهکارهای لازم به منظور افزایش کارآمدی و آثار مثبت این اردوها ارائه گردد.

۴- پرسش مندرج در صفحه ۳۲ در کلاس به بحث گذاشته شود و پس از دریافت پاسخ‌های دانش‌آموزان، خلاصه مباحث در کتاب‌های درسی یادداشت شود.

۵- یکی از نکات بسیار مهم در اردوهای راهیان نور عدم اجبار و عدم الزام به حضور افراد و تأکید بر اختیاری بودن اردو است. با مثالی از دوران دفاع مقدس که در سخت‌ترین شرایط، حضرت امام خمینی (ره) فرمانده کل قوا، داوطلبانه بودن حضوری نیروهای مردمی را در دفاع مقدس مدیریت می‌فرمودند.

۶- از اهتمام، برنامه‌ریزی، تأمین بودجه و مدیریت خوب سپاه پاسداران، وزارت آموزش و پرورش، بسیج مستضعفین و بسیج دانش‌آموزی در برنامه‌ریزی و اجرا، ساخت اردوگاه‌های راهیان نور، تأمین وسیله نقلیه اردوها، تغذیه و پذیرایی و برنامه‌های فرهنگی و هنری این اردوها تقدیر و سپاسگزاری به عمل آید.

ارائه مطلب ۳، صفحات ۳۶-۳۲ (جبهه جنوب)

۱- با نصب نقشه مناطق عملیاتی جنوب یا نمایش آن با استفاده از تکنولوژی هوشمند، خط

مرزی جبهه جنوب، از دهلران تا خلیج فارس برای دانش‌آموزان عزیز تشریح شود.

۲- با روش فعال، موقعیتی فراهم شود تا هر کدام از دانش‌آموزان نام یکی از مناطق عملیاتی و یادمان‌های دفاع مقدس در منطقه جنوب را بگویند و در صورت آمادگی درباره آن منطقه توضیح دهند.

۳- یکی از جذاب‌ترین مباحث این درس پس از نام مناطق عملیاتی، عملیات‌های انجام شده توسط رزمندگان اسلام در آن منطقه است که در حد زمان و توان خود به این بحث پردازید (در بخش دانستنی‌های معلم این درس به برخی از عملیات‌ها پرداخته‌ایم).

۴- موضوع جذاب بعدی در این درس، شهدای شاخص در هر منطقه عملیاتی و یادمان‌های دفاع مقدس مانند: دهلاویه، شهید چمران، خرمشهر، شهید حسین فهمیده و شهید بهنام محمدی و... است که می‌توان به تناسب موضوع درس به آنها اشاره نمود.

۵- یکی از فعالیت‌هایی که در این درس می‌توان به دانش‌آموزان واگذار کرد، تحقیق و پژوهش در مورد شهیدانی است که در این بخش از کتاب از آنها نام برده شده، ولی به علت محدودیت صفحات و حجیم شدن کتاب در رابطه با زندگی‌نامه، خصوصیات اخلاقی، چگونگی شهادت و... آنها ذکر می‌شود به میان نیامده است.

دبیران محترم می‌توانند از دانش‌آموزان بخواهند تا به صورت انفرادی یا گروهی درباره شهیدان عزیزی همچون شهید جهان‌آرا، شهید آوینی، شهید میثمی، شهید علم‌الهدی، شهید همت، شهید حمید باکری و سایر شهیدانی که در این درس به آنها اشاره شده تحقیق کرده و نتیجه را در کلاس برای استفاده سایر فراگیران ارائه دهند.

۶- به علت محدودیت حجم کتاب درسی، امکان شرح و توضیح درباره همه شهرها و مناطق عملیاتی دفاع مقدس فراهم نشد؛ لذا از دبیران ارجمند در شهرها و مناطق استان خوزستان و ایلام استدعا دارد درباره شهر و محل سکونت دانش‌آموزان مانند دهلران (ایلام)، موسیان (ایلام)، دشت عباس، چزابه و... اطلاعات لازم را جمع‌آوری نموده و در این درس با همکاری دانش‌آموزان ارائه دهند.

۷- مرور خاطرات و داستان‌های عبرت‌انگیز دوران دفاع مقدس در ارتباط با هر یادمان بر ارزش معنوی این درس می‌افزاید.

ارائه مطلب ۴، صفحات ۳۷ و ۳۸ (جبهه غرب)

۱- از نقشه مناطق عملیاتی غرب استفاده شود. در این نقشه یادمان‌ها کاملاً مشخص شده باشد.

۲- تفاوت مناطق عملیاتی جنوب و غرب، به خصوص بحث رزم در کوهستان و مناطق

صعب العبور غرب و مناطق دشت و باتلاق جنوب برای دانش آموزان تبیین شود.

۳- سایر شهرها و مناطق عملیاتی غرب که به علت محدودیت صفحات، امکان درج آن برای مؤلف فراهم نبوده، به بحث گذاشته شود.

۴- از دبیران محترم در استان‌های آذربایجان غربی، کرمانشاه، کردستان و ایلام انتظار دارد به سبب درگیری بخش‌ها، شهرها و مناطق وسیعی از این استان‌ها در هشت سال دفاع مقدس، این درس را با محتوای بومی و اقلیمی باز تولید و ارائه فرمایند.

۵- شهدای شاخص هر شهر و منطقه عملیاتی معرفی شوند. بهتر است دانش آموزان این وظیفه را برعهده گرفته و در کلاس درس به بحث بگذارند. (بخشی از شهدای شاخص هر استان در کتاب استان‌شناسی درس جغرافیا آمده است.)

۶- جنایات صدام نسبت به مردم بی‌سلاح و شهروندان و روستائیان و عشایر تشریح شود.

۷- عملیات‌های رزمندگان اسلام در جبهه غرب معرفی شود (به بخش دانستنی‌های معلم در این درس مراجعه شود.)

پاسخ فعالیت و پرسش متن درس

فعالیت صفحه ۳۱: جنایات صدام و مزدورانش در شهرها و روستاهای مناطق جنگی را بررسی کنید.

پاسخ: ۱- قوای صدام قبل از آغاز رسمی جنگ بارها با بمباران و گلوله باران مناطق مرزی از جمله مناطق مسکونی، عدم پابندی خود را به اخلاق انسانی، آموزه‌های دینی و مقررات و معاهدات بین‌المللی نشان دادند.

۲- با آغاز جنگ و تجاوز گسترده صدام به مناطق و شهرها و مناطق میهن عزیز ما، هیچ جنبنده‌ای از دست آنان در امان نبود. آنان به راحتی پیرمرد، پیرزن، معلول، کودک و زن را می‌کشتند و انسان‌های بی‌گناه را از بین می‌بردند.

۳- اموال، وسایل شخصی، زمین‌های کشاورزی و دام و طیور مردم نیز از دست صدامیان در امان نبودند، مزدوران بعثی با نابودی یا غارت اموال مردم به جنایات می‌پرداختند.

۴- هواپیماهای رژیم بعث به شهرها و روستاهای ما تجاوز می‌کردند و با بمباران مردم و خانه‌ها و تأسیسات مختلف به دنبال تحقق اهداف جنایتکارانه صدام بودند.

۵- آنان با اشغال برخی از شهرها و مناطق، به تخریب کامل می‌پرداختند و جز تپه‌ای از خاک چیزی باقی نمی‌گذاشتند. نمونه روشن این جنایات در خرمشهر و هویزه مشهود بود.

- پرسش صفحه ۳۲: شرکت در اردوی راهیان نور چگونه می تواند در تقویت روحیه جهادی و رشد معنویت ما تأثیر داشته باشد؟
- پاسخ: ۱- با الهام از تلاش ها و مجاهدت های رزمندگان اسلام و زیارت قدمگاه مطهر شهیدان حماسه آفرین درک بیشتری نسبت به ارزش های به ارمغان آمده توسط آنان پیدا می کنیم.
- ۲- با حضور در تربت پاک شهیدان و رزمندگان دلاور برای پاسداری از دین، میهن، ناموس و انقلاب خودمان مصمم می شویم.
- ۳- از آثار معنوی و امدادهای غیبی شهیدان و یاری آنان در طول زندگی بهره می گیریم.
- ۴- با حضور در اردوها و با تحمل بخشی از سختی و هجرت کوتاه مدت ورزیده تر می شویم.
- ۵- با چند روز دوری از خانه و خانواده خود، به عظمت تلاش و مجاهدت رزمندگان که تا ماه ها از خانواده دور می مانند، پی می بریم.
- ۶- با مشاهده مناطق عملیاتی، تا حدودی با شیوه های رزم و جنگ سخت آشنا می شویم.
- ۷- با دعا و عبادت و انجام فرایض و زیارت قبور مطهر شهدای گمنام، دل های خویش را شست و شو می دهیم.
- ۸- به اهمیت مناطق مرزی و شهرهای مرزی و نزدیک مرزی پی می بریم.
- ۹- روحیه جهادی ما تقویت می شود و آماده خدمت در بخش سازندگی، دفاع و فتاوری و سایر عرصه های مورد نیاز کشور می شویم.

دانستنی های معلم

مهم ترین عملیات های دفاع مقدس

نام عملیات	تاریخ	هدف	نتایج
ثامن الائمه (ع) با رمز: نصر من الله و فتح قریب	۱۳۶۰/۷/۵	شکستن محاصره آبادان و ...	تأمین همه اهداف از جمله آزادسازی ۱۳۰ کیلومتر مربع از خاک ایران، ۱۵۰۰ کشته و ۱۸۰۰ اسیر از دشمن

<p>طریق المقدس با رمز : یا حسین علیه السلام</p>	<p>آزادسازی بستان و ۵۰ روستای منطقه و رسیدن به مرز منطقه چزابه</p>	<p>آزادسازی ۶۵۰ کیلومتر مربع از خاک ایران شامل شهر بستان و ۷۰ روستا، تنگه چزابه، کشته و مجروح شدن ۸۵۰۰ نفر و اسارت ۵۴۶ نفر از افراد دشمن</p>	<p>۱۳۶۰/۹/۸ تا ۱۳۶۰/۹/۱۵</p>
<p>فتح المبین با رمز : یا زهرا سلام الله علیها</p>	<p>آزادسازی منطقه وسیع غرب دزفول و جاده دزفول - دهلران و ...</p>	<p>تأمین همه هدفها از جمله آزادسازی ۲۵۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران، کشته و مجروح شدن ۴۰۰۰ نفر و اسارت ۱۵۰۰ نفر از افراد دشمن و انهدام ۴ لشکر عراق</p>	<p>۱۳۶۱/۱/۲ تا ۱۳۶۱/۱/۱۰ در سه مرحله</p>
<p>بیت المقدس با رمز : یا علی بن ابی طالب علیه السلام</p>	<p>آزادسازی شهرهای خرمشهر و هویزه و جاده اهواز خرمشهر و ...</p>	<p>تأمین همه هدفها از جمله: آزادی خرمشهر، آزادسازی ۵۰۳۸ کیلومتر مربع از خاک ایران، کشته و مجروح شدن ۱۶۰۰۰ نفر و اسارت ۱۹۰۰۰ نفر از افراد دشمن</p>	<p>۱۳۶۱/۲/۱۰ تا ۱۳۶۱/۳/۳</p>
<p>رمضان با رمز : یا مهدی (عج) ادرکنی</p>	<p>حضور قوای نظامی ایران در پشت شط العرب و تسلط بر معابر وصولی بصره و تهدید بصره به منظور تنبیه متجاوز (صدام)</p>	<p>نیروهای ایران به طور کامل به اهداف خود نرسیدند (این نخستین عملیات ما در خاک دشمن بود)</p>	<p>۱۳۶۱/۴/۲۲ مطابق با ۲۱ رمضان ۱۴۰۲ هـ.ق</p>
<p>والفجر مقدماتی با رمز : یا الله، یا الله، یا الله</p>	<p>تصرف یل غزیه و پیشروی به سوی شهر العماره (عراق)</p>	<p>با وجود استحکامات شدید دشمن (۱۶ نوع مانع و زمین رملی و کانالهای متعدد در اختیار دشمن) مانع دستیابی کامل رزمندگان به اهداف شد هر چند تلفات و ضربه‌های اساسی به دشمن وارد شد.</p>	<p>۱۳۶۱/۱۱/۱۷ تا ۱۳۶۱/۱۱/۲۱</p>

نام عملیات	تاریخ	هدف	نتایج
خیبر بارمز: یا رسول الله (ص)	۱۳۶۲/۱۲/۳ تا ۱۳۶۲/۱۲/۲۲	انهدام سپاه سوم عراق، تصرف جزایر مجنون، عبور از هور و تهدید بصره از سمت شمال	آزادی ۱۰۰۰ کیلومتر مربع در هور، ۱۴۰ کیلومتر مربع در جزایر مجنون و ۴۰ کیلومتر مربع در طلائی، تجربه عملیات آبی - خاکی از نتایج مهم این عملیات بود.
بدر بارمز: یا فاطمة الزهرا سلام الله علیها	۱۳۶۲/۱۲/۲۰ تا ۱۳۶۲/۱۲/۲۶	تسلط بر جاده العماره - بصره و تهدید بصره از سمت شمال	این عملیات به طور کامل به اهداف خود نرسید و تنها ۵۰۰ کیلومتر مربع از منطقه هور و چندین روستا به تصرف ایران درآمد. از نیروهای دشمن ۱۰۰۰۰ نفر کشته و مجروح و ۳۲۰۰ نفر اسیر شدند
والفجر ۸ بارمز: یا فاطمة الزهرا سلام الله علیها	۱۳۶۴/۱۱/۲۰ تا ۱۳۶۵/۲/۹	تصرف فاو و تهدید بصره از جنوب و انسداد راه ورود قوای صدام به آبهای خلیج فارس	تأمین همه اهداف از جمله تصرف ۶۰۰ کیلومتر مربع از خاک عراق، کشته و مجروح شدن ۵۰۰۰۰ نفر و اسارت ۲۱۰۵ نفر از افراد دشمن
کربلای ۵ بارمز: یا زهرا سلام الله علیها	۱۳۶۵/۱۰/۱۹ تا ۱۳۶۵/۱۲/۲۰	تصرف شلمچه و پیشروی به سوی بصره	تأمین اهداف عملیات و برتری قوای جمهوری اسلامی زمینه تصویب قطعنامه ۵۹۸ در شورای امنیت را فراهم کرد. از نیروهای دشمن ۳۰۰۰۰ نفر کشته و ۷۰ هزار نفر مجروح و ۲۶۵۰ نفر اسیر شدند و ...

جنگ نرم

هدف کلی

آشنایی با جنگ نرم، ویژگی‌ها، اهداف و راه‌های مقابله با آن

اهداف جزئی

- در پایان این درس، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:
- جنگ نرم را تعریف کنند و اشکال مختلف آن را ذکر نمایند.
- ویژگی‌های جنگ نرم را توضیح دهند.
- اهمیت و اهداف جنگ نرم را تشریح کنند.
- راه‌های مقابله با جنگ نرم را بیان کنند.
- اهمیت و نقش رسانه‌ها را در رابطه با جنگ نرم توضیح دهند.
- نقش ایمان و پابندی به ارزش‌های اخلاقی را برای مقابله در برابر جنگ نرم توضیح دهند.
- مفاهیم اساسی: جنگ نرم – ویژگی‌های جنگ نرم – اهداف جنگ نرم – نقش رسانه‌ها – راه‌های مقابله با جنگ نرم – افکار عمومی

آماده‌سازی

پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پایان دوران جنگ سرد، تغییر و تحول بزرگی در مفهوم قدرت، امنیت و تهدید ایجاد گردید.

در گفتمان دوران جنگ سرد، امنیت با نبود عاملی که از آن به عنوان تهدید یاد می‌شود، تعریف می‌شد و شاخص روشن آن، تهدید نظامی بود. بر همین اساس، برای مقابله با این تهدید، بر مؤلفه قدرت نظامی تأکید می‌شد و افزایش قدرت نظامی برای مواجهه با دشمن و ایجاد بازدارندگی اصل محسوب

می‌شد، اما در گفتمان جدید امنیت، تهدید و قدرت چند وجهی است و ابعاد مختلفی دارد. در تعریف جدید از مفاهیم امنیت، تهدید و قدرت این اصطلاحات متأثر از پدیده‌های مختلف مادی و ذهنی است و ابعاد نرم‌افزاری و سخت‌افزاری دارد.

بنابراین، در گفتمان جدید مفاهیم فوق شامل ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، نظامی و ... است و قدرت نرم، بنیاد و جوهر اصلی امنیت یک نظام سیاسی می‌باشد. در همین راستا تهدیدات امنیت ملی یک کشور نیز بیشتر نرم‌افزارانه خواهد بود.

در دنیای امروز تقابل نظامی اگرچه هنوز بخشی از قدرت کشورها محسوب می‌شود؛ اما محوریت اقدامات نظامی در دنیای کنونی جای خود را به جنگ نرم داده است.

دیران محترم می‌تواند این درس را با پرسش‌های زیر را دانش‌آموزان آغاز کنند.

۱- در دنیای کنونی چرا سلطه‌گران جهانی به جای جنگ سخت و نظامی عموماً از جنگ نرم

استفاده می‌کنند؟

۲- در دنیای امروز، تعریف مفهوم امنیت چه تفاوتی با گذشته کرده است؟

۳- چگونه و از چه طریقی می‌توان جنگ نرم دشمنان را تشخیص داد و با آن مقابله نمود؟

ارائه مطلب ۱، صفحات ۴۴-۴۲

در دنیای امروز به دلایل ذیل رویکرد جنگ نرم جایگزین رویکرد جنگ سخت (نظامی) شده

است :

۱- رشد علم و پیشرفت تکنولوژی

۲- تلفات زیاد نیروی انسانی هر دو طرف جنگ نظامی

۳- هزینه‌های بسیار بالای جنگ‌های نظامی

۴- مخالفت عموم مردم با کشتار انسان‌های بی‌گناه در جنگ نظامی

۵- تأثیر افکار عمومی مردم دنیا بر تصمیمات حاکمان

۶- گستردگی و تأثیر فوق‌العاده رسانه‌های دیداری و شنیداری

۷- منفور شدن حاکمان کشور مهاجم نزد مردم جهان

۸- ایجاد و تقویت روحیه دفاع از سرزمین در بین مردم کشور مورد تهاجم.

ماهیت جنگ نرم

دیران محترم به این نکته توجه داشته باشند که شناخت ماهیت هر پدیده به ما کمک می‌کند تا

بهرتر بتوانیم با آن مقابله نماییم؛ زیرا راه‌های مقابله با هر پدیده‌ای باید متناسب با ماهیت و ویژگی‌های آن باشد، در غیر این صورت نتیجه بخش نخواهد بود.

ماهیت هر پدیده از جنس و چیستی آن حکایت می‌کند. بر این اساس، اغلب صاحب‌نظران دو معیار اساسی «غیرخسونت‌آمیز بودن روش» و «نرم‌افزاری بودن پی‌آمد»، را برای تمایز جنگ نرم از جنگ سخت مطرح نموده‌اند.

بنابراین، اگر جنگی از سوی عامل آن به روشی اعمال شود که خسونت در آن جایگاهی نداشته باشد و از طرف دیگر آثار و پیامدهای ناشی از آن نیز نرم‌افزاری باشد، تهدید نرم نامیده می‌شود.

توضیحات بیشتر درباره جنگ نرم :

در کتاب درسی دانش‌آموزان، تعریفی از جنگ نرم ارائه شده که برای آنها کافی است؛ اما برای آگاهی بیشتر دبیران گرامی، در این قسمت، تعریف کامل‌تری از جنگ نرم مطرح و توضیحاتی پیرامون نام‌ها و اشکال مختلف جنگ نرم ارائه می‌شود.

تلاش برنامهریزی شده برای استفاده از ابزارها و روش‌های تبلیغاتی، رسانه‌ای، سیاسی و روان‌شناختی برای تأثیر نهادن بر حکومت‌ها، گروه‌ها و مردم دنیا به منظور تغییر نگرش، ارزش‌ها و رفتارهای آنها جنگ نرم نامیده می‌شود.

هدف جنگ نرم در پی از پا درآوردن اندیشه و تفکر جامعه است، تا حلقه‌های فکری و فرهنگی آن را سُست کند و با بمباران خبری و تبلیغاتی، در نظام حاکم تزلزل و بی‌ثباتی ایجاد نماید.

انقلاب رنگی، جنگ سفید، جنگ رسانه‌ای، انقلاب مخملی و ... نام‌ها و اشکال دیگری هستند که در چند سال اخیر در کشورهای مختلف دنیا مطرح و به تناسب شرایط هر کشور یکی از نام‌های فوق برای حرکت معترضان انتخاب شده است. برای نمونه، معترضان یکی از کشورهای اروپای شرقی رنگ نارنجی را به عنوان نماد اعتراض به حاکمیت خود انتخاب و غالب معترضان در راه‌پیمایی‌هایشان لباسی با این رنگ را می‌پوشیدند، و به همین جهت پس از به نتیجه رسیدن اعتراض‌ها، موفقیت آنها به «انقلاب نارنجی» معروف شد.

جنگ نرم را جنگ سفید هم می‌گویند؛ زیرا از آن جهت که یک طرف قصد ساقط کردن طرف مقابل خود را دارد، «جنگ» نامیده شود، و از آن منظر که کشتار، خونریزی و تلفات جانی در آن رخ نمی‌دهد، «جنگ سفید» نامیده می‌شود.

فعالیت

دبیران محترم می‌توانند تعاریف، مصادیق و ویژگی‌های جنگ رسانه‌ای، انقلاب مخملی و انقلاب رنگی (برخی از کشورهای اروپایی شرقی) را به عنوان تحقیق و فعالیت فردی و گروهی به دانش‌آموزان واگذار نمایند.

ارائه مطلب ۲، صفحات ۴۶-۴۵ (ویژگی‌های جنگ نرم)

مهم‌ترین ویژگی جنگ نرم نسبت به جنگ سخت که وجه تمایز آن نیز محسوب می‌شود، حقوقی بودن، عرفی بودن، قانونی بودن چارچوب فعالیت‌ها و اقدامات آن است. بر این اساس در جنگ نرم آسیب رساندن به طرف مقابل با روش‌ها و ابزارهای علنی صورت می‌گیرد و عامل جنگ نرم اقدامات خود را به گونه‌ای انجام می‌دهد که کاملاً طبیعی و معمولی جلوه می‌کند.

در چنین شرایطی کشور مورد هجوم جنگ نرم حتی در صورت تشخیص تهدید نیز نمی‌تواند در سطح بین‌المللی اقدامی حقوقی انجام دهد، و مثلاً از کشور مهاجم شکایت نماید؛ زیرا دلایل محکمه‌پسند حقوقی برای شکایت خود ندارد.

به همین جهت، مردم و مسئولان کشورهایی که مورد هجوم جنگ نرم دشمنان قرار دارند، لازم است:

الف) ماهیت جنگ نرم را بشناسند.

ب) ویژگی‌های جنگ نرم را بدانند.

ج) دوستان و دشمنان خود را بشناسند و ...

و پیرو آن برای مقابله با جنگ نرم راه‌هایی را که ثمربخش و اثرگذار است، انتخاب و راهکارهای مفید و جذاب اتخاذ نمایند.

چون یکی از ویژگی‌های بارز جنگ نرم «آسیب محور» بودن در رابطه با جامعه هدف است، لذا مسئولان کشور و همه ما باید تلاش کنیم تا ضعف‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ... جامعه را به حداقل رسانده و زمینه‌هایی را که موجب بزرگ‌نمایی توسط دشمنان می‌شود مرتفع نموده یا آن را به حداقل برسانیم.

ارائه مطلب ۳، صفحات ۴۹-۴۷ (اهداف جنگ نرم و راه‌های مقابله با آن)

در رابطه با اهداف و راه‌های مقابله با جنگ نرم در کتاب درسی مطالبی آمده است. همان‌طور

که در صفحات قبل و در بحث ماهیت جنگ نرم به آن اشاره شد، راه‌های مقابله با هر پدیده باید متناسب با همان پدیده باشد. بنابراین، متناسب با اهدافی که جنگ نرم دشمنان در مورد کشور عزیز و جوانان میهنمان دنبال می‌کنند، ما نیز باید در راستای مقابله با همان اهداف برنامه‌ریزی کنیم.

برای نمونه به موارد زیر اشاره می‌شود.

— برای مقابله با اثرگذاری دشمنان بر فرهنگ کشورمان، باید از برنامه‌ریزی‌های مفید و اثربخش و جذاب و همچنین رفتارهای شخصی تأثیرگذار، در جهت تقویت مبانی فرهنگی کشورمان استفاده کنیم.

— برای مقابله با ناکارآمد جلوه دادن نظام سیاسی، لازم است تا مسئولان کشور، همه معتقدان به نظام و فرهنگیان عزیز به میزان سهمشان تلاش کنند تا کارآمدی نظامی سیاسی در برابر مشکلات و رفع آنها جلوه‌ی روشنی داشته باشد.

— برای مقابله با ترویج روحیه یأس و ناامیدی در نسل جوان، ضروری است که از روش‌ها و راه‌هایی استفاده کنیم تا جوانان عزیز میهنمان به آینده‌ی خود و کشورشان بیشتر امیدوار شوند.

— برای مقابله با تبلیغات سیاه و شایعه‌پراکنی، باید دانش و آگاهی خود و دانش‌آموزان را افزایش دهیم تا در برابر شنیدن هر مطلبی بتوانند موضع منطقی و درست اتخاذ کنند.

— برای مقابله با اختلاف افکنی در صفوف مردم، بهتر است از مواردی که کینه‌های قومی، قبیله‌ای، مذهبی و ... را افزایش می‌دهد، دوری نموده و با احترام به همه قومیت‌ها و ادیان الهی در جهت تقویت اتحاد میان همه مردم عزیز کشورمان تلاش کنیم.

و سرانجام یکی از کارهای بسیار مفید و اثرگذار که مسئولان مدارس و تمام دبیران محترم می‌توانند انجام دهند، این است که در حدّ توان مدارس را جذاب و برنامه‌های درسی را به گونه‌ای به دانش‌آموزان ارائه کنند که برای آنها مفید و لذت‌بخش باشد.

لذت‌بخش بودن برنامه‌های درسی باعث می‌شود که دانش‌آموزان بخش قابل توجهی از اوقات خارج از مدرسه خود را صرف مطالعه‌ی دروس و انجام تکالیف درسی خود نمایند.

مطالعه، انجام تکالیف و فعالیت‌های آموزشی دانش‌آموزان در خارج از مدرسه از طرفی باعث یادگیری مطلوب و تغییر رفتار آنها می‌شود و از طرف دیگر توجه آنها به شبکه‌های ماهواره‌ای نامناسب، سایت‌های اینترنتی مبتذل و ... را کاهش می‌دهد.

پاسخ پرسش صفحه ۴۸

چه راه‌های دیگری برای مقابله با جنگ نرم به نظر شما می‌رسد؟ در مطالب قبلی کتاب راهنمای معلم تا حدود زیادی به این پرسش پاسخ داده شده است. از دبیران محترم درخواست می‌شود سعی

کنند دانش‌آموزان را راهنمایی کنند تا با توجه به اهداف دشمنان در جنگ نرم که در صفحه ۴۷ کتاب درسی آمده است، راه‌های مقابله را پیشنهاد نمایند.

در کتاب درسی پنج مورد از راه‌های مقابله با جنگ نرم که دانش‌آموزان می‌توانند آن را اجرا نمایند ذکر شده است، اما در پاسخ پرسش مطرح شده تمام راه‌های ممکن که مسئولان، مردم، معلمان و دانش‌آموزان در آن نقش دارند، بررسی شود.

توضیح فعالیت صفحه ۴۹، تصویر ۵-۵

در این تصویر به نکات زیادی می‌توان اشاره نمود که از جمله آنها موارد زیر است:

الف) تصویر نشان دهنده شخصی است که در حال شلیک به سایه خود می‌باشد. این تصویر به این نکته اشاره می‌کند که در جنگ نرم افراد با اختیار خود در جهت منافع مهاجمان حرکت می‌کنند.

ب) تصویر سایه، دست‌ها را بالا برده که نشان دهنده تسلیم در برابر مهاجم است.

ج) رنگ فرد مهاجم سفید و رنگ سایه سیاه ترسیم شده و نشان دهنده آن است که فرد مهاجم نسبت به هویت خودش ذهنیت نامناسبی دارد و به همین جهت آن را مورد هدف قرار داده است.

در مجموع، تصویر گویای جمله سطر ۴ و ۵ صفحه ۴۳ کتاب درسی است.

«در جنگ نرم کشور یا کشورهای مهاجم از طرق مختلف سعی می‌کنند به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که طرف مقابل آنها با اختیار خود، کاری را انجام دهد که مهاجمان در انتظار آن هستند».

دانستنی‌های معلم

از تعریف و ماهیت جنگ نرم می‌توان نتیجه گرفت که:

- ۱- جنگ نرم یک اقدام هدفمند، برنامه‌ریزی شده و آگاهانه است.
- ۲- این جنگ، نرم‌افزارانه و غیرخشونت‌آمیز است.
- ۳- مؤلفه اصلی جنگ نرم تلاش برای تأثیرگذاری بر «افکار و اندیشه‌ها»، «گرایش‌ها و ارزش‌ها» و «الگوهای رفتاری» مورد قبول جامعه هدف است.
- ۴- هدف نهایی از این تأثیرگذاری «دگرگونی هویت فرهنگی و اجتماعی» جامعه هدف است.
- ۵- سیاست پیشبرد هدف در جنگ نرم، تولید جذابیت و اقناع‌سازی مخاطبان است.

۶- مهم‌ترین مؤلفه قدرت نرم کشور مهاجم، «ابزارهای فرهنگی و رسانه‌های نوین ارتباطی» است.

قدرت نرم عبارت است از توانایی شکل دادن به علاقه دیگران و هدایت رفتار آنها بدون بهره‌گیری از زور و اجبار.

قدرت نرم چگونه و از چه راه‌هایی تقویت می‌شود؟

مهم‌ترین راه مقاومت در برابر جنگ نرم دشمنان، بالا بردن قدرت نرم کشور است. قدرت نرم هر کشوری حاصل برنامه‌ریزی بلندمدت و سرمایه‌گذاری بر روی فرهنگ و سایر عناصر تأثیرگذار (سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، علمی و...) است.

فرهنگ اصلی‌ترین عنصر قدرت نرم یک کشور در دنیای کنونی است. برخی از مؤلفه‌هایی که منجر به تقویت یک فرهنگ و در نتیجه باعث تقویت قدرت نرم یک کشور می‌شود به قرار زیر است:

۱- **انعطاف‌پذیری:** هر قدر یک فرهنگ از توانایی و قابلیت بیشتری برای جذب عناصر مفید و مثبت سایر فرهنگ‌ها، بدون ایجاد دگرگونی عمیق در خود داشته باشد، آن فرهنگ انعطاف‌پذیر بوده و از قدرت ماندگاری بیشتری برخوردار است.

۲- **پویایی:** فرهنگی که در طول زمان و بر اساس نیازهای افراد جامعه خویش به رشد و تعالی و تکامل برسد، از پویایی بیشتر و به دنبال آن از قدرت اثرگذاری بیشتری برخوردار خواهد بود.

۳- **برخورداری از ارزش‌های پایدار:** هر قدر فرهنگ یک جامعه بر ارزش‌هایی نظیر عقلانیت، معنویت و دانش محوری تأکید بیشتری داشته باشد، از توان و قدرت افزون‌تری برای ماندگاری برخوردار است.

۴- **اخلاق محوری:** فرهنگ‌هایی که بر ارزش‌های اخلاقی و احساس مسئولیت اجتماعی تأکید داشته باشند، از مقبولیت جهانی بیشتر و در نتیجه از قدرت نفوذ بیشتری برخوردار خواهند بود. لازم به ذکر است که بین میزان تأکید یک فرهنگ بر ارزش‌های اخلاقی و پابندی متولیان و حاملان آن فرهنگ نسبت به آن ارزش‌ها با میزان قدرت نرم آن فرهنگ رابطه معناداری وجود دارد.

۵- **تولیدات فرهنگی:** در دنیای امروز زمانی از «فرهنگ قدرتمند» یاد می‌شود که متولیان و دوستداران آن بتوانند فراورده‌های فرهنگی و هنری افزون‌تری نظیر فیلم‌های سینمایی، برنامه‌های

رادیو و تلویزیونی، کتاب‌ها، مجلات روزنامه‌های پرتیراژ و ... تولید نمایند.

۶- قدرت اشاعه: هر قدر یک فرهنگ از قدرت اشاعه افزون‌تری برخوردار باشد، قدرتمندتر تلقی می‌شود. منظور از اشاعه فرهنگی آن است که متولیان و حامیان یک فرهنگ به صورت تعمدی و برنامه‌ریزی شده یا به صورت غیرتعمدی، عناصر فرهنگی خویش را در میان حاملان و حامیان فرهنگ‌های دیگر نشر دهند. غیرتعمدی بودن اشاعه یک فرهنگ بیشتر از طریق الگو شدن حاملان آن فرهنگ صورت می‌گیرد. اگر متولیان و حاملان یک فرهنگ بتوانند به گونه‌ای رفتار نمایند که در عمل ارزش‌های متعالی فرهنگ اعتقادی خود را نشان دهند، بهترین زمینه برای نشر آن فرهنگ خواهد بود.

عنصر اجتماعی قدرت نرم

محققان، میزان انسجام اجتماعی، دلبستگی ملی، هویت جمعی و سرمایه اجتماعی را مؤلفه‌های عنصر اجتماعی معرفی می‌کنند.

از نظر غالب محققان، کشوری که:

- ۱- میزان انسجام اجتماعی آن بالا است.
- ۲- مردم آن به کشورشان عشق می‌ورزند.
- ۳- مردم آن به گذشته تاریخی خود افتخار می‌کنند.
- ۴- مردم هویت ملی کم و بیش یکسانی دارند.
- ۵- سرمایه اجتماعی آن کشور بالاست.

از قابلیت اثرگذاری بیشتری برخوردار و قدرت نرم آن کشور افزون‌تر از کشورهای دیگری است که از مؤلفه‌های بالا کمتر برخوردارند.

منظور از سرمایه اجتماعی شاخص‌هایی نظیر آگاهی، اعتماد و مشارکت است. بنابراین، جامعه‌ای را می‌توان دارای سرمایه اجتماعی دانست که مردم آن، آگاهی بالایی دارند، به یکدیگر و به مسئولان کشورشان اعتماد دارند، و آمادگی مناسبی برای مشارکت در امور اجتماعی و سیاسی کشور خویش دارند.

پدافند غیرعامل

هدف کلی

آشنایی با پدافند غیرعامل، مفهوم بازدارندگی، جنگ الکترونیک و جنگ سایبری

اهداف جزئی

- در پایان این درس، از دانش آموزان انتظار می‌رود:
 - مفهوم دفاع و پدافند غیرعامل را توضیح دهند.
 - اقداماتی را که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به عنوان مصادیق پدافند غیرعامل انجام دادند، ذکر کنند.
 - مفهوم بازدارندگی در زمینه دفاع را تشریح کنند.
 - استفاده از اصول و روش‌های دفاعی پدافند غیرعامل را باور داشته باشند.
 - مفهوم جنگ الکترونیک و اهمیت آشنایی با این مسئله را توضیح دهند.
 - مفهوم جنگ سایبری و ضرورت آشنایی با این عرصه را بیان کنند.
 - ویژگی‌های فضایی سایبر را ذکر کنند.
- مفاهیم اساسی: دفاع عامل، پدافند غیرعامل، بازدارندگی، جنگ سایبری، فضای سایبر، جنگ الکترونیک

آماده‌سازی

مفهوم دفاع در طول تاریخ به عنوان یک ارزش انسانی همیشه مورد توجه جوامع مختلف بوده است.

این مفهوم به تدریج وارد ساختار سیاسی و اجتماعی حکومت‌ها شده و به عنوان یک اصطلاح

سیاسی نیز مورد توجه قرار گرفته است.

در حال حاضر، دفاع در تمام کشورهای دنیا جایگاه ویژه‌ای دارد، به نحوی که هر ساله بخشی از بودجه هر کشور صرف امور دفاعی آن جامعه می‌شود.

با رشد فرهنگ عمومی مردم دنیا و نقش تعیین‌کننده افکار عمومی از یک طرف و پیشرفت فناوری‌های نوین از طرف دیگر، رویکرد دفاعی کشورها سمت و سویی هماهنگ با شرایط امروز یافته است.

در چنین شرایطی در کنار بودجه‌هایی که صرف ساخت و خرید ابزار و تجهیزات نظامی می‌شود، بخش قابل توجهی از بودجه هر کشور صرف روش‌های دفاعی همچون ایجاد استحکامات پدافندی، گسترش زیر ساخت‌های دفاعی و طراحی روش‌هایی است که سلاح و تجهیزات نظامی در آن نقشی ندارد.

ارائه مطلب ۱، صفحات ۵۴-۵۱

به دانش‌آموزان یادآوری کنید، همان‌طور که در کتاب آمادگی دفاعی پایه سوم راهنمایی خوانده‌اند، اصطلاح «پدافند» به معنای دفاع در برابر تهاجم دشمن می‌باشد. این دفاع اگر با استفاده از تجهیزات نظامی صورت گیرد، به آن دفاع عامل گفته می‌شود، و اگر بدون استفاده از ابزار و تجهیزات نظامی باشد، به آن دفاع یا پدافند غیرعامل اطلاق می‌شود.

دفاع عامل عموماً توسط نیروهای نظامی یا کسانی که با کاربرد اسلحه و تجهیزات نظامی آشنایی دارند، صورت می‌گیرد، اما دفاع غیرعامل اختصاص به نیروهای نظامی ندارد و عموم مردم با بهره‌گیری از تجهیزات و امکانات غیرنظامی در دفاع سهیم و شریک‌اند.

برای آنکه دفاع غیرعامل صورت عملی پیدا کند، از روش‌ها و تکنیک‌هایی استفاده می‌شود که به آن اصول پدافند غیرعامل گفته می‌شود.

اصول پدافند غیرعامل عبارت‌اند از :

۱- استتار : استتار به معنای هم‌رنگ و هم‌شکل کردن نیروها، تجهیزات و موقعیت استقرار با محیط اطراف است. در استتار از روش‌هایی همچون مخفی‌سازی، همگون‌سازی و بدل‌سازی استفاده می‌شود.

۲- اختفا : اختفا به معنای مخفی شدن یا مخفی کردن نیروها و امکانات از دید دشمن است. اختفا عموماً به مخفی کردن ابزار و تجهیزات نظامی محدود شده است، در صورتی که اختفا می‌تواند شامل حفظ و حراست از نیروهای انسانی نخبه و توانمند جامعه هم باشد.

بنابراین، ضرورتی ندارد که تمام امکانات و توانمندی‌های جامعه آشکار و در معرض دید قرار گیرد.

۳- فریب: یکی دیگر از اصول پدافند غیرعامل فریب یا اغفال دشمن است. دشمن در تهاجم نظامی و غیرنظامی خود براساس اطلاعاتی که کسب کرده عمل می‌کند. اگر ما بتوانیم مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و اقدامات را انجام دهیم که دشمن فریب بخورد و نتواند اطلاعات درستی را به دست آورد، اقدامات آنها نیز براساس اطلاعات ناقص یا نادرست صورت می‌گیرد که برای آنها نتیجه بخش نخواهد بود.

۴- پراکندگی: چهارمین اصل از اصول پدافند غیرعامل پراکندگی است که منظور از آن، عدم تجمع می‌باشد. عدم تجمع شامل مراکز نظامی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... می‌باشد. پراکندگی در حوزه اقتصاد نفتی به معنای آن است که پالایشگاه‌های ما در مناطق مختلف کشور ایجاد شوند، تا دشمن نتواند با یک یا دو تهاجم به آنها آسیب برساند. در حوزه فرهنگ پراکندگی به معنای آن است که مثلاً رسانه ملی بتواند به گونه‌ای طراحی و برنامه‌ریزی نماید که استان‌های مختلف کشور بتوانند در شرایط ضروری برنامه‌های سراسری صدا و سیما را هدایت و پشتیبانی نمایند، که براساس گفته مسئولان صدا و سیما این طراحی انجام شده است.

۵- مقاوم‌سازی و توسعه استحکامات: مقاوم‌سازی یعنی ساخت استحکاماتی که مردم بتوانند در شرایط اضطراری از آن به عنوان پناهگاه استفاده نمایند.

مترو، یکی از این موارد است که می‌توان به صورت دو منظوره علاوه بر حمل و نقل عمومی، از آن به عنوان پناهگاه نیز استفاده نمود.

۶- انتخاب عرصه‌های ایمن در جغرافیای کشور: در این اصل، چگونگی گسترش فعالیت‌های دفاعی، امنیتی و پدافند غیرعامل در پهنه سرزمین به منظور پاسخگویی در برابر تهدیدات موردنظر است. از مصادیق این بخش، پوشش مناسب دفاعی مراکز حساس و داشتن فاصله مناسب با مرزهای جغرافیایی کشور است.

۷- کوچک‌سازی، ارزان‌سازی و ابتکار در پدافند غیرعامل: در این بخش، اجتناب از ایجاد و توسعه مراکز حیاتی و مهم با وسعت زیاد تأکید می‌شود.

همچنین اقتصادی بودن ایجاد مراکز حساس و مهم و طراحی آن به گونه‌ای که حداقل آسیب‌پذیری را در زمان ایجاد بحران داشته باشد، مورد توجه است.

۸- موازی‌سازی سیستم‌های پشتیبانی و ابسته: در این اصل، تأکید بر این است که یک سیستم یا مرکز حیاتی باید به جای یک نقطه از چند نقطه پشتیبانی شود تا در صورت وارد شدن آسیب

به یک یا چند نقطه، آن سیستم بتواند به فعالیت خود ادامه دهد. در این اصل، برقراری امکان تأمین موارد، لوازم و تجهیزات پشتیبانی مورد نیاز از چند منبع به طور موازی مورد توجه است.

۹- حفاظت اطلاعات سیستم های حیاتی و مهم : در این اصل، حفاظت و حراست از کلیه اسناد، مدارک، مطالب، نقشه ها و ... مراکز حیاتی و مهم کشور مورد توجه است، به نحوی که این اطمینان ایجاد شود که اطلاعات این مراکز به بیرون سیستم منتقل نمی گردد.

۱۰- مکان یابی استقرار مراکز مهم و حیاتی : در این اصل، انتخاب مکان مناسب و متناسب با نوع عملکرد مراکز و میزان اهمیت آنها مورد توجه است. اجتناب از همجواری مراکز حیاتی و حساس و جلوگیری از استقرار مراکزی که به نوعی باعث مزاحمت عملکرد مراکز حیاتی می شوند، مورد تأکید است.

در واقع مکان یابی، فرایندی است که از طریق آن می توان براساس شرایط تعیین شده و با توجه به منابع و امکانات موجود، بهترین محل مورد نظر را برای یک فعالیت تعیین کرد. در مکان یابی، شاخص هایی همچون شاخص های پدافند غیرعامل، شاخص های اقلیمی، شاخص های محیطی، شاخص های ارتباطی و ... مورد نظر است.

با توجه به مطالبی که ارائه شد، یاددهی موارد زیر به فراگیران توسط دبیران گرامی ضروری و حائز اهمیت است :

۱- در دنیای امروز که فناوری های اطلاعات و ارتباطات الکترونیک بسیار توسعه یافته و رشد چشمگیری داشته است، پدافند غیرعامل و استفاده از عرصه های دفاعی که بدون استفاده از سلاح و تجهیزات نظامی صورت می گیرد، بسیار حائز اهمیت است.

۲- توضیح اصول پدافند غیرعامل که برخی از آنها در کتاب آمادگی دفاعی پایه سوم راهنمایی آمده است، از این رو، اهمیت دارد که شما دبیران گرامی و به تبع آن دانش آموزان با عرصه های دفاع و گسترده گی آن در دنیای امروز آشنایی کافی داشته باشید.

۳- یکی از اساسی ترین کارکردهای پدافند غیرعامل، بازدارندگی است که طی آن دشمن وقتی متوجه شود زبان هایی که در اثر یک تهاجم نصیب او می شود، بیشتر از سودی است که به او می رسد، احتمال تهاجم دشمن به حداقل می رسد.

۴- مفهوم «تُرْهَبُونَ بِعَدْوَا...» در آیه ۶۰ از سوره انفال که در کتاب درسی هم به آن اشاره شده بر همین موضوع تأکید دارد که خداوند به ما دستور می دهد تا توانمندی های خود را به حدی برسانیم که دشمنان به خود اجازه ندهند وارد حریم مسلمانان شده و به آنها آسیب برسانند.

۵- در دنیای کنونی که هر روز وسیلهٔ جدیدی وارد عرصه تکنولوژی می‌شود و در مواردی می‌تواند آسیب‌های زیادی برای مردم داشته باشد، مسلح شدن به علم روز و استفاده از آن در جهت دفاع در برابر دشمنان بشریت بسیار مهم و حیاتی است.

۶- مهم‌ترین اهداف پدافند غیرعامل، به حداقل رساندن آسیب در سه حوزهٔ تأسیسات، تجهیزات و نیروی انسانی است.

هوشیاری ما به همراه افزایش دانش و معلومات و رعایت نکات پدافندی، ما را در جهت تحقق این اهداف، سهم و شریک نموده و از طرف دیگر بی‌توجهی به برخی از اصول ایمنی که عموماً نرم‌افزاری است می‌تواند ضایعات جبران‌ناپذیری برای خود ما و جامعه‌مان به دنبال داشته باشد.

۷- مطالبی که در کتاب درسی در رابطه با مصادیق پدافند غیرعامل در اقدامات پیامبر گرامی اسلام آمده است، بیانگر آن است که روش‌های پدافند غیرعامل در هر عصری متناسب با شرایط همان زمان انجام می‌شود.

فعالیت

بررسی مفهوم بازدارندگی در عرصهٔ دفاع و مصادیق آن به عنوان تحقیق فردی یا گروهی به دانش‌آموزان واگذار و نتایج در کلاس مورد بحث و گفت‌وگو قرار گیرد.

ارائهٔ مطلب ۲، صفحات ۵۴-۵۵

جنگ الکترونیک: جنگ الکترونیک، مجموعه اقداماتی است که در جهت کاهش یا ممانعت از بهره‌برداری دشمن از طیف امواج الکترومغناطیس خودی صورت می‌گیرد و در عین حال از بهره‌برداری نیروهای خودی از این طیف حراست به عمل می‌آورد.

جنگ الکترونیک شامل سه عنصر اصلی زیر است:

۱- استفاده از انتشار امواج دشمن به نفع خود که به اقدامات پشتیبانی الکترونیکی یا جنگ الکترونیک غیرفعال مشهور است.

۲- تضعیف انتشار امواج دشمن که به اقدامات ضد الکترونیکی یا جنگ الکترونیک فعال معروف است.

۳- جلوگیری از تضعیف انتشار امواج خودی به وسیلهٔ دشمن که به اقدامات ضد الکترونیک مشهور است.

جنگ الکترونیک در برابر سیگنال‌های مخابراتی نیز در سطح بالایی توسعه داده شده است، و برای کسب اطلاعات از محتوای پیام‌ها، تشخیص حضور دشمن و سنجش میزان توانمندی دشمن، به کار گرفته می‌شود. این مسئله گسترش رمزی نمودن پیام را به منظور پنهان نمودن محتوای پیام و نیز توسعه سایر روش‌های ارسال پیام، نظیر انتشارهای کوتاه و فنون سیگنال ضعیف را برای مشکل نمودن رهگیری و تعیین موقعیت، دربرداشته است.

برای نمونه، در دنیای امروز حرکت هواپیماها در جاده‌های هوایی و عدم برخورد آنها با یکدیگر، براساس بهره‌گیری از امواج الکترونیکی که از طریق فرودگاه‌ها به آنها ارسال می‌شود، صورت می‌گیرد، و اگر ارتباط امواج الکترونیکی یک هواپیما با برج مراقبت فرودگاه قطع شود، هر لحظه ممکن است یک فاجعه هوایی اتفاق افتد.

نمونه دیگر را می‌توان از کارکرد ناوها و کشتی‌های بزرگ بیان کرد. مثلاً اگر سیستم الکترونیکی یک ناو بزرگ که بر روی آب‌های خروشان دریاها و اقیانوس‌ها در حرکت است قطع گردد، آن ناو تمام خاصیت و کارکرد خود را از دست می‌دهد.

ارائه مطلب ۳، صفحات ۵۷-۵۶

جنگ سایبری و فضای سایبر: فضای جنگ در جنگ سایبری، سرویس‌ها و شبکه‌های زیر ساخت اطلاعاتی در سطوح جهانی، ملی و دفاعی است. اینترنت، شبکه‌ها و سرویس‌های خدمات ارتباطی، شبکه‌های تجاری ماهواره‌ای، شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی، این فضا را تشکیل می‌دهند. کلیه عناصر و اجزای مورد استفاده در زیر ساخت‌های اطلاعاتی شامل کامپیوترها، اجزای شبکه، دیسک‌های فشرده، دوربین‌ها، صفحه کلید، دستگاه‌های نامبر و ... عناصر شرکت‌کننده در جنگ سایبری است.

ذکر این نکته حائز اهمیت است که اگرچه طراحی و اجرای تمام عیار یک جنگ سایبر مستلزم دسترسی به فناوری پیشرفته است، اما جنگ سایبر به خودی خود به فناوری پیشرفته وابستگی قطعی ندارد. در واقع برای جنگ سایبر فقط حضور فناوری پیشرفته کارساز نیست؛ بلکه ابعاد روانی و سازمانی آن هم به اندازه ابعاد فنی اهمیت دارد.

نمونه‌های جنگ سایبری

۱- در سال ۱۹۹۶ نیروهای روسی به کمک تصاویر ماهواره‌ای و نیز رهگیری نامه‌های الکترونیکی، جوهر دو دایف، رهبر جنگجویان چچنی را تعقیب و در خانه‌ای در یک روستای دورافتاده ردیابی و با پرتاب دقیق موشک او را از پا درآوردند.

۲- در سال ۱۹۹۵ سارقان انفورماتیکی بارها به پرونده‌های پایگاه هوایی آمریکا در تگزاس دستبرد زدند، این پرونده‌ها حاوی اطلاعاتی در مورد واحدهای آمریکایی مستقر در بوسنی و نیز واحدهایی که در عراق عمل می‌کردند بود.

حملات جنگ سایبری با تکیه بر زمینه‌های رایانه‌ای به شرح زیر است :

- از کار انداختن کل سیستم رایانه‌ای

- خاموش شدن پی‌در پی سیستم

- سرقت گسترده و وسیع اطلاعات

- استراق سمع غیر قانونی از سیستم و جمع‌آوری اطلاعات سری

- وارد نمودن پیام‌های نادرست

- دسترسی به اطلاعات و داده‌ها به منظور اخذی کردن

با توجه به اینکه اغلب دانش‌آموزان دوره متوسطه در منزل خود رایانه شخصی دارند و از آن استفاده می‌کنند و تعدادی از آنها در شبکه‌های مجازی عضو فعال‌اند، به آنها تأکید شود که رایانه و اطلاعات موجود در آن که بخشی از آنها شخصی، خانوادگی و محرمانه‌اند، همیشه در معرض دستبرد حملات سایبری از داخل و خارج کشور است. لذا رعایت نکات ایمنی و عدم ذخیره برخی از داده‌های شخصی و محرمانه در سیستم رایانه و صفحات شخصی شبکه‌های مجازی، ضروری می‌باشد.

فعالیت

آثار و تبعات سهل‌انگاری در فضای سایبر و مصادیقی از آن را با دانش‌آموزان به بحث و گفت‌وگو بگذارید.

پاسخ پرسش‌های کتاب

دیران گرامی توجه داشته باشند که قصد مؤلفان از طرح پرسش‌های متن درس، فعالیت فردی و گروهی دانش‌آموزان است. بنابراین، سعی نمایند پاسخ پرسش‌ها را از میان بحث و گفت‌وگوی فراگیران استخراج کنند.

پاسخ پرسش صفحه ۵۱

به نظر شما چرا قدرت‌های نظامی دنیای امروز کمتر به دنبال تسلط فیزیکی بر سایر کشورها هستند؟

- پاسخ : ۱- رشد آگاهی مردم کشورها و مقاومت در برابر تهاجم نظامی بیگانگان
- ۲- داشتن هزینه‌های بالا برای حضور فیزیکی نیروهای نظامی سلطه‌گران در سایر کشورها
- ۳- همراه داشتن تلفات جانی نیروهای نظامی سلطه‌گران در صورت حضور اشغالگرانه در سایر کشورها
- ۴- کم هزینه بودن تغییر حکومت‌ها در راستای منافع سلطه‌گران، بدون حضور فیزیکی و نظامی
- پاسخ پرسش صفحه ۵۳
- به نظر شما اگر در تشخیص دوست و دشمن دچار اشتباه شویم و دوست را دشمن و دشمن را دوست فرض کنیم، چه اتفاقی رخ می‌دهد؟
- اگر انسان دوست را دشمن و دشمن را دوست خود بداند، نتایج زیر عاید او خواهد شد :
- ۱- دشمن حتی اگر سال‌ها در چهره دوست ظاهر شود، سرانجام دشمنی خود را نشان داده و ضربه خود را خواهد زد.
- ۲- دشمنان در اثر دوستی هیچ وقت دوست ما نمی‌شوند، اما در اثر دشمنی ما با دوستان، آنها را نیز به دشمنان خود تبدیل می‌کنیم.
- ۳- منافع مادی و معنوی را که در اثر مراوده دوستانه با دوستان واقعی می‌توانیم به دست آوریم، از دست می‌دهیم.
- ۴- در اثر القای راه‌هایی که دشمنان در چهره دوستان برای ما مطرح می‌کنند، ضررهایی نصیب ما می‌شود که حتی در صورت متوجه شدن نیز، برخی از آنها هرگز جبران نخواهد شد.
- پاسخ پرسش صفحه ۵۷
- چگونه می‌توانیم در فضای سایر نقش مفید و مؤثری داشته باشیم؟
- ۱- سعی کنیم در فضای سایر و شبکه‌های مجازی به جای آنکه یک عنصر منفعل باشیم در نقش یک فرد تأثیرگذار ظاهر شویم.
- ۲- برای اثرگذاری باید سطح معلومات و دانش خود را افزایش دهیم.
- ۳- به جای سرک کشیدن به سایت‌های مبتذل از شبکه‌های علمی استفاده کنیم.
- ۴- نکته‌های اخلاقی، علمی و اجتماعی مفید را برای سایر دوستانمان هم ارسال کنیم.

اسوه‌های صبر و مقاومت

هدف کلی

آشنایی با حضرت فاطمه سلام الله علیها و تعدادی دیگر از اسوه‌های صبر و مقاومت و الگو گرفتن از آنها.

اهداف جزئی

- در پایان این درس، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود که :
- ۱- حضرت فاطمه سلام الله علیها را به‌عنوان الگوی تربیتی زنان مسلمان بپذیرند.
 - ۲- چند نفر از زنان ایشارگر دوران معاصر را معرفی کنند.
 - ۳- ویژگی‌های انقلابی و مبارزاتی شهید چمران را توضیح دهند.
 - ۴- ویژگی‌های شخصیتی شهید حسین خرازی را به‌عنوان یکی از فرماندهان شهید دوران دفاع مقدس، بیان کنند.
 - ۵- نام چند نفر از مردان ایشارگر و شهید شهر خود را ذکر کنند.
 - ۶- اهمیت نقش زنان در دفاع از ارزش‌های جامعه را تبیین کنند.
- مفاهیم اساسی : حضرت فاطمه (س)، زنان قهرمان و ایشارگر، مردان مبارز و ایشارگر، نقش زنان در تحولات اجتماعی، نقش زنان در دفاع مقدس، شهید مصطفی چمران، شهید حسین خرازی

آماده‌سازی

یکی از روش‌های مناسب برای تربیت انسان، معرفی الگوهایی است که مسیر سخت رشد و کمال را طی کرده‌اند. قرآن کریم به‌عنوان برترین کتاب تربیت انسان، از این شیوه به‌نحو مطلوب استفاده نموده است. در همین رابطه، یکی از آثار تربیتی قصص انبیا در قرآن کریم، بهره‌برداری ما از رفتارهای

آن مردان الهی در شرایط گوناگون است. مردانی که توانستند با موفقیت از میدان نبرد با شیطان درون و دشمنان بیرونی خارج شوند.

داستان حضرت یوسف و سرگذشت حضرت ابراهیم و زندگی سراسر مبارزه حضرت موسی نمونه‌هایی است که می‌توان در جهت پیمودن راه بندگی خدا و مقاومت در برابر ستمگران از آنها الگو گرفت و تسلیم زورگویان و شیاطین نشد.

خداوند بزرگ در قرآن کریم از پیامبر رحمت حضرت محمد «صلی‌الله‌علیه‌وآله» نیز به‌عنوان الگویی نیکو یاد می‌کند. اما در جای دیگری از قرآن خداوند به پیامبرش یادآوری می‌کند که به مردم بگو من هم بشری مانند شما هستم، فقط به من وحی می‌شود. یادآوری این جمله پیامبر (ص) به مردم که «أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ»، به این سبب است که خداوند و پیامبرش دوست ندارند مردم، رسول خدا را به گونه‌ای تصور کنند تا الگو گرفتن از سیره و رفتارهای رسول گرامی اسلام را غیرممکن بدانند.

خداوند در قرآن کریم، پیامبرش را انسانی مانند سایر انسان‌ها معرفی می‌کند، تا مردم بدانند که اگر او رسول خاتم لقب گرفت، به این سبب بود که با پیروی از دستورات الهی و عدم توجه به وسوسه‌های شیاطین، در راه اطاعت از خدا گام نهاد و از مسیر بندگی خدا به رسالت الهی مبعوث گردید.

ارائه مطلب، صفحات ۶۳-۵۹

حضرت فاطمه زهرا سلام‌الله‌علیها کوثر اعطایی خداوند به رسول گرامی‌اش و شخصیت ممتاز و خیرکثیری است که افتخار زنان و مردان مسلمان است. زهرای اطهر بانوی بزرگواری است که همه هستی‌اش در راه اعتلای دین خدا و گسترش معرفت الهی خلاصه می‌گردد.

او در مسیر تحقق رسالت خاتم‌الانبیا حضرت محمد (ص) و حمایت از جانشین برحقش امام علی (ع) لحظه‌ای درنگ نکرد و برای تربیت انسان‌های بزرگی همچون امام حسن و امام حسین و حضرت زینب علیهم‌السلام تلاش و همت خود را به کار گرفت. جملاتی که رسول گرامی اسلام درباره حضرت فاطمه (س) فرموده‌اند، در مورد هیچ‌کس دیگری بیان نشده است.

حضرت رسول (ص) خطاب به حضرت فاطمه (س) فرموده‌اند: ای فاطمه، به‌راستی خدای تعالی به سبب خشم تو، خشم می‌کند و برای رضا و خشنودی تو، خشنود و راضی می‌شود. در جای دیگری رسول گرامی اسلام (ص) فرمودند که: «فَاطِمَةُ بَضْعَةٌ مِنِّي»؛ فاطمه پاره تن من است.

بسیاری از علمای شیعه و سنی از رسول خدا (ص) نقل کرده‌اند که فرمود: اولین شخصی که وارد بهشت می‌شود، فاطمه دختر محمد (ص) است.

در رابطه با آن بانوی گرامی بر بیان نمودن نکات زیر به دانش‌آموزان تأکید می‌شود :

- ۱- رفتارهای آن حضرت نشان‌دهنده تقوا، صبر و بردباری، ایمان کامل به خدا، توجه به نیازهای مردم و ... است.
- ۲- با وجود آنکه پیامبر فرزند پسر نداشتند؛ اما اراده خداوند بر این بود که یازده امام شیعیان از نسل پاک فاطمه اطهر (س) و امام علی (ع)، امام و راهنمای مردم باشند.
- ۳- حضرت حجت‌ابن‌الحسن، امام مهدی (عج) از نسل مطهر حضرت فاطمه سلام‌الله‌علیها است که سرانجام با قیام خود، عدالت و مهربانی را در سرتاسر دنیا گسترش خواهند داد.
- ۴- امام علی (ع) می‌فرمایند: «بهترین عبادت‌ها عفت و پاکدامنی است» و حضرت زهرا در دوران کوتاه حیات خود مظهر نجابت و حیا و عفاف و پاکدامنی بودند.
- ۵- آن حضرت در تمام زمینه‌های انسانی مانند عفت، پاکدامنی، عفاف و عبادت خداوند، انجام کارهای منزل، تربیت فرزندان، همسرداری، رسیدگی به پدر بزرگوار، دفاع از حریم ولایت مسلمین، احترام به مسلمانان، زندگی ساده و زاهدانه و ... الگوی همه مسلمانان، بلکه تمام انسان‌های آزاده و حق‌طلب‌اند.

فعالیت

در این درس، از زنان ایثارگر و شهید، تعدادی همچون مریم فرهایان، سهام خیام، نسرين افضل، ناهید فاتحی کرجو، و از زنان ایثارگری که در قید حیات اند افرادی همچون مرضیه حدیدچی (دباغ)، سیده زهرا حسینی و آمنه وهاب‌زاده نام برده شده‌اند که از دبیران گرامی درخواست می‌شود، تحقیق و پژوهش درباره شخصیت آنها را به دانش‌آموزان واگذار نموده، سپس نتایج در کلاس برای سایرین مطرح گردد.

مردی که با خدا دوست بود

شهید مصطفی چمران یکی از مصادیق روشن بندگان صالح خداست که با وجود بهره‌مندی از رتبه علمی ممتاز و امکان تشکیل یک زندگی مرفه در آمریکا، سنگر مبارزه با باطل را انتخاب کرد و دو سال تمام در کشور مصر دوره‌های عالی و سخت چریکی را آموزش دید و پس از آن نیز، خدمت به محرومان و مظلومان شیعه لبنانی را انتخاب کرد. چمران در بازگشت به ایران نیز به رغم آنکه کرسی نمایندگی مردم در مجلس شورای اسلامی را در اختیار داشت و با وجود آنکه به‌عنوان وزیر دفاع

کشور انتخاب شده بود، باز هم سنگر مبارزه در میدان جنگ را انتخاب کرد و سرانجام نیز به آنچه که آرزویش بود و شایستگی آن را داشت، رسید و به مقام رفیع شهادت در راه خدا نایل شد.

جملاتی که قبل از شهادت ایشان ثبت شده، نشان می‌دهد که او یک عارف واقعی بود و آن چنان از دنیا قطع دلبستگی کرده بود که گویی تمام آنچه را که قرار است تا چند ساعت دیگر برای او اتفاق افتد می‌دانسته و با چشم دل آن را مشاهده نموده است.

جملاتی نیز که شب قبل از روز شهادت به همسرش گفته نیز مؤید همین مطلب است که چمران می‌دانسته فردا روز ملاقات او با پروردگارش است. او در آن شب به همسرش می‌گوید که من فردا به شهادت می‌رسم و رضایت تو شرط این اتفاق مهم است.

در رابطه با این شهید عارف انتقال موارد زیر به دانش‌آموزان تأکید می‌شود:

۱- مصطفی چمران در سال ۱۳۳۶ با رتبه ممتاز در رشته مهندسی الکترونیک دانشکده فنی دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل می‌شود.

۲- ایشان برای مبارزه با حکومت شاه و دفاع از اعتقادات دینی خود، به همراه چند نفر از هم‌فکرانش انجمن اسلامی دانشجویان آمریکا را پایه‌گذاری نمودند.

۳- چمران موفق به دریافت دکتری در رشته فیزیک پلاسما از دانشگاه برکلی آمریکا می‌شود.

۴- چمران در سال‌های ۴۶ تا ۴۸ در زمان ریاست جمهوری جمال عبدالناصر به مصر می‌رود و دو سال تمام سخت‌ترین دوره‌های جنگ‌های چریکی را می‌گذراند.

۵- چمران در بازگشت به آمریکا پس از یک سال زندگی در آنجا به رغم آنکه می‌تواند مرفه‌ترین زندگی را داشته باشد، برای خدمت به محرومان و فرزندان شهدای مبارزه با اسرائیل به لبنان می‌رود و به همراه امام موسی صدر مدرسه‌ای برای محرومان شیعه لبنانی و بازماندگان شهیدان تأسیس می‌کند.

۶- چمران در لبنان به همراه امام موسی صدر موجب اتحاد مسلمانان برای مقاومت در برابر متجاوزان صهیونیست می‌شوند و تشکیلات شیعیان را پایه‌گذاری می‌نمایند.

۷- با پیروزی انقلاب اسلامی، چمران به ایران می‌آید و در اولین گام مهم ایشان، شهر پاوه با فرماندهی، درایت و شجاعت شهید چمران از اشغال ضد انقلاب وابسته آزاد می‌شود.

۸- در نبرد آزادسازی شهر سوسنگرد از دست متجاوزان، چمران نقش تعیین‌کننده‌ای داشت، و با وجود آنکه به محاصره دشمن درآمده بود، با نبردی حماسی از محاصره خارج و در نهایت سوسنگرد از اشغال دشمن آزاد می‌شود.

۹- چمران با وجود آنکه توسط شورای انقلاب به وزارت دفاع منصوب شده بود، اما دفاع از

کشور در میدان مبارزه را بر وزارت ترجیح داد و تمام علم و تجربه مبارزاتی خود را در راه دفاع از سرزمین خویش به کار گرفت.

۱۰- دکتر چمران با استفاده از تجربیات خود و برای جلوگیری از سقوط اهواز کانالی به طول ۲۰ کیلومتر و عرض ۱۰۰ متر طراحی نمود و با استفاده از پمپ‌های آب، از رود کارون کانال را پر از آب و مسیر آب را به سمت دشمن روانه نمود و پس از این اقدام نیروهای دشمن مجبور به عقب‌نشینی شدند و شهر اهواز از محاصره و سقوط نجات یافت.

و سرانجام شهادت در راه خدا که عالی‌ترین هدیه خداوند به بندگان مخلص است، نصیب او می‌شود و در روز ۳۱ خردادماه سال ۱۳۶۰ درحالی که برای معرفی جایگزین فرمانده شهید منطقه دهلاویه به این منطقه رفته بود، به علت اصابت ترکش خمپاره دشمن به شهادت که آرزوی دیرین او بود، نائل می‌شود و روح بزرگش به روح شهیدان بزرگ اسلام پیوند می‌خورد.

مردی که با یک دست از نردبان آسمان بالا رفت

شهید حسین خرازی با وجود آنکه در زمان پیروزی انقلاب اسلامی ۲۱ سال بیشتر نداشت، به دلیل آنکه دوران سربازی را طی کرده بود و با مسائل نظامی آشنایی کافی داشت در کمیته انقلاب اسلامی مشغول خدمت شد و در چند مأموریت نظامی در کردستان استعداد و ایمان و شجاعت خود را نشان داد. با شروع جنگ تحمیلی به جبهه‌های نبرد با دشمن رفت و به دلیل توانمندی‌های نظامی بالایی که داشت به سرعت مدارج فرماندهی را طی نموده و به‌عنوان فرمانده لشکر امام حسین (ع) برگزیده شد. شهید خرازی به علت نبوغ نظامی بالا در طراحی عملیات‌های نظامی فوق‌العاده‌ای داشت و در چند عملیات توانست با استفاده از تدبیر نظامی دشمن را به شکست برساند.

این مرد بزرگ پس از آنکه در عملیات خیبر در سال ۱۳۶۲ مجروح و یک دستش قطع گردید، از بیمارستانی در یزد که در آن بستری بود به منزل تلفن کرد و به پدرش گفت: من مجروح شده‌ام و دستم خراشی جزئی برداشته است. لازم نیست زحمت بکشید و به یزد بیایید، همین روزها که مرخص شدم، خودم به دیدارتان می‌آیم. فرمانده لشکر امام حسین (ع) غالباً لباس بسیجی بر تن داشت و در مقابل بسیجی‌ها خاکی و فروتن بود. صداقت، سادگی و بی‌پیرایگی از ویژگی‌های او بود.

در رابطه با شهید خرازی طرح نکات زیر برای دانش‌آموزان مورد تأکید است:

۱- او با ۲۵ سال سن فرمانده یکی از لشکرهای بزرگ دوران دفاع مقدس، یعنی لشکر امام حسین

می‌شود.

۲- در عملیات فتح‌المبین به همراه نیروهای تحت فرمانش با استفاده از تاکتیک ویژه دورزدن دشمن، یکی از گره‌های بزرگ عملیات را می‌گشاید. این حرکت نشان‌دهنده هوش و ذکاوت همراه با شجاعت اوست که در این زمینه به گفته هم‌زمانش سرآمد بود.

۳- حسین خرازی در عملیات بیت‌المقدس جزء اولین نفراتی است که به همراه نیروهای تحت فرمانش وارد خرمشهر می‌شود، به نحوی که اولین گزارش از طریق صدای این شهید با بی‌سیم به فرماندهی عملیات براساس مشاهدات ایشان منعکس می‌شود.

۴- شهید خرازی تنها فرمانده لشکری است که از سال ۶۲ تا ۶۵ به مدت ۳ سال بدون داشتن یک دست، لشکر بزرگی را فرماندهی و هدایت می‌کند.

۵- در عملیات والفجر ۸ زمانی که نیروهای رزمنده وارد خاک عراق شدند و در نهایت منجر به فتح «فاو» توسط رزمندگان اسلام شد، لشکر امام حسین به فرماندهی شهید خرازی با لشکر گارد ارتش صدام که جزء مجهزترین و توانمندترین نیروهای دشمن بود، رو به‌رو می‌شود و در نهایت شکست سختی را به آنها وارد و پیروزی بزرگی را در منطقه فاو و کارخانه نمک که از پیچیده‌ترین مناطق جنگی بود، نصیب سپاهیان اسلام کرد.

۶- لشکر امام حسین که تحت فرماندهی حسین خرازی بود، در عملیات کربلای ۵ با عبور از خاکریزهای هلالی که در پشت نهر جاسم از کنار اروند تا جنوب کانال ماهی ادامه داشت، شکست سنگینی به لشکر دشمن وارد کرد. عبور از این نهر علاوه بر تثبیت مواضع فتح‌شده، عامل سقوط یکی از دژهای شرق بصره بود که در کنار هم قرار داشتند.

۷- در عملیات کربلای ۵ در جلسه‌ای با حضور فرماندهان گردان‌ها و یگان‌ها از آنان بیعت گرفت که تا پای جان ایستادگی کنند و به آنها یادآوری کرد که هرکس عاشق شهادت نیست، از همین حالا در عملیات شرکت نکند؛ زیرا این یکی از آن عملیات‌های عاشقانه است و از حساب‌های عادی خارج است. و سرانجام شهید خرازی که در عملیات‌های بزرگی همچون طریق‌القدس - فتح‌المبین - خیبر - بدر و والفجر ۸ نقش‌آفرینی کرده بود، در روز هشتم اسفند ماه ۱۳۶۵ در عملیات کربلای ۵ به آنچه شایستگی‌اش را داشت رسید و روح عاشورایی او به ملکوت‌اعلی پرواز کرد و در جوار قرب الهی مأوی گرفت.

مقام معظم رهبری در پیامی این شهید عزیز را پرچم‌دار جهاد و شهادت می‌خواند که با ذخیره‌ای از ایمان و تقوی با دشمنان اسلام مبارزه کرد و سرانجام با پرواز در آسمان شهادت به لقاءالله پیوست.

اقتدار دفاعی

هدف کلی

آگاهی، ایمان و باور به توانمندی، دستاوردها و پیشرفت‌های صنایع دفاعی و افتخار به قدرت و اقتدار ایران اسلامی در این عرصه‌ها

اهداف جزئی

در پایان این درس، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:

- مفهوم و ویژگی‌های اقتدار را توضیح دهند.
- مفهوم اقتدار در حوزه فرهنگ را شرح دهند.
- نتایج نامطلوب وابستگی‌های نظامی و دفاعی به کشورهای بیگانه را بیان کنند.
- نسبت به تولید تجهیزات دفاعی استقلال کشور در صنایع دفاعی علاقه‌مندی نشان دهند.
- ضرورت اتحاد و انسجام نیروهای مسلح و اهمیت آن را در خلق حماسه‌های هشت سال دفاع مقدس بیان نمایند.

– محورهای سیاست‌های دفاعی کشورمان را ذکر کنند.

– نمونه‌هایی از تولیدات دفاعی کشور را بشناسند و آنها را نام ببرند.

مفاهیم اساسی: دفاع، اقتدار، بصیرت، ولایت (فرماندهی کل قوا)، جنگ‌افزارشناسی، استقلال، دفاع مقدس، نیروهای مسلح، انقلاب اسلامی، مقاومت و پایداری

آماده‌سازی

۱- نمایش فیلم و اسلایدهای مختلف، نمایش عکس و پوستر از پیشرفت‌های دفاعی کشور و تولیدات مدرن نظامی، رژه نیروهای مسلح به همراه تجهیزات و سلاح‌های جدید.

۲- برنامه‌ریزی برای بازدید از نمایشگاه، موزه نظامی و پادگان (در صورت امکان).
۳- بحث و گفت‌وگو پیرامون قدرت نظامی و اقتدار دفاعی کشور در دوران کنونی (با توجه به حساسیت منطقه‌ای، موقعیت ژئوپلیتیکی، عدم وابستگی و ...).
۴- پرسش از دانش‌آموزان در مورد اطلاع از نام سلاح‌های مختلف جدید و قدیم و کاربرد و میزان کارایی هر کدام.

۵- بحث پیرامون وابستگی نظامی به غرب و حضور مستشاران نظامی در ایران قبل از انقلاب اسلامی و اثر آن بر روی اقتدار نظامی و دفاعی کشور.
در ادامه آماده‌سازی می‌توان از اقتدار دفاعی کشور که در حال حاضر رو به پیشرفت است، به عنوان لطف پروردگار و نتیجه همت و پشتکار دانشمندان، دست‌اندرکاران و کارشناسان یاد کرد و اشاره نمود که همین پیشرفت شگفت‌آور است که دشمن را به هراس انداخته و توطئه‌های آنان را با شکست مواجه می‌کند.

همچنین با استناد به آیه ۶۰، سوره انفال (وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ...) بر تکلیف دینی و الهی مبنی بر آمادگی رزمی و تجهیزاتی برای مقابله با دشمنان خدا، ضرورت پیشرفت و اقتدار دفاعی کشور تأکید شود.

ارائه مطلب ۱، صفحات ۷۳ و ۷۴

برای رسیدن به درک متعادل و یکسان در خصوص واژه «اقتدار» با استفاده از فرهنگنامه‌ها این اصطلاح و معانی آن مطرح و در گام بعدی «قدرت» و «اقتدار» با هم مقایسه می‌شوند.
الف) قدرت (Power): توانایی شخص برای وارد کردن دیگران به تسلیم در برابر خواست خود به هر شکلی و اعمال ضمانت اجرا در صورت تخلف، توانایی یک کشور در تأثیر گذاشتن بر رفتار سایر کشورها و کنترل رفتار آنها. قدرت یک کشور ناشی از دارایی‌های محسوسی مثل پایگاه صنعتی قوی، جمعیت مناسب، فناوری پیچیده، منابع قابل بهره‌برداری و نیز عوامل خاصی مثل ایمان و اعتقادات، رهبری مؤثر، حمایت توده‌های مردم، سطح سواد و فرهنگ از معانی مختلف قدرت است.
ب) اقتدار (Authority): به معنای قدرت به رسمیت شناخته‌شده (مشروع)، پذیرفته، محترم و مورد اطاعت است.

تفاوت قدرت و اقتدار

۱- اقتدار، همیشه مشروع و قانونی است، اما قدرت می‌تواند مشروع یا نامشروع باشد.

- ۲- اقتدار مبتنی بر رضایت است، اما قدرت اغلب بر زور متکی است.
- ۳- با توجه به ویژگی‌های ذاتی در اقتدار، اقتدار دموکراتیک‌تر از قدرت است؛ زیرا همیشه قانونی و مبتنی بر پشتیبانی همگانی است.
- در اینجا مهم‌ترین ویژگی‌های مفهومی اقتدار را با ذکر مثال به بحث می‌گذاریم.

اقتدار فرهنگی

اقتدار فرهنگی مهم‌ترین منبع قدرت و اقتدار است. اقتداری که منبعث از جمعیت، فرهنگ، روحیه ملی، وحدت و همبستگی ملی است. این عوامل در قدرت ملی یک کشور در سطح بین‌المللی نیز بسیار مؤثر و تعیین‌کننده است.

اقتدار ملت‌ها در اقتدار فرهنگی و قدرت نرم است. دین اسلام با فرهنگ والا و بی‌نظیرش اقتدار خود را در فرهنگ می‌داند نه زور و قدرت.

پروفسور جیمز بیل اسلام‌شناس معروف آمریکایی در خلال ۸ سال دفاع مقدس، در مقاله‌ای با اشاره به برتری ماشین جنگی عراق در دوره جنگ تحمیلی، انزوای بین‌المللی ایران و حمایت دو ابرقدرت شرق و غرب از صدام می‌نویسد: «نیروهای ایران وظایف خود را با چنان تعهد و دل‌بستگی انجام می‌دهند که بسیاری از امتیازات تکنیکی و تجهیزاتی عراق را خنثی می‌کند. در مبارزه برای دفاع از کشور، مذهب، رهبر و انقلاب خود، مردم ایران کرامت‌تمایل خود را به آخرین حد ایتار یعنی پذیرش مرگ (شهادت) در صورت لزوم نشان داده است. واژه‌ای که به خوبی در غرب درک نشده است.

در پایان این قسمت، تفاوت قدرت صدام و اقتدار جمهوری اسلامی ایران را در کلاس به بحث بگذارید.

ارائه مطلب ۲، اقتدار دفاعی (صفحات ۷۴ تا ۷۹)

- ۱- با یادآوری هجوم غافلگیرانه قوای صدام در زمانی که ارتش سرگرم بازسازی خود پس از پیروزی انقلاب اسلامی بود و سلاح و مهمات کافی برای چنین جنگ گسترده‌ای در اختیار نداشت، ماشین جنگی عراق و امکانات ایران قابل مقایسه نبود.

۲- آنچه به کمک ما در این جنگ نابرابر آمد: حداکثر استفاده از حداقل امکانات، نیروهای مردمی (بسیج)، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، جهاد سازندگی (مهندسی رزمی جبهه‌ها را عهده‌دار بود) و از همه بالاتر و بیشتر ایمان، اتحاد و روحیه‌ی خاص رزمندگان اسلام بود که به مدد انقلاب اسلامی، رهبری امام خمینی (ره) و اعتقاد مردم ما روز به روز تقویت می‌شد.

۳- هشت سال دفاع مقدس به رغم آسیب‌های شدید اقتصادی و از بین رفتن نیروهای انسانی جامعه، موجب رشد و بالندگی کشور و انقلاب ما شد. اکنون در مواجهه با دنیای استکبار علاوه بر قدرت ایمان و اراده‌ی ملت، سلاح‌ها و فناوری‌های نظامی ما به‌عنوان یک سپر محافظ و بازدارنده‌ی دشمن بسیار مؤثر و کارآمد شده است.

۴- از دانش‌آموزان بخواهید با مشورت و گفت‌وگو وضعیت فعلی سلاح‌های تولید جمهوری اسلامی را با زمان آغاز جنگ تحمیلی ایران و عراق بررسی و به بحث بگذارند.

۵- تفاوت بسیار مهم میهن عزیز اسلامی ما با سایر کشورهای جهان، در بحث نیروی انسانی معتقد به ولایت، آماده جهاد و با غیرت و جسور است که به عنوان سرمایه اصلی قلمداد می‌شود. لازم است دبیران فرهیخته، پیرامون این امتیاز و شاخص بسیار مهم مباحث مفید را در کلاس مدیریت فرمایند.

۶- در صورت امکان با نمایش فیلم یا تصاویر برخی از رزمایش‌های نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، توان دفاعی ایران اسلامی برای دانش‌آموزان عزیز شفاف‌تر و ملموس‌تر شود.

لازم به توضیح است که رژیم غاصب و اشغالگر قدس و آمریکا با پنهان کردن وحشت و هراس خود از این رزمایش‌ها، در هر نوبت به بحث‌های گسترده پیرامون هر رزمایش می‌پردازند و به‌طور ناشیانه دست به تبلیغات منفی می‌زنند.

پاسخ سوالات متن درس

۱- فعالیت صفحه ۷۶: نقش هشت سال دفاع مقدس را در اقتدار دفاعی کشورمان بررسی

کنید.

پاسخ: هشت سال دفاع مقدس آکنده از تلخی‌ها و شیرینی‌ها بود. تخریب شهرها، موشک‌باران و بمباران مراکز غیرنظامی و خانه‌های مردم، اسارت و به شهادت رساندن مردم اعم از کودک، نوجوان، زن و مرد و افراد بیمار و کهنسال و شهادت قهرمانانه تعدادی از فرزندان دلیر و غیور این مرز از تلخی‌های فراموش‌نشده در دفاع مقدس است.

اما به تعبیر امام خمینی (ره) این جنگ نعمت بود؛ زیرا موجب آگاهی، رشد، هوشیاری، عزت،

پیشرفت و قدرت جمهوری اسلامی شد.

از میان خون و گلوله و غبارهای جنگ، فرماندهان و مدیران توانمند و آگاه در ارتش و سپاه و بسیج شروع به درخشش کردند که پیشرفت و اقتدار دفاعی ما مرهون این نیروهاست. تولید انواع سلاح‌های پیشرفته، هواپیماهای جنگنده، انواع بالگرد، هواپیماهای بدون خلبان، صنایع موشکی، انواع سلاح‌های دوربرد، سیستم پدافند ضد هوایی، سلاح‌های انفرادی، پدافند غیرعامل، سیستم‌های مخابراتی نظامی و ... بخش‌هایی از این موقعیت‌هاست.

۲- فعالیت صفحه ۷۸: شکار هواپیمای پیشرفته جاسوسی آمریکا (RQ1۷۰) در سال ۱۳۹۰ توسط یگان سایبری سپاه پاسداران با همکاری ارتش جمهوری اسلامی ایران را به‌عنوان یکی از نمونه‌های اقتدار دفاعی کشور بررسی کنید.

پاسخ: هواپیمای پیشرفته جاسوسی آمریکا در آذرماه سال ۱۳۹۰ که با اطلاعات جمع‌آوری شده و مراقبت‌های دقیق الکترونیکی مشخص شد قصد نفوذ و جاسوسی بر فراز کشورمان دارد که پس از ورود این هواپیما به فضای شرق کشور، این هواپیما در کمینگاه الکترونیکی نیروهای مسلح قرار گرفت و با حداقل خسارت (تقریباً سالم) در ایران به زمین نشاند شد.

طول دو بال این هواپیما حدود ۲۶ متر، طول بدنه چهار و نیم متر و ارتفاع آن یک متر و ۸۴ سانتی‌متر است و دارای سیستم‌های پیشرفته جمع‌آوری اطلاعات در ابعاد الکترونیکی، تصویری، مخابراتی و سامانه‌های راداری مختلف است.

این هواپیما از جهت نوع ساخت و پوشش، رادار گریز طراحی شده است که آمریکای جهان‌خوار با نقض قوانین و مقررات شناخته شده بین‌المللی به حریم کشور عزیز ما تجاوز می‌کند و مدافعان کشور ما با توکل بر خدا و توان نیروهای مسلح ارتش و سپاه پاسخ محکمی به متجاوزان می‌دهند.

این اقدام هوشمندانه چنان بر سران آمریکا گران می‌آید که رئیس‌جمهور آمریکا درخواست استرداد آن هواپیما را می‌دهد و تهدید می‌کند که برای برخورد با ایران همه گزینه‌ها روی میز است! نکته غرورآمیز و افتخارآفرین دیگر این است که به گفته کارشناسان پهبادهای آمریکایی فقط به دست ایران شکار شده و متخصصان دفاعی ما بلافاصله شروع به رمزگشایی و بهره‌برداری از سامانه اطلاعات و فناوری آن نموده‌اند.

دانستنی های معلم

قدرت نظامی

به قابلیت ها یا توانایی های نیروهای مسلح یک کشور نسبت به قابلیت های دشمنان حال و آینده گویند.

عناصر تشکیل دهنده قدرت نظامی :

به قابلیت ها یا توانایی های نیروهای مسلح یک کشور نسبت به قابلیت های دشمنان حال و آینده گویند.

عناصر تشکیل دهنده قدرت نظامی :

- ۱- ساختار سازمانی و تعداد یگان های سازمانی
- ۲- ویژگی های فناوری، جنگ افزارها و تجهیزات نظامی
- ۳- انضباط
- ۴- غرور و اعتماد به نفس سربازان
- ۵- روحیه
- ۶- وفاداری
- ۷- پایداری
- ۸- آموزش
- ۹- تجارب جنگی
- ۱۰- فرماندهی و کنترل
- ۱۱- رهبری
- ۱۲- اراده ملی.

مهارت‌های فردی در دفاع و رزم

هدف کلی

آشنایی با نقش و تأثیر مهارت‌های فردی در توانمندی یک انسان (رزمنده)

اهداف جزئی

- در پایان این درس، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:
 - مفهوم رزم انفرادی و ضرورت آن برای یک رزمنده را توضیح دهند.
 - عوارض زمین و نقش آن در حفظ جان رزمنده را بیان کنند.
 - مهارت عملی جهت‌یابی در شب و روز را بیاموزند.
 - روش عملی تخمین مسافت را توضیح دهند.
 - نحوه استفاده از سلاح انفرادی و باز و بسته کردن آن را شرح دهند.
 - اصول ایمنی استفاده از سلاح را بدانند و به آن عمل کنند.
 - مهارت تیراندازی صحیح و قلق‌گیری را کسب نمایند.
- مفاهیم اساسی: رزم انفرادی، جهت‌یابی، تخمین مسافت، سلاح انفرادی، تیراندازی، عوارض زمین، قلق‌گیری
- وسایل کمک آموزشی: اسلاید یا فیلم آموزشی جهت‌یابی، چارت بزرگ یا فیلم آموزشی تشریح سلاح کلاشینکف، ماکت آموزشی سلاح کلاشینکف، اسلحه واقعی بدون فشنگ (توسط مربی آموزش دیده رسمی سازمان بسیج دانش‌آموزی)، شاخص فلزی یا چوبی به طول حداقل یک متر

مقدمه

«تهذیب باید در رأس برنامه‌های مراکز آموزشی قرار گیرد ... در رأس برنامه‌های مدارس و مراکز آموزشی، در این جمهوری اسلامی باید این باشد که مهدّب باشند، قبل از اینکه محصل باشند.»
امام خمینی (ره)
«شما که پاسداران انقلابید، آموزش دادن و آموزش دیدن هر دو عبادت است.»

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

در کشور ما و در دانشکده‌های افسری و مراکز آموزشی نیروهای مسلح، بخش مهمی از آموزش‌های رزم نظامیان، آموزش مهارت‌های فردی آنان در میدان نبرد است، به طوری که آنان را در مدت زمانی مشخص مثلاً سه ماه در محیط‌های گوناگون آموزش می‌دهند که مهارت‌های لازم در جنگل، کوهستان، بیابان و ... را شامل می‌شود، اما برای دانش‌آموزان این درس مواردی که عمدتاً استفاده‌های عمومی دارند، مطرح و به آنها آموزش داده می‌شود.

آماده‌سازی

جهت آماده‌سازی فراگیران در این بخش نکات زیر را به آنها یادآوری نمایید :

– در خصوص نقش عوارض زمین در پناه‌گیری و حفظ جان انسان همان‌طور که می‌دانید در حوادث طبیعی و غیرطبیعی زندگی روزمره چون سیل، زلزله و طوفان و آتش‌سوزی و ... که امکان وقوع آن در هر نقطه از کشور وجود دارد، شناخت عوارض زمین و چگونگی پناه‌گیری در هر عارضه و هر حادثه، اهمیت زیادی دارد؛ مثلاً پناه‌گیری در قسمت پشت به باد یک تپه یا برآمدگی در هنگام طوفان یا کولاک یا پناه بردن در قسمت زیرین یک صخره در هنگام ریزش سنگ از کوه و ...

– امروزه استفاده از جهت‌یابی یا ناوبری در هدایت هواپیماها، کشتی‌ها و خودروها و حتی تردد در مرزهای بزرگ، کوه‌نوردی، گردشگری در جنگل و بیابان، کویرنوردی و ... اجتناب‌ناپذیر است. جهت‌یابی به ما کمک می‌کند تا موقعیت خود را در یک منطقه شناسایی کنیم و مبدأ، مقصد و جهت حرکت خود را مشخص سازیم. پیدا کردن سمت قبله در مناطق مختلف جغرافیایی و استفاده‌های نظامی از جهت‌یابی از دیگر مزایای آموختن این مهارت است.

– مهارت تخمین مسافت در زندگی روزمره دانش‌آموزان نیز کاربرد زیادی دارد. مواردی همچون تخمین مسافت‌های کوتاه از مدرسه تا خانه یا فاصله تا ایستگاه اتوبوس، فاصله تقریبی دو

روستای همجوار، طول زمین بازی فوتبال یا عرض یک رودخانه مجاور روستا، ارتفاع یک صخره یا یک ساختمان، طول و عرض تقریبی کلاس درس و ... مهارت در تخمین نزدیک به واقعیت این گونه مسافت‌ها دانش‌آموزان را در برنامه‌ریزی بهتر و سریع‌تری می‌رساند.

ارائه مطلب ۱، صفحه ۶۲

در بخش اول این صفحه، ضرورت آموزش مهارت‌های رزم انفرادی و نقش آن در حفظ جان یک رزمنده و افزایش توان آن تشریح شود. در کتاب آمادگی دفاعی سال سوم راهنمایی در این بخش، فراگیران با نظام جمع و حرکات نظامی آشنا شده‌اند. مهارت‌های فردی در دفاع و رزم در واقع ادامه همان آموزش‌هاست.

فعالیت دانش‌آموزان

یک سرباز، رزمنده یا چریک که اغلب دانش‌آموزان در این سن، بسیار علاقه‌مندند از نحوه و نوع آموزش آنان آگاهی یابند، بیش از ده‌ها مهارت را آموزش می‌بیند که جهت رفع کنجکاوی و جهت‌دهی مناسب به علائق آنان می‌توان با پیشنهاد موضوعات تحقیقی در مورد آموزش‌های نظامی تکاوران و یگان‌های ویژه، فراگیران را به اقدام پژوهشی واداشت.

ارائه مطلب ۲، صفحات ۶۴-۶۲

در این بخش از درس، در نظر است نقش عوارض زمین در پناه‌گیری و حفظ جان یک رزمنده آموزش داده شود. فراگیران در سال‌های گذشته با برخی از این عوارض در درس جغرافیای خود آشنا شده‌اند، اما تاکنون به ارزش نظامی یا استراتژیکی این موارد فکر نکرده‌اند.

تبیین ارزش نظامی هر کدام از عوارض یاد شده در کتاب درسی با استفاده از مصادیق دوران پرافتخار دفاع مقدس مطرح شده است. تصویری که از حرکت قایق موتوری رزمندگان دوران دفاع مقدس در هور آمده است، انگیزه ورود به تجربه موفق استفاده هوشمندانه رزمندگان از عوارض طبیعی برای پیروزی در عملیات‌هاست.

فعالیت دانش آموزان

اقدام پژوهشی به صورت گروهی و پس از گروه‌بندی دانش‌آموزان کلاس و نام‌گذاری آنان به نام مقدس شهدای شاخص محله، شهر یا روستای خودشان پیشنهاد می‌شود. برای مثال، یکی از گروه‌ها نقش عوارض طبیعی ذکرشده در کتاب را در موفقیت رزمندگان دوران دفاع مقدس بررسی و نتیجه را به صورت گزارش و اسلاید به کلاس ارائه نماید.

ارائه مطلب ۳، صفحات ۶۹-۶۴

در ابتدای این مبحث حتماً به فراگیران متذکر شوید که ابزار اصلی تعیین جهت شمال و سایر جهات، قطب‌نما و سامانه پیشرفته آن جی‌پی‌اس (سامانه تعیین موقعیت جغرافیایی) است. قطب‌نما هم یکی از تجهیزات اصلی همراه یک رزمنده است. برخی نظامیان امروزه مجهز به جی‌پی‌اس هستند. در صورت در دسترس نبودن این ابزار از سایر روش‌های جهت‌یابی کمک می‌گیریم، در آموزش جهت‌یابی به کمک سایه شاخص، در یک روز آفتابی دانش‌آموزان را در حیاط آموزشگاه و در قالب گروه‌های از قبل تعیین‌شده جمع می‌کنیم. پس از آن میله‌ای فلزی یا چوبی را به عنوان شاخص انتخاب و در زمین نصب می‌کنیم. (توجه داشته باشید که شاخص بر زمین عمود و ثابت شده باشد). به دانش‌آموزان تذکر دهید که سایه اول را (الف) بنامند و با گچ علامت‌گذاری کنند. (استفاده از رنگ و مواد شیمیایی توصیه نمی‌شود).

در مرحله بعدی و بعد از حدود پانزده دقیقه، هر گروه سایه دوم را علامت‌گذاری کرده و سایه جدید را (ب) بنامند. (در این فاصله می‌توان جهت‌یابی به کمک خورشید و شناسایی جهات چهارگانه را با گروه‌ها تمرین کرد).

حال، دو نقطه الف و ب و (سایه اول و دوم) را مشخص کرده‌ایم. از دانش‌آموزان هر گروه بخواهید که یک نفر از گروه پای چپ خود را روی نقطه الف و پای راست خود را روی نقطه ب بگذارد.

روبه‌روی هر شخص جهت شمال است. سایر اعضای گروه، بقیه جهات را مشخص نمایند^۱.

۱- برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به نقشه‌خوانی، ترجمه مهندس عباس جعفری، انتشارات سازمان جغرافیایی کشور، چاپ ششم

فعالیت دانش آموزان

تشکیل گروه‌های جدید یا تثبیت گروه‌های سابق که نامگذاری هم شده‌اند و مشارکت در کار عملی جهت یابی بیرون از کلاس با استفاده از نصب شاخص و اندازه‌گیری سایه‌ها تحت مدیریت و نظارت دبیر مربوطه یکی از فعالیت‌های گروهی فراگیران است.

نکته: جهت یابی به کمک ستاره قطبی و ماه با استفاده از تصاویر کتاب آموزش و تمرین داده شود، اما حتماً از دانش‌آموزان بخواهید که در شب‌های صاف و بدون ماه برای آموزش با استفاده از ستاره قطبی و در شب‌های مهتابی برای آموزش با استفاده از ماه از بزرگ‌ترهایی که به این روش‌ها تسلط دارند؛ مانند نظامیان و اعضا نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مثل سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی، خلبانان، کشتیرانان و ... کمک بگیرند و گزارش آن را به کلاس ارائه نمایند.

ارائه مطلب ۴، صفحات ۶۹-۷۰

تخمین مسافت، همان‌گونه که از نام آن پیداست یک کار تقریبی و تجربی است؛ البته در روش تعیین مسافت با وسیله یعنی با استفاده از نقشه توپوگرافی و خط‌کش هرچه اندازه‌گیری ما بر روی نقشه دقیق‌تر خواهد بود، اما در تخمین مسافت به وسیله یگان صدمتری نیاز به تمرین و تجربه دارد؛ مثلاً اگر از یک فاصله ۱۰۰ متری در حیاط مدرسه ما زمین ورزش یا ... دانش‌آموزان بتوانند موقعیت‌های مختلف را محسوس کنند و به خاطر بسپارند، تمرین مناسبی است. مخصوصاً اگر این فاصله ۱۰۰ متری را به‌عنوان معیار در خیابان و سایر محیط‌ها هم اندازه‌گیری کرده و به خاطر بسپارند، حتی در زندگی روزمره آنان هم کاربرد خواهد داشت و برای آنها بسیار مفید خواهد بود.

ارائه مطلب ۵، صفحات ۷۰-۷۴

امروزه به رغم تنوع در تسلیحات نظامی و پیشرفت در تولید سلاح دوربرد و مجهز به سامانه‌های رهگیری که اهداف خود را از راه دور مورد اصابت قرار می‌دهند، هنوز هم سلاح انفرادی در جبهه‌های نبرد و مقابله با دشمنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. امروزه فرماندهان ارشد نظامی کشورهای جهان، با توجه به ویژگی و قابلیت‌های یک سلاح مثل سبک بودن، قابل حمل بودن، سرعت بالا و برد بیشتر در تیراندازی، یک سلاح را برای استفاده نیروهای خود انتخاب می‌کنند که سلاح انفرادی یا سازمانی نامیده می‌شود. فرماندهان نیروهای نظامی و انتظامی کشور ما از دو نوع سلاح انفرادی سازمانی شامل: تفنگ ژ ۳ و تفنگ کلاشینکف استفاده می‌کنند. با توجه به اینکه سلاح

کلاشینکف در دوران دفاع مقدس توسط بسیجیان و رزمندگان سپاه پاسداران مورد استفاده قرار می‌گرفت و هم‌اکنون نیز سلاح سازمانی نیروهای سازمان بسیج مستضعفین است به معرفی بیشتر این سلاح می‌پردازیم:

از این سلاح، کشورهایی چون: بلغارستان، چین، رومانی و سوریه نیز به‌عنوان سلاح سازمانی استفاده می‌کنند.

مهمات و لوازم جانبی اسلحه کلاشینکف

این لوازم که به اسلحه افزوده می‌شوند شامل: سرنیزه، لوله رابط پرتاب نارنجک تفنگی، دستگاه نشانه‌روی خودکار در شب، انواع خشاب‌ها، دوربین مادون قرمز، شعله‌پوش گازی یا مانوری و وسایل نظیف است.

مهمات اسلحه کلاشینکف نیز دو نوع است: الف) انواع فشنگ‌ها (ب) انواع نارنجک‌های تفنگی.

تاریخچه اسلحه کلاشینکف

طراح این اسلحه، سرگرد ارتش شوروی سابق، میخائیل کلاشینکف (Michael Klashnikov) است که نام سلاح از نام طراح گرفته شده و در ایران برای تلفظ راحت‌تر کلاشینکف خوانده می‌شود. این اسلحه در سال ۱۹۴۷ میلادی؛ یعنی حدود ۶۵ سال قبل طراحی شد و در سال ۱۹۵۱ م توسط ارتش شوروی به کار گرفته شد. نوع تکمیلی این سلاح مدل AK47 می‌باشد که کلاشینکف اتوماتیک است.

روش فعالیت یاددهی — یادگیری

جهت آموزش سیر تحول و پیشرفت جنگ‌افزارها می‌توان از اقدام پژوهی دانش‌آموزان که از قبل در این زمینه با استفاده از اینترنت و منابع کتابخانه‌ای انجام شده در کلاس استفاده نمود یا از نمایش فیلم آموزشی یا پاورپوینت (اسلاید آموزشی) نیز کمک گرفت.

در مورد آشنایی با اسلحه کلاشینکف بهترین روش، اجرای آموزش عملی در کلاس با دعوت از مربی آموزش دیده رسمی سازمان بسیج دانش‌آموزی است. در صورت عدم دسترسی به مربی اسلحه‌شناسی، استفاده از اسلاید و فیلم آموزشی و در صورت عدم دسترسی به نمایش فیلم استفاده از

چارت‌های آموزشی اسلحه کلاشینکف توصیه می‌گردد.

نکته: توصیه می‌شود اصول ایمنی استفاده از سلاح، با تأکید بر رعایت آن توسط دبیر محترم قبل از عزیمت دانش‌آموزان به میادین تیر تکرار و آموزش داده شود؛ به طوری که دانش‌آموزان هنگام حضور در میدان تیر کاملاً به اهمیت کار و رعایت نکات ایمنی استفاده از سلاح انفرادی توجه و واقف باشند.

برخی از دانش‌آموزان در مناطق مختلف کشور علاقه ویژه‌ای به تیراندازی و کسب این مهارت فردی دارند که می‌توان آنان را به سالن‌های ورزشی مخصوص آموزش تیراندازی هدایت نمود یا تمرین تیراندازی زیر نظر مربی که مهارت و تجربه لازم را در این زمینه دارند تشویق کرد، تا در زمان اعزام به میدان تیر با آگاهی بیشتر به تیراندازی با سلاح کلاشینکف بپردازند. اعمالی مثل قلق‌گیری و تیراندازی در حالت‌های مختلف، نحوه به دست‌گیری سلاح و نشانه‌روی را می‌توان با تفنگ بادی یا ماکت سلاح کلاشینکف هم به دانش‌آموزان آموزش داد.

حوادث و کمک‌های اولیه

هدف کلی

آشنایی مختصر با حوادث (طبیعی و غیرطبیعی) و کمک‌های اولیه

اهداف جزئی

- در پایان این درس، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود:
- حوادث طبیعی و غیرطبیعی را تعریف نمایند و از هر کدام چند مثال بزنند.
- اقداماتی را که می‌توانند در حوادث انجام دهند بیان نمایند.
- تلفن‌های مراکز امدادی را ذکر کنند.
- در مواقع ضروری، از کپسول آتش‌نشانی به صورت مؤثر استفاده کنند.
- اقدامات مؤثری را که در هنگام ایجاد زخم و خونریزی، سوختگی، شکستگی و حمل مصدوم ضروری است بتوانند انجام دهند.
- مفاهیم اساسی: حوادث طبیعی و غیرطبیعی، کمک‌های اولیه – امداد و نجات – آتش‌سوزی – هلال احمر – زلزله – سیل – آتش‌نشانی – سوختگی – حمل مصدوم
- ابزار و مواد آموزشی: تخته و گچ، وایت‌برد، قرآن، فیلم، عکس، ویدئو پروژکتور، رایانه، کپسول آتش‌نشانی، جعبه کمک‌های اولیه کامل

آماده‌سازی

با توجه به تیتراژ درس به دانش‌آموزان یادآوری کنید که در درس دهم با دو موضوع آشنا می‌شویم.

- ۱- با انواع حوادث
- ۲- کمک‌های اولیه به‌طور مختصر و کلی.

با توجه به اینکه بیان تمامی حوادث طبیعی و غیرطبیعی امکان‌پذیر نیست؛ لذا کتاب در هر نوع حادثه فقط به موارد بسیار مهم که در کشور ما رخ می‌دهد اشاره نموده و اقدامات لازم را به‌طور خلاصه بیان نموده است. همچنین به دلیل گستردگی مطالب در بخش کمک‌های اولیه فقط به تعریف و چند اقدام ساده و مختصر در کنترل خون‌ریزی، پانسمان زخم، سوختگی سطحی، شکستگی و حمل مصدوم بسنده شده است. امیدواریم با دانستن این مطالب بتوانند با اقدامات پیشگیرانه از وقوع بعضی از حوادث جلوگیری نمایند و یا باعث کاهش تلفات و خسارات شوند.

ارائه مطلب ۱، صفحه ۹۵ (حوادث طبیعی)

برای ورود به این بخش، ابتدا از دانش‌آموزان سؤال نمایید که حوادث را به‌طور کلی به چند دسته تقسیم بندی می‌نمایند و سپس از آنها بخواهید حادثه طبیعی را تعریف نموده و برای آن مثالی عنوان نمایند. پس از آن، از دانش‌آموزان بخواهید که فرض کنند به‌عنوان نماینده دانش‌آموزان در جلسه‌ای، تحت عنوان «مشخص نمودن راه کارهای ایمنی مدرسه در حوادث» شرکت کرده‌اند. سپس از آنها بخواهید هر کدام نسبت به شرایط مدرسه، نکات ایمنی را که به ذهنشان می‌رسد بیان نمایند. پس از آن با بیان خاطره یا نشان دادن فیلم در مورد زلزله این سؤال را مطرح نمایید که قبل از وقوع زلزله چه چیزهایی را باید بدانیم و چه کارهایی را باید انجام دهیم؟ در پایان بحث، با بهره‌گیری از نقطه‌نظرات دانش‌آموزان، مطالب را جمع‌بندی نموده و نتیجه‌گیری نمایید.

ارائه مطلب ۲، صفحه ۹۷ (حوادث غیرطبیعی)

برای ورود به این بخش، از دانش‌آموزان بخواهید حادثه غیرطبیعی را تعریف نموده و برای آن مثالی ذکر نمایند. یادآوری می‌شود که در کتاب درسی فقط دو مورد از حوادث غیرطبیعی (تصادفات جاده‌ای و آتش‌سوزی) بیان شده است.

تصادفات جاده‌ای

با نمایش فیلم، بیان خاطره واقعی یا طرح سؤالاتی درباره دلایل بالابودن تلفات حوادث رانندگی در کشورمان می‌توانید به موضوع وارد شوید و از دانش‌آموزان علت اصلی تلفات جاده‌ای را سؤال نمایید.

پرسش صفحه ۹۷

پس از مشخص شدن دلایل اصلی تصادفات جاده‌ای، سؤال مطرح‌شده در صفحه ۹۷ کتاب را

بیان نمایید. در این پرسش، عنوان شده که کدام عامل اصلی در تصادفات جاده‌ای کشور تأثیر بیشتری داشته است؛ چرا؟

با توجه به اینکه سه عامل اصلی (انسانی، وسیله نقلیه و جاده) در تصادفات جاده‌ای نقش دارند، اصلی‌ترین آنها نیز عامل انسانی است؛ اما جواب چرایی آن ممکن است در نقاط مختلف کشور متفاوت باشد؛ لذا بهتر است جهت کسب اطلاعات بیشتر از پلیس راهور یا جمعیت هلال احمر منطقه خود در این خصوص سؤال نمایید. پس از پاسخ به سؤال کتاب، برای ورود به عنوان بعدی، سؤال زیر را مطرح نمایید:

به نظر شما با مشاهده یک تصادف جاده‌ای چه کارهایی را باید انجام داد؟ یا چه کارهایی را می‌توانید انجام دهید؟ در کتاب سه اقدام اصلی و کلی بیان شده که ممکن است دانش‌آموزان به نکات جزئی‌تر اشاره نمایند؛ لذا پس از بحث و گفت‌وگو با دانش‌آموزان، نتیجه را جمع‌بندی نمایید. ضمناً رعایت دو مورد زیر را به دانش‌آموزان یادآوری نمایید.

– حتماً تأکید شود؛ از تماس‌های غیرضروری با مراکز امدادی خودداری شود.

– روی نکته بند ۲ که بیان شده قبل از ورود به صحنه حادثه، از ایمن بودن آن محل مطمئن شوید، تأکید فراوان کنید تا از بروز حادثه برای فردی که می‌خواهد امداد رسانی نماید جلوگیری شود.

ارائه مطلب ۳، صفحه ۹۸ (آتش‌سوزی)

در این بخش، یک کیسول آتش‌نشانی به همراه خود به کلاس درس ببرید و از دانش‌آموزان بخواهید:

۱- دلیل به وجود آمدن آتش و اقداماتی را که برای مهار آتش می‌دانند در کلاس بیان کنند.

۲- اقدامات پیشگیرانه از وقوع آتش‌سوزی را بیان نمایند.

پس از بحث و گفت‌وگو نتیجه‌گیری نمایید.

ارائه مطلب ۴، صفحه ۱۰۱ (با یک سازمان امداد رسان آشنا شویم)

همان‌طور که آشنایی دارید یکی از سازمان‌های بزرگ بین‌المللی که در حوادث به کمک مردم آسیب‌دیده می‌آید، جمعیت هلال احمر است. لذا قبل از ورود به بحث کمک‌های اولیه، دانش‌آموزان با فعالیت این جمعیت به‌طور مختصر آشنا می‌شوند.

ابتدا از دانش‌آموزان بپرسید که آیا با تاریخچه و وظایف جمعیت هلال احمر آشنا هستند؟ پس از بحث و گفت‌وگو می‌توانید فیلم مستند فعالیت‌های این جمعیت را نمایش دهید. برای دریافت فیلم و سایر منابع آموزشی و اطلاع‌رسانی به جمعیت هلال احمر منطقه خود مراجعه کنید.

ارائه مطلب ۵، صفحه ۱۰۱ (آشنایی با چند موضوع در کمک‌های اولیه)

در این بخش که مربوط به بحث کمک‌های اولیه است، ابتدا برای اینکه دانش‌آموزان به اهمیت مبحث بی‌بیرند به آموزه‌های دینی و سیره معصومین در خصوص نجات جان انسان‌ها تأکید شود. سپس از آنها بخواهید کمک‌های اولیه را تعریف کنند و پس از بحث گفت‌وگو موضوع را جمع‌بندی کنید. همان‌طور که آگاه هستید یکی از مهم‌ترین مراحل انجام کمک‌های اولیه کنترل علائم حیاتی است. حال از دانش‌آموزان بخواهید درباره علائم حیاتی به بحث و گفت‌وگو بپردازند و آنها را به ترتیب نام ببرند. در ضمن یادآوری می‌شود که ترتیب کنترل علائم حیاتی مانند (تنفس، نبض، فشار خون و درجه حرارت بدن) خیلی مهم است.

پس از اینکه دانش‌آموزان با تعریف و علائم حیاتی آشنا شدند، یک صحنه حادثه مثل تصادف یک خودرو با یک موتورسوار را برای دانش‌آموزان بیان نمایید و بگویید شما به عنوان یک امدادگر آموزش دیده می‌خواهید به موتورسوار مصدوم کمک کنید. قبل از ورود به صحنه حادثه باید چه مطلب و نکاتی را بدانید؟

پس از بحث و گفت‌وگو، نتیجه‌گیری نموده و سؤال بعدی را مطرح نمایید، با این عنوان که اگر این موتورسوار دچار زخم باز و خون‌ریزی خارجی شده باشد، چه اقداماتی را برای او انجام می‌دهید؟ پس از بحث و گفت‌وگو و نتیجه‌گیری؛ سؤال بعدی را به این شکل مطرح نمایید که اگر مصدوم دچار سوختگی سطحی یا آسیب‌های اسکلتی شده باشد چه اقداماتی را انجام می‌دهید؟

پس از بحث و گفت‌وگو و نتیجه‌گیری موضوع را این‌گونه ادامه دهید و به عنوان آخرین سؤال از دانش‌آموزان بپرسید: آیا نیاز است که موتورسوار از محل حادثه جابه‌جا شود؟

اگر پاسخ مثبت است، شما به عنوان یک امدادگر او را چگونه حمل می‌نمایید؟ بدیهی است مجموعه این مباحث، توسط دبیر محترم مدیریت و جمع‌بندی می‌شود. نکته: برای تمامی مصدومین امکان جابه‌جایی وجود دارد، مگر اینکه در جایی گیر کرده باشند. حتی مصدومینی را که مهره کمر یا گردنشان شکسته باشد، می‌توانید با رعایت اصول ایمنی آنها را نیز جابه‌جا نمایید.

پیشنهاد

با توجه به اهمیت این درس، در نجات جان انسان‌ها، پیشنهاد می‌گردد برای تدریس این درس در بخش آشنایی با حوادث و کمک‌های اولیه از مربیان با تجربه جمعیت هلال‌احمر و در بخش آتش‌سوزی

از نیروهای سازمان آتش‌نشانی کمک گرفته شود.

تحقیق کنید (صفحه ۹۶)

تحقیق مطرح شده در این صفحه مربوط به حادثه طبیعی سیل است که عمدتاً در شهرهای شمالی کشور رخ می‌دهد. در این بخش، از دانش‌آموزان خواسته شده است تا در مورد اقدامات قبل، حین و پس از سیل و همچنین اقداماتی که در خانه و مدرسه می‌توانند انجام دهند تحقیق نمایند.

در این بخش، فرایندهای زیر توصیه می‌شود:

– آموزش مختصر روش تحقیق به دانش‌آموزان

– گروه‌بندی دانش‌آموزان

– معرفی منابع علمی (کتاب‌های موجود در جمعیت هلال‌احمر و یا مؤسسات علمی کاربردی

هلال احمر)

– ارائه بهترین تحقیق‌ها در کلاس

– جمع‌بندی و نتیجه‌گیری پیرامون اقدامات لازم

دانستنی‌های معلم (۱)

در دنیا ۴۳ نوع از حوادث طبیعی شناسایی شده‌اند که در ایران حدود ۳۴ مورد از آنها رخ داده است. لازم به ذکر است که تمامی این حوادث در ۴ گروه اصلی تقسیم‌بندی می‌شوند.

– **حوادث جوی**: منشأ رخداد آن اتمسفر است؛ مثل طوفان و گردباد.

– **حوادث زمین‌شناختی**: یکی از لایه‌های زمین در شکل‌گیری آن نقش دارد

مثل زلزله و رانش زمین.

– **حوادث هیدرولوژیکی**: منشأ رخداد آب است؛ مثل سیل، خشکسالی.

– **حوادث فرازمینی**: زمین در آن نقشی ندارد و از پیرامون زمین بر روی

زمین تأثیر می‌گیرد؛ مثل برخورد شهاب‌سنگ‌ها.

حوادث غیرطبیعی که به حوادث انسان‌ساخت یا انسان‌ساز معروف‌اند به چهار

گروه اصلی زیر تقسیم‌بندی می‌شوند:

– حریق و انفجارات

– حمل و نقل (زمینی، هوایی و دریایی)

– صنعتی

– شیمیایی، میکروبی و هسته‌ای.

فعالیت (صفحه ۹۸)

در این فعالیت، از دانش آموزان خواسته شده که تعداد کشته‌های حوادث جاده‌ای سال گذشته را از اینترنت استخراج و راه‌های کاهش تلفات را بررسی نمایند. با توجه به اینکه ممکن است تعداد کشته‌های اعلام شده از سوی سایت‌ها متفاوت باشد؛ لذا به دانش‌آموزان توصیه نمایید برای انجام این فعالیت به سایت‌های معتبر مثل پلیس راهور، سازمان حمل و نقل عمومی کشور و ... مراجعه کنند و سپس اطلاعات جمع‌آوری شده را در کلاس به بحث و گفت‌وگو بگذارید.

تحقیق کنید در صفحه ۹۹

این تحقیق شامل ۲ بخش است :

- ۱- تحقیق در مورد نکات ایمنی که در خانه باید رعایت شود.
 - ۲- اقدامات پیشگیرانه‌ای که اعضای خانواده باید برای جلوگیری از آتش‌سوزی انجام دهند.
- در این تحقیق، با توجه به اینکه شرایط خانه‌های هرکدام از دانش‌آموزان متفاوت است؛ لذا از آنها بخواهید این تحقیق را ابتدا به صورت انفرادی انجام داده و سپس به صورت گروهی جمع‌بندی نموده و در نهایت کامل‌ترین تحقیق در کلاس درس ارائه شود.
- اکنون سؤال بعدی را از دانش‌آموزان بپرسید.

در صورت آتش گرفتن یک محل، راه‌های خاموش کردن آتش (اطفای حریق) چیست؟
در صفحه ۹۹ کتاب به هشت مورد اشاره شده که ممکن است دانش‌آموزان به موارد بیشتری اشاره نمایند؛ لذا پس از بحث و گفت‌وگو نتیجه‌گیری نمایید.

اکنون سؤال بعدی را مطرح نمایید :

در صورتی که شخصی لباس یا بدنش آتش بگیرد چه کاری باید انجام دهیم؟
جواب این سؤال، در بند ۹ صفحه ۱۰۰ کتاب عنوان شده است فقط در این مورد، همکاران گرامی به دانش‌آموزان تأکید نمایید غلت خوردن فرد آتش گرفته باید آهسته باشد نه سریع؛ زیرا در غیر این صورت آتش شعله‌ورتر می‌شود.

سپس سؤال بعدی را از دانش‌آموزان خود پرسید: که آیا با طرز کار کردن با کپسول آتش‌نشانی آشنا هستند یا نه؟

از دانش‌آموزی که اطلاعات بیشتری دارد بخواهید تا نحوه کار کردن را توضیح دهد و در نهایت خود شما نکات تکمیلی را بیان نمایید. پس از آن از دانش‌آموزان پرسید آیا می‌دانند که محتوای کپسول‌های آتش‌نشانی چه چیزهایی هستند؟
پس از بحث و گفت‌وگو جدول صفحه ۱۰۰ کتاب را برای آنها روی تخته کشیده و جمع‌بندی نهایی را انجام دهید.

دانستنی‌های معلم (۲)

تاریخچه نهضت بین‌المللی صلیب سرخ

در سال ۱۸۵۹ سپاهیان فرانسه و اتریش در محلی به نام سولفورینو واقع در شمال ایتالیا به نبرد سختی پرداختند. مجروحین در صحنه نبرد در حال جان‌باختن بودند و کسی به کمک آنان نمی‌آمد و صحنه رقت‌انگیزی به وجود آمده بود. در این حال، یک بازرگان جوان سوئسی به نام هانری دونان اندکی پس از نبرد به منطقه جنگ وارد شد و به کمک افراد محلی یک حرکت امدادی اولیه را برای نجات مجروحین صحنه جنگ سازماندهی کرد. هانری دونان در بازگشت به کشورش با الهام از مشاهدات خود در نبرد سولفورینو کتاب خاطرات سولفورینو را منتشر کرد. او در این کتاب، پیشنهاد داد یک جمعیت امدادی داوطلب در هر کشور ایجاد شود که در زمان صلح به آنها آموزش داده شود تا در زمان جنگ خدمات درمانی را به مصدومین ارائه کنند.

بعد از انتشار این کتاب، نخستین پاسخ به ندای بشردوستانه هانری دونان از زادگاهش ژنو داده شد و به احترام هانری دونان علامت صلیب سرخ روی زمینه سفید که معکوس رنگ‌های پرچم کشور سوئیس زادگاه وی است به‌عنوان علامت مشخصه صلیب سرخ انتخاب شد.

تاریخچه نهضت بین‌المللی هلال احمر

در سال ۱۸۷۶ کشور ترکیه (امپراطوری عثمانی)، قبل از جنگ با کشور روسیه

علامت هلال احمر را روی زمینه سفید که معکوس رنگ‌های پرچم ترکیه عثمانی است به‌عنوان آرم جمعیت خود انتخاب نمود که به‌عنوان یک علامت امدادی به رسمیت شناخته شد. در پی این انتخاب، جمعیت‌های هلال احمر کشورهای اسلامی نیز آرم مزبور و عنوان هلال احمر را از آرم صلیب (که نماد کشورهای مسیحی بود) مناسب‌تر تشخیص داده و آن را به‌عنوان آرم جمعیت هلال احمر کشور خود برگزیدند.

تحقیق و تمرین کنید صفحه ۱۰۵

در این تحقیق، عنوان شده که دانش‌آموزان دربارهٔ روش‌های آتل‌بندی تحقیق نموده و در نهایت آنها را با یکی از دوستان خود تمرین نمایند. برای انجام این تحقیق باید دانش‌آموزان را به مطالعهٔ کتاب‌های کمک‌های اولیه ارجاع دهید؛ زیرا در آنها روش‌های بستن آتل بیان شده است. بعد از اینکه دانش‌آموزان اطلاعات مورد نیاز را جمع‌آوری کردند، آنها را گروه‌بندی نموده تا با یکدیگر تمرین نمایند. در نهایت، بهترین گروه از آنها را انتخاب نموده تا یک‌بار تمامی روش‌هایی را که یاد گرفته‌اند برای دیگران انجام دهند.

منابع و مأخذ

ردیف	نام منبع	نویسنده یا مترجم	انتشارات
۱	قرآن کریم		
۲	زندگانی حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها	دکتر سیدجعفری شهیدی	دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۳	زندگانی حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها	سیدهاشم رسولی محلاتی	دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۴	پیرامون انقلاب اسلامی	شهید مطهری	صدرا
۵	انقلاب اسلامی و ریشه های آن	عباسعلی عمید زنجانی	کتاب سیاسی
۶	آشنایی با دفاع مقدس	دکتر پیری و شربتی	سمت
۷	صحیفه نور - جلد ۲۱	مجموعه سخنرانی ها و نظرات امام خمینی	مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی
۸	تاریخ تحلیلی جنگ ایران و عراق	دکتر حسین علایی	مرز و بوم
۹	سیری در جنگ ایران و عراق	محمد درودیان	مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه
۱۰	دانستنی های پدافند غیرعامل	سازمان پدافند غیرعامل	بوستان حمید
۱۱	چهار گفتار در باب پدافند غیرعامل	دکتر غلامرضا جلالی	محدث
۱۲	اصول و مبانی جنگ نرم	علی محمد نائینی	ساقی
۱۳	جنگ روانی	حسین متفکر	سپاه پاسداران
۱۴	اصول و مبانی جغرافیای سیاسی	دره میرحیدر	امیرکبیر
۱۵	نقشه خوانی و آشنایی با نقشه ها	علی اصغر رضوانی	سمیرا
۱۶	رزم مقدماتی سرباز (جلد ۱ و ۲)	معاونت آموزش نیروی زمینی سپاه	سپاه پاسداران
۱۷	فصلنامه علمی - پژوهشی آفاق امنیت	گروه نویسندگان	دانشگاه امام حسین (ع)
۱۸	عملکرد شورای امنیت در جنگ عراق و ایران	الکوارری (ترجمه محمدعلی عسگری)	پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس
۱۹	برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۹۱		
۲۰	سند تحول بنیادین آموزش و پرورش - مصوب ۱۳۹۶		

